



Jaunimo reikalų departamentas  
prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos

# JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMO KLAIPĖDOS SAVIVALDYBĖJE

## ATASKAITA

Ataskaitą parengė: Ilona Jonutytė

Ataskaitos atlikimo data: 2010 m. vasario 28 d.

1. Į vadas
2. Tyrimo metodika
3. Jaunimo problematikos tyrimo Klaipėdos savivaldybėje duomenų analizė
  - 3.1. Demografinės tiriamųjų charakteristikos
  - 3.2. Mokymasis ir studijos
  - 3.3. Darbas
  - 3.4. Laisvalaikis
  - 3.5. Gyvenimo sąlygos
  - 3.6. Dalyvavimas
  - 3.7. Fizinė ir psichinė sveikata
  - 3.8. Į pročiai ir gyvenimo būdas
  - 3.9. Š eima, draugai, kaimynystė
4. Išvados ir rekomendacijos Klaipėdos savivaldybei

## 1. Į VADAS

Jaunimo problematikos tyrimas Klaipėdos savivaldybėje KU dėstytojos Ilonos Jonutytės, - Jaunimo reikalų departamento prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos užsakymu vadovaujantis tos parengtomis Jaunimo problematikos tyrimų metodika ir Ilgalaike jaunimo problematikos tyrimų koncepcija.

**Tyrimo tikslas** – ištirti jaunimo problemas atspindinčių rodiklių būklę jaunimo politikos įgyvendinimo srityse:

Mokymasis ir studijos (švietimo, mokymo, mokslo, studijų ir ugdymo);

Darbas (darbo ir užimtumo);

Laisvalaikis (laisvalaikio, poilsio, kūrybos ir kultūros);

Gyvenimo sąlygos (apsirūpinimo būstu);

Dalyvavimas (pilietiškumo ugdymo) neformalaus ugdymo;

Fizinė ir psichinė sveikata (sveikatos apsaugos);

Įpročiai ir gyvenimo būdas (sveikatingumo, kūno kultūros ir sporto);

Šeima, draugai, kaimynystė (socialinės apsaugos).

Nustatyti jaunimo probleminio/rizikingo elgesio apraiškas.

## 2. TYRIMO METODIKA

### 2.1. Tyrimo atlikimo metodai

Tyrimui buvo naudojami apklausos raštu (kiekybinis) ir kokybinis metodai.

Jaunimo apklausos anketa (Priedas Nr. 1) buvo sudaryta iš 15 klausimų blokų: mokyklos ir mokslų (1-15), darbo (22-35), laisvalaikio (33-38), draugų (38-41), kaimynystės (42-43), gyvenimo sąlygų (44-49), verslumo (50-52), dalyvavimo (53-65), įpročių (65-74), mitybos ir poilsio (75-81), psichologinės ir fizinės savijautos (81-84), lytinės elgsenos ir šeimos planavimo (85-89) demografiniai rodikliai (90-100).

Atliekant apklausą raštu buvo gilinamasi į tas pačias temas, kaip ir kiekybiniame tyrime, siekiant sužinoti kokias problemas jaunimas šiose srityse mato ir kokias problemų sprendimo būdus numato. Sritis skyrėsi 14-18 metų jaunimo grupei: mokykla, laisvalaikis, draugai, gyvenama aplinka, aktyvumas/dalyvavimas, žalingi įpročiai, fizinis aktyvumas, maitinimasis, psichologinė savijauta, lytiniai santykiai, požiūris į save; ir 19-29 metų jaunimui (studijos, darbas, laisvalaikis, draugai, gyvenama aplinka, aktyvumas/dalyvavimas, žalingi įpročiai, fizinis aktyvumas, maitinimasis, psichologinė savijauta, lytiniai santykiai, šeimos planavimas, darna šeimoje, požiūris į save, gyvenimo sąlygos).

Norint suprasti tai, kaip asmenys aiškina tikrovę, ieško priežasčių, siūlo problemų sprendimo būdus, apklausta taip, kad jie turėjo galimybę išsakyti savo terminais (žodžiais). Kokybinis tyrimas leido tiriamiesiems atsiskleisti iki tokio gylio, kuris padėtų atskleisti jų reikšmių esmę.

### 2.2. Tyrimo populiacijos aprėptis

Tyrimo populiaciją sudaro jaunimas nuo 14 iki 29 metų tyrimo metu gyvenantis Klaipėdos m. savivaldybės teritorijoje. Profesinėse mokyklose, aukštojo mokslo ir studijų įstaigose studijuojantis jaunimas priskiriamas tai savivaldybei, kurioje yra studijų įstaiga.

Statistikos departamento duomenimis 2009 metais Klaipėdos m. gyveno 43084 jauni žmonės nuo 14 iki 29 metų. Šioje grupėje buvo 49,8 proc. vyrų ir 50,2 proc. moterų, o pagal amžiaus grupes buvo 26,5 proc. 14-18 metų, 32,3 proc. 19-23 metų, 41,2 proc. 24-29 metų jaunuolių.

Tyrimo dalyvavo 58 proc. moterų ir 41 proc. vyrų. Pagal amžių tiriamieji pasiskirstė taip: 27,2 proc. 14-18 metų, 41,9 proc. 19-23 metų ir 28 proc. 24-29 metų. Tai rodo, kad parametų pasiskirstymas tyrimo imtyje skiriasi apie 10 proc. nuo parametų pasiskirstymo generalinėje visumoje (populiacijoje).

Lyties pasiskirstymo nukrypimus į moterų pusę galima būtų paaiškinti tuo, kad moterys labiau buvo linkusios bendradarbiauti su tyrėjais nei vyrai.. Taip pat moksleiviai ir studentai labiau linkę dalyvauti tyrime nei jau dirbantys 24 -29 m. jaunuoliai.

### **2.3. Tyrimo atranka**

Anketinei apklausai atlikti buvo vykdoma mišri atranka: Klaipėdos mieste buvo vykdoma maršrutinė atranka. Maršrutinė atranka yra viena iš tikimybinių atrankos rūšių, ji užtikrina tyrimo imties reprezentatyvumą. Maršrutinei atrankai vykdyti, naudojantis telefonų knyga, atsitiktiniu būdu buvo atrikta 40 maršruto pradinio taškų Klaipėdos mieste. Nuo kiekvieno pradinio taško buvo užeinama į kas 5 butą, bute sudaromas gyventojų nuo 14 iki 29 metų amžiaus sąrašas, apklausiamas gyventojas iš sąrašo, kurio gimtadienio data buvo artimiausia tyrimo atlikimo datai. Jei šio gyventojas nėra namuose, apklausimas kitas pagal gimtadienio artimumą ir t.t. Iš kiekvieno pradinio taško apklausti po 10 tiriamųjų.

Kokybinio tyrimo dalyvių imtis buvo sudaryta taikant tikslinę arba kriterijumi grindžiamą atranką. Sudarant tyrimo imtį dalyviams buvo keliami šie kriterijai: 14-18 metų jaunuoliai turėjo būti ne tik pagrindinės, vidurinės ar gimnazijos moksleiviai, bet ir besimokantys profesinio rengimo centruose, jaunimo mokykloje; gyvenantys mieste; 19-29 metų jaunuoliai turėjo būti dirbantys ir nedirbantys; sukūrę šeimas ir neturintys jų; dalyvaujantys jaunimo organizacijose bei priklausantys neorganizuotai jaunimo grupei, gyvenantys tiek mieste.

### **2.4. Tyrimo imtis ir tiriamieji**

Jaunimo apklausai numatytas imties dydis buvo 400 tiriamųjų. Kadangi jaunimo skaičius savivaldybėse yra didelis (daugiau nei 1000), tai esant tikimybinei atrankai tyrimo imties didinimas mažai įtakotų duomenų patikimumą. Ši imtis užtikrina 5 proc. paklaidą ir 95 proc. patikimumą

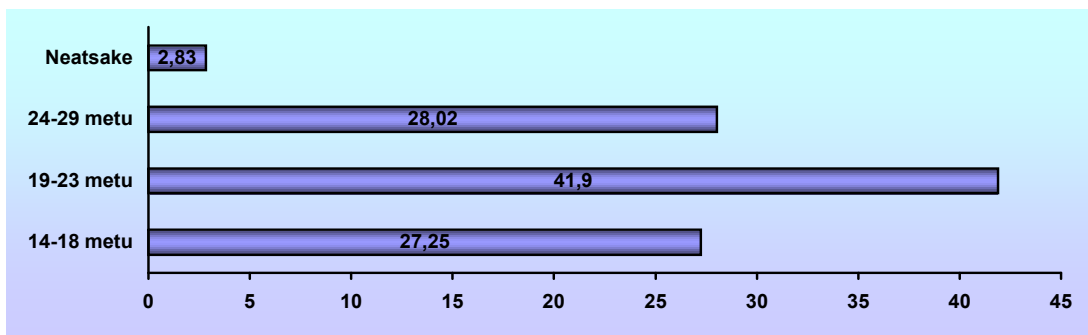
Apklauskos vykdymo metu buvo išdalintos 400 anketų Klaipėdos mieste. Tyrėjams sugrįžo užpildytos 392 anketos, duomenų analizei naudota 389 anketa, 3 anketose buvo neužpildyta demografinių duomenų dalis, todėl jos analizei netiko ir buvo atmestos.

Atliekant kokybinį tyrimą, buvo apklausta 30 tiriamųjų po 15 iš 14-18 metų bei 19-29 metų amžiaus grupių.

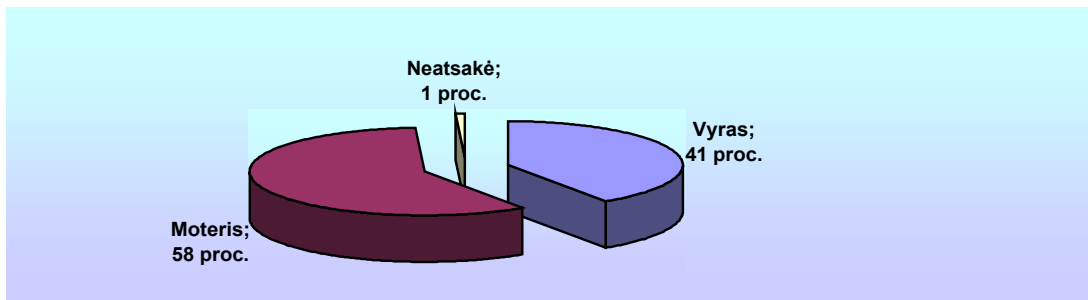
### 3. JAUNIMO PROBLEMATIKOS TYRIMO KLAIPĖDOS SAVIVALDYBĖJE DUOMENŲ ANALIZĖ

#### 3.1. Demografinės tiriamųjų charakteristikos

**Gyvenama vieta** . Tyrime dalyvavo 389 jauni žmonės iš Klaipėdos miesto. Tyrime dalyvavo miesto jaunimas (100 proc.).

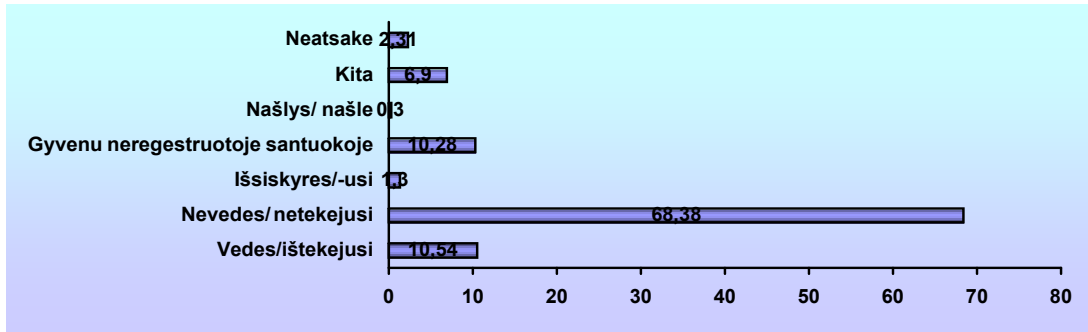


3.1.1. pav. Amžius



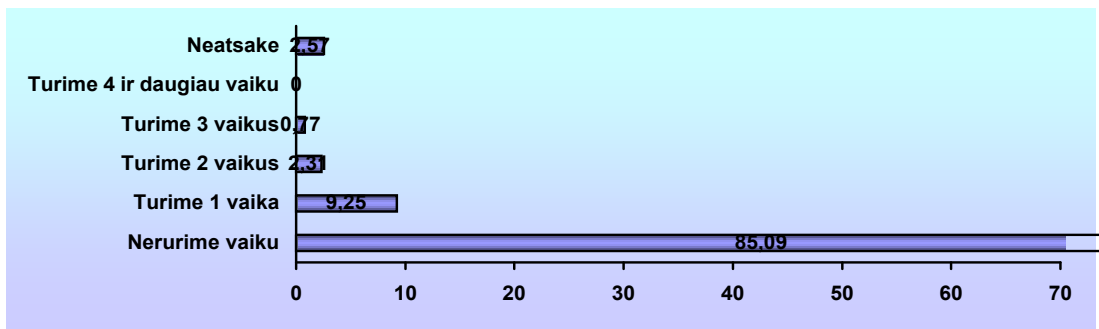
3.1.2. pav. Lytis

Tyrime dalyvavo proc. 58, moterų ir 41 proc. vyrų.



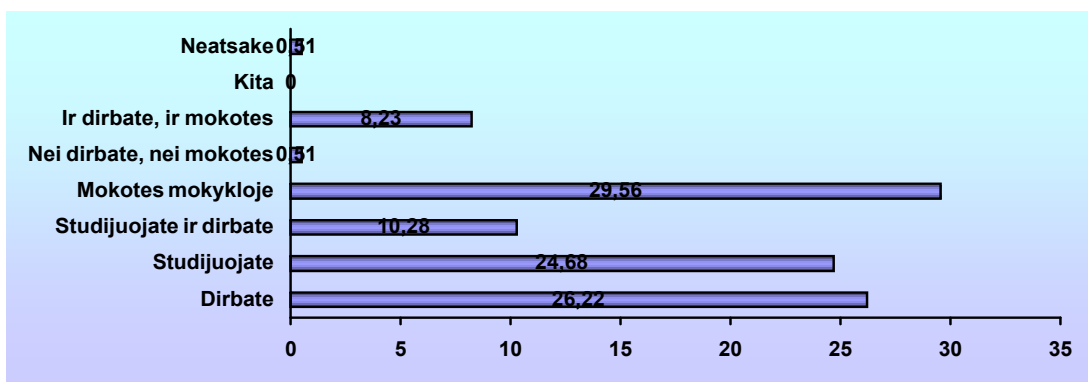
**3.1.3. pav. Šeimyninė padėtis**

Daugiau nei pusė (68.38 proc.) tiriamųjų buvo nevedę, 10.54 proc. vedę, 10.28 proc. gyveno neregistruotoje santuokoje.



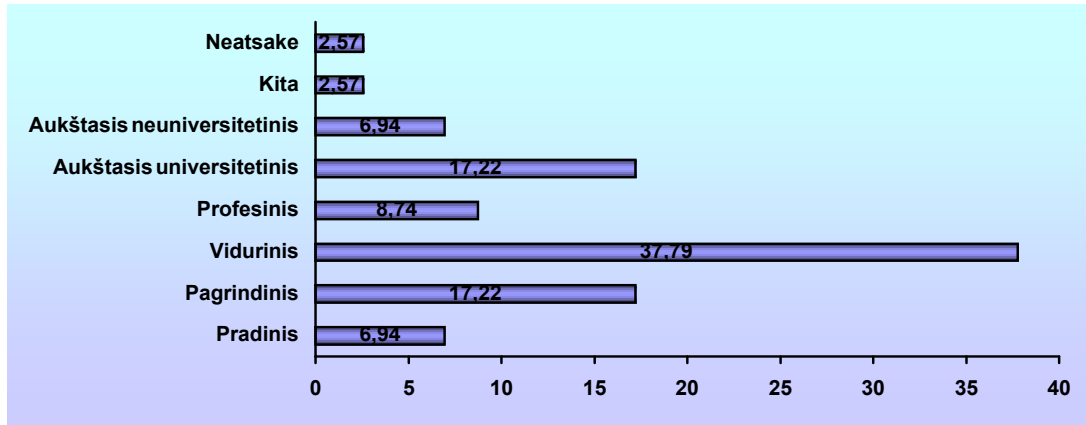
**3.1.4 pav. Turimas vaikų skaičius**

85.09 proc. tyrime dalyvavusių jaunų žmonių neturėjo vaikų.



**3.1.5. pav. Padėtis visuomenėje**

Daugiausia (29.56 proc.) tiriamųjų mokėsi mokykloje, 24.68 proc. studijavo, taip pat nemaža dalis studentų dirba ir studijuoja tuo pačiu metu (24,68 proc.), kiti jauni žmonės dirba (26,22 proc.), 8.23 proc. dirbo ir mokėsi vienu metu, 0,51 proc. nei dirbo nei mokėsi.



### 3.13.1.6. pav. Išsilavinimas

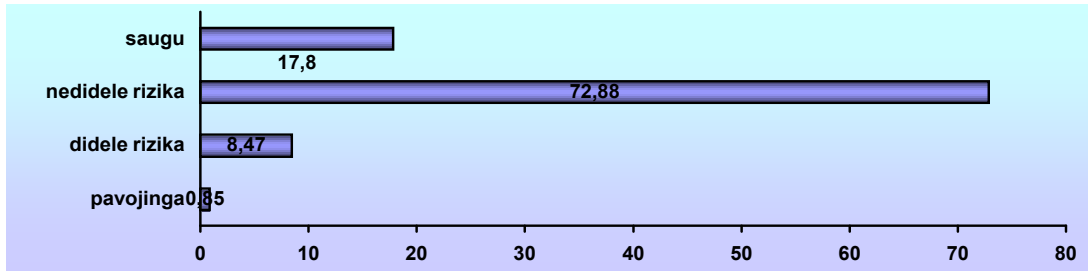
Dauguma respondentų turi vidurinį išsilavinimą (37,29 proc).

## 3.2. Mokymasis ir studijos

Mokymasis šiame amžiaus tarpsnyje užima svarbią vietą ir yra daugumos pagrindinė veikla, be to, skiriasi mokymosi mokykloje ir studijų aukštojoje mokykloje ypatybės, todėl šiai sričiai buvo parinkta daug rodiklių, kuriuos galima suskirstyti į dvi grupes. Pirmoji grupė skirta bendrojo lavinimo ir profesinėse mokyklose besimokantiems mokiniams, tai patyčios mokykloje, pamokų lankomumas, pažangumas, mokyklos pasiekiamumas, galimybė naudotis mokyklos patalpomis ne pamokų metu, profesijos pasirinkimas ir studijų planai. Antroji rodiklių grupė skirta studijuojantiems aukštosiose (kolegijose ir universitetuose) mokyklose, tai aukštosios mokyklos studijų programos pasirinkimas, darbo ir studijų derinimas, studijų planai ateityje.

Tyrimo dalyvavo 117 **moksleivių**, jie sudarė 30,1 proc. visos tyrimo imties. Mokyklos rodikliai skaičiuojami tik šiai tiriamųjų grupei.

**Mokyklos saugumo rodiklis** – tai suminis rodiklis matuojamas 8 indikatoriais apie tam tikrus įvykius mokykloje, kurie rodo, kad tiriamasis mokosi nesaugioje aplinkoje, kad joje nepatiria patyčių, pvz., kiti mokiniai užgauliojo, mušė, reketavo, seksualiai priekabiavo, mokytojai užgauliojo ar mušė (per paskutines 30 dienų). Mokyklos saugumo rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24. Kur 8 reiškia saugumo mokykloje trūkumą, o 24 reiškia stipriai išreikštą mokyklos saugumą vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo saugesnė mokykla.

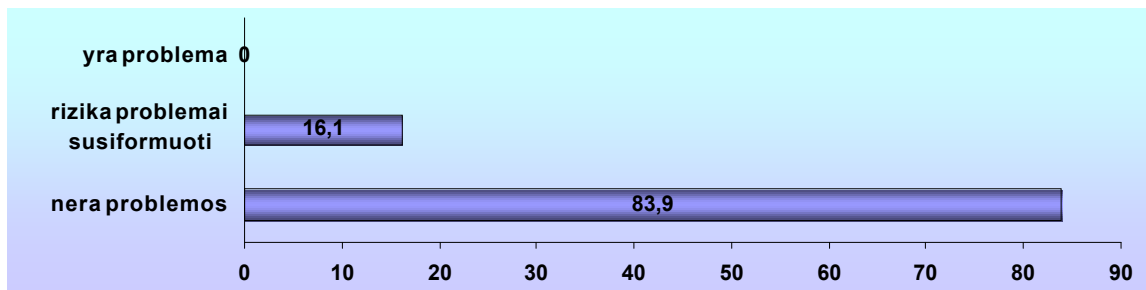


**3.2.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal mokyklos saugumo rodiklį (proc., N=117)**

Mokyklos saugumo rodiklio vidutinė reikšmė 20.33. 28 proc. tiriamųjų buvo žemiau šios reikšmės, jie pastarąjį mėnesį mokykloje susidūrė su įvairiais įvykiais dėl kurių mokykloje nesijautė saugūs, 0,85 proc. tiriamųjų tokių įvykių patyrė labai daug, 77.88 proc. daug, 8,47 proc. labai daug ir nebuvo nė vieno tiriamojo, kurie būtų nurodę, kad per pastarąjį mėnesį mokykloje neįvyko nieko tokio, kas būtų grėšę jo saugumui, vadinasi, mokykloje buvo bent jau apšauktas ar užgauliotas.

Taip pat buvo nustatytos sąsajos tarp mokyklos saugumo rodiklio ir šeimos socialinio palaikymo rodiklių ( $r = 223$ ,  $p=0.016$ )

**Lankomumo problemų rodiklis** – tai suminis rodiklis matuojamas 6 indikatoriais apie dėl įvairių priežasčių per paskutines 30 dienų praleistas pamokas, kuris leidžia pamatuoti ar tiriamasis turi lankomumo problemų. Mokyklos lankomumo problemų rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 24. Kur 6 reiškia lankomumo problemos nebuvimą o 24 reiškia stipriai išreikštą mokyklos lankymo problemą vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo didesnė mokyklos lankymo problema.

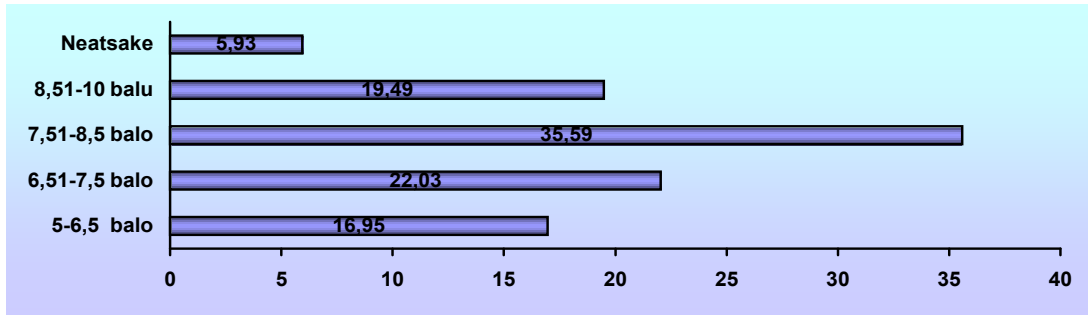


**3.2.2. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal mokyklos lankomumo rodiklį (proc., N=117)**

Tyrimo dalyvavę moksleiviai neturėjo rimtų mokyklos lankomumo problemų, 16,1 proc. moksleivių buvo rizikoje problemai atsirasti, lankomumo.

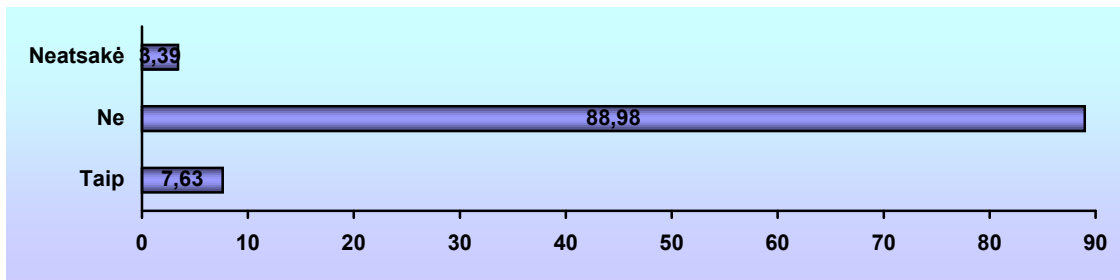
Tyrimo dalyvavusių moksleivių pažangumas arba paskutinio semestro pažymių vidurkis, buvo vertinamas suskirsčius į 4 panašaus dydžio grupes.





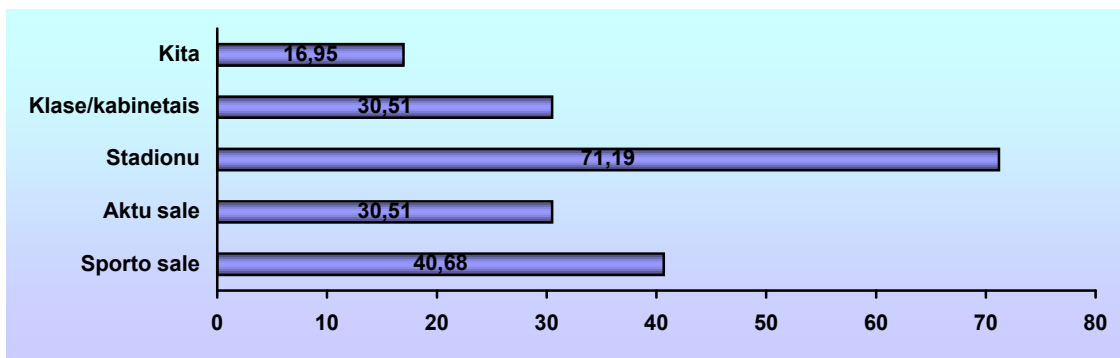
**3.2.3. pav. Moksleivių pasiskirstymas pagal pažangumą (proc., N=117)**

Daugiausia moksleivių paskutinio semestro vidurkis buvo nuo 7,51 – 8,5 balo. Tačiau 16,95 pažangumo vidurkis gana žemas. Moksleivių paskutinio semestro vidurkis. 7.6 balo.



**3.2.4. pav. Nuvykimo į mokyklą sunkumų buvimas (proc., N=117)**

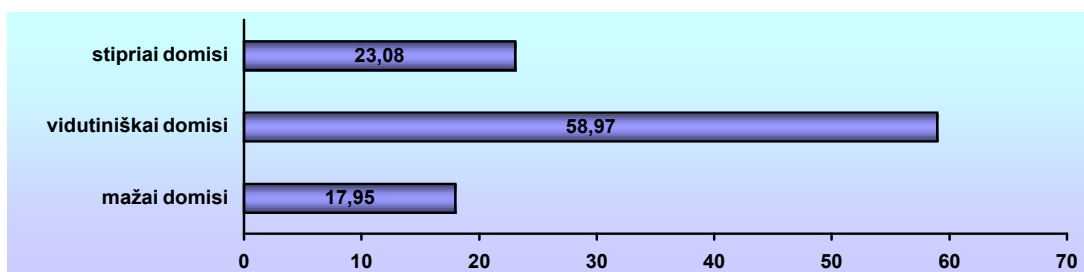
Didžioji dauguma (88,98 proc.) moksleivių teigė neturintys sunkumų nuvykti į mokyklą.



**3.2.5. pav. Mokyklos patalpos/plotai, kuriais moksleiviai gali naudotis ne pamokų metu (proc., N=129)**

Tyrimo rezultatai rodo, kad Klaipėdos mokyklos sudaro moksleiviams galimybių naudotis savo patalpomis ir stadionais po pamokų/ne pamokų metu; dažniausiai buvo minimas stadionas (71,19 proc.), tada sporto salė (40,68 proc.) ir aktų salė bei kabinetai (po 30,51 proc.).

**Domėjimosi būsima profesija rodiklis** – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais apie domėjimąsi būsima profesija ir veiksmus leidžiančius ją pasirinkti bei geriau jai pasirengti, jis atspindi sąmoningumą nuoseklumą pastangas renkantis būsima profesija. Domėjimosi būsima profesija rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 28. Kur 28 reiškia nesidomėjimą būsima profesija, o 7 reiškia aktyvų domėjimąsi būsima profesija ir sąmoningą rengimąsi jai, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo didesnis domėjimas ir sąmoningesnis būsimos profesijos pasirinkimas.



### 7 3.2.6. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal domėjimosi būsima profesija rodiklį (proc., N=117)

Net 17,95 proc. tirtų moksleivių nesidomėjo būsima profesija arba domėjosi ja labai mažai, vidutinė šio rodiklio reikšmė buvo 17,62. Aktyviai domėjosi savo profesija tik 23,08 proc. moksleivių.

Nustatytos sąsajos tarp domėjimosi būsima profesija rodiklio ir gebėjimo įveikti problemas rodiklių. Kuo aukštesnis įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis tuo aukštesnis moksleivių domėjimosi būsima profesija rodiklis ( $r = 0.285$ ,  $p = 0.02$ ).

Apibendrinus tyrimo duomenis galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai įvardina šias **problemas, susijusias su mokykla**:

- patyčios („Vyksta patyčios, nesilaikoma mokinio taisyklių“, „Vaikų patyčios dėl aprangos, socialinio sluoksnio išskyrimas, smurtas, pamokų nelankymas“, „Mokinių diskriminavimas dėl jų socialinės padėties, išvaizdos ar rūbų. Patyčios dėl įvairiausių dalykų“);
  - problemos tarp mokinių („Klasės suskirstytos ne pagal mokinių gabumus, todėl iškyla problema tarp mokinių dėl pažangumo“);
  - mokymosi priemonių trūkumas („Trūksta vaizdinių priemonių ugdymo procese“);
- prasta infrastruktūra („Langai ne visur pakeisti ir labai šalta (ypač koridoriuose“).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai siūlo šias priemones **esamai situacijai, susijusiai su mokykla gerinti**:

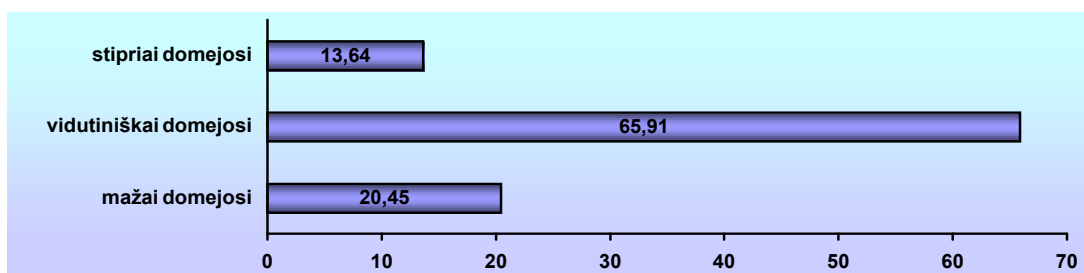
- *Psichologinės aplinkos gerinimas* („Kad mokytojai imtų tvardyti mokinius nuo nepaklusnumo ir patyčių“, „Sugriežtinti tvarką mokyklose. Mokytojai, mokyklos personalas privalėtų labiau rūpintis mokinių tarpusavio santykiais“, „Vesti paskaitas apie smurtą viešinti problemas, kurias susijusios su mokinių elgesiu, jokiū būdu netoleruoti jų blogo elgesio su kitais“, „Manau imčiausi įvairiausių antismurtinių programų ir kitokių veiklų“);

- *Pažymių atsisakymas* („Kad nerašytų pažymių, galėtų pakeisti į ką nors“);
- *Mokymosi laiko trumpinimas* („Į vesčiau tokį dalyką, kad vaikai norėtų eiti į mokyklą, tai 3 kartus eiti į mokyklą ir kad pamokos vyktų nemažiau kaip po 30 min“);
- *Bausmių įvedimas* („Skirti baudas tiems, kurie mokyklose vartoja keiksmazodžius, smurtauja ir pan“, „Griežčiau reikėtų bausti už be pateisinamos priežasties praleistas pamokas“);
- *Infrastruktūros gerinimas* („Bent jau mokyklų koridoriuose pakeisčiau langus, bandyčiau viską pakeisti, kad mokyklose būtų jaukiau. Ir manau tėveliai sutiktų, kad jų vaikams būtų geriau“);

*Uniformos įvedimas* („Mokyklose įvesčiau privalomas uniformas, kurios susidėtų iš megztinio ir sijono, kad būtų mažiau pastebimas žmogaus socialinis sluoksniškas“, „Kad mokiniai nešiotų uniformas, visi būtų lygūs ir niekuo neišsiskiriantys bent jau išvaizda“).

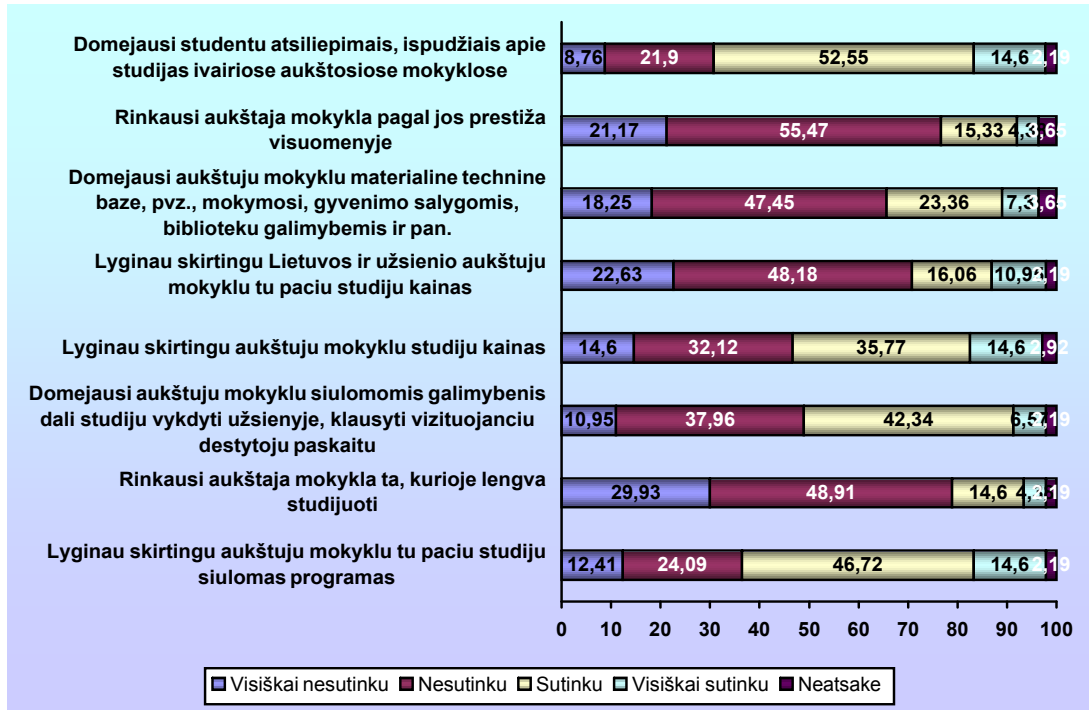
Tyrimo dalyvavo **136 aukštosios mokyklos studentai**, rodikliai apie studijas ir studijų pasirinkimą skaičiuojami tikrai jiems. Aukštųjų mokyklų studentų buvo prašoma nurodyti veiksnius, turėjusius įtakos jų studijų pasirinkimui, tiriamieji galėjo pasirinkti tris geriausiai tinkančius veiksnius iš vienuolikos galimų.

**Studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklis** – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie domėjimąsi būsimomis studijomis/studijų programomis ir veiksmus leidžiančius jas sąmoningai pasirinkti, jis atspindi sąmoningumą, nuoseklumą pastangas renkantis būsimas studijas ir universitetą. Studijų pasirinkimo sąmoningumo rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 32. Kur 8 reiškia nesidomėjimą būsimomis studijomis, o 32 – aktyvų domėjimąsi studijų programomis ir universitetų galimybėmis, sąmoningą argumentuotą rinkimąsi, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimų studijų pasirinkimas.



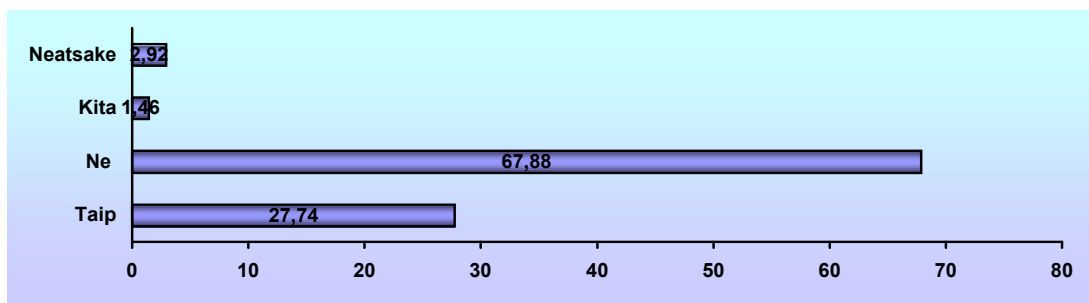
**3.2.7. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal domėjimąsi būsimomis studijomis rodiklį (proc., N=136)**

Tik 13.64 proc. studentų aktyviai domėjosi studijų pasirinkimu. 20,45 proc. domėjosi labai mažai studijų programomis ir universitetų teikiamomis galimybėmis.



3.2.8. pav. Aukštosios mokyklos pasirinkimo kriterijai (proc., N=136 )

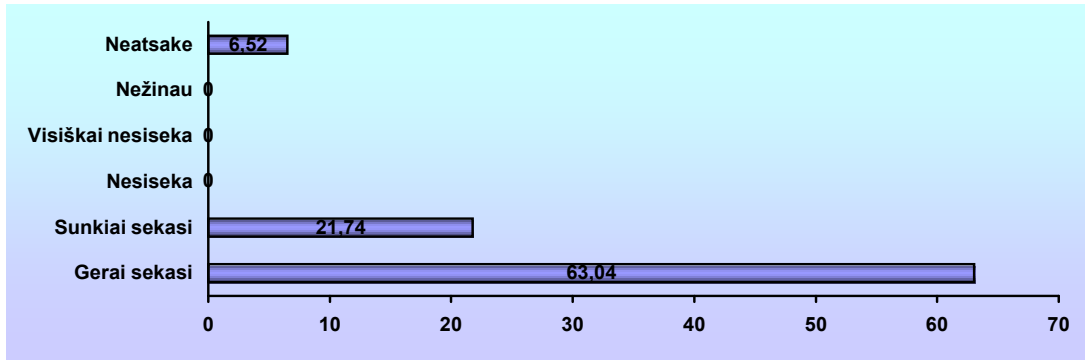
Vis tik net 17 proc. aukštosiose mokyklose studijuojančių tiriamųjų buvo linkę sutikti su teiginiu, kad aukštąją mokyklą pasirinko tą kurioje lengva studijuoti, o 19,71 proc. – kad rinkosi pagal aukštosios mokyklos prestižą. Dauguma buvo linkę sutikti, kad pasirinkdami aukštąją mokyklą lygino skirtingų mokyklų tu pačių studijų programas (61 proc.) ir kad domėjosi pažįstamų atsiliepimais apie studijas skirtingose institucijose (67 proc.). Mažiau studentų rinkdamiesi studijas lygino kainas, domėjosi materialine technine baze, gyvenimo ir studijų sąlygomis.



3.2.9. pav. Dirba ir studijuoja (proc., N=40 )

10,28 proc. aukštosiose mokyklose studijuojančių tiriamųjų dirbo.

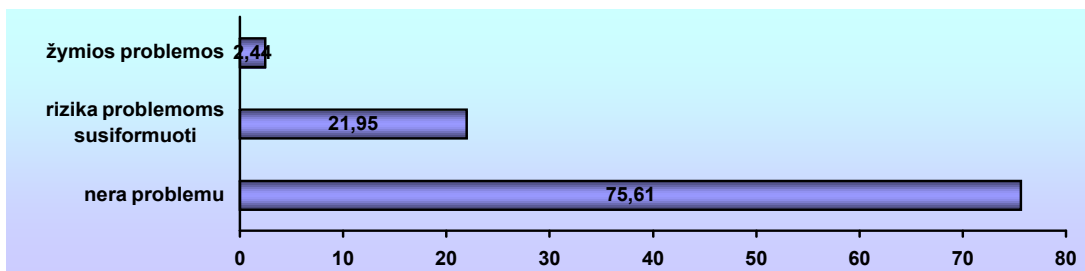
Buvo prašoma nurodyti, kaip dirbantiems studentams sekasi derinti darbą ir studijas.



3.2.10. pav. Darbo ir studijų derinimo sėkmė (proc., N=40 )

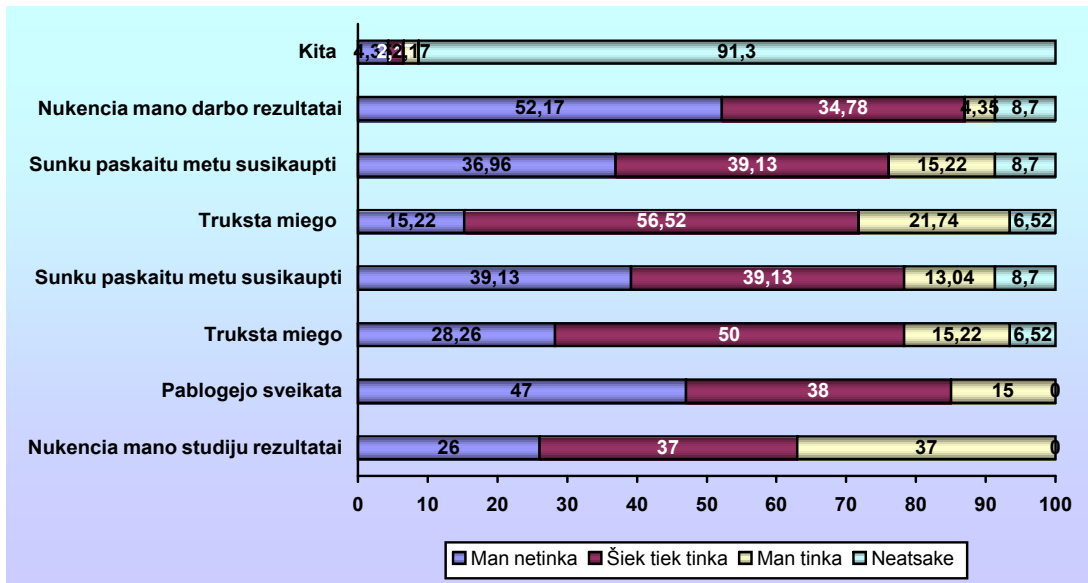
Daugumai tiriamųjų (63,04) gerai sekasi derinti darbą ir studijas, tačiau daliai studentų (21,74) sunkiai sekasi derinti darbą ir studijas.

**Darbo ir studijų derinimo problemų rodiklis** – tai suminis rodiklis matuojamas 6 indikatoriais apie įvairias problemas kylančias derinant darbą ir studijas, kuris leidžia įvertinti problemų kylančių dėl darbo ir studijų derinimo lygį. Darbo ir studijų derinimo problemų rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 18. Kur 6 reiškia darbo ir studijų derinimo problemų nebuvimą, o 18 reiškia stipriai išreikštas darbo ir studijų derinimo problemas, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo didesnės darbo ir studijų derinimo sukeltos problemos.



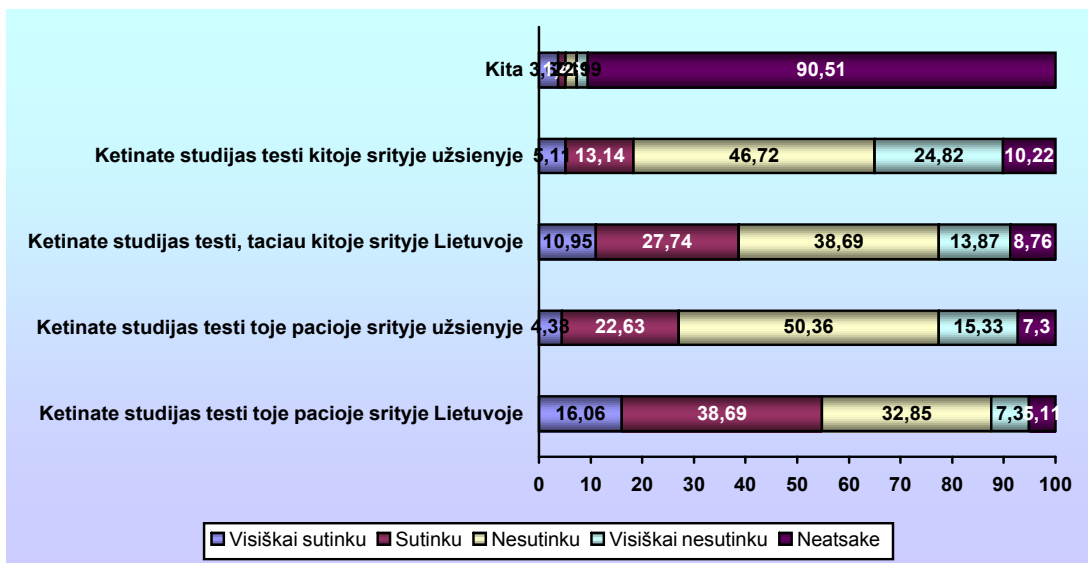
3.2.11. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal darbo ir studijų derinimo problemų lygį rodiklį (proc., N=40)

Vis tik 21,95 proc. dirbančių studentų patiria įvairių problemų susijusių su darbo ir studijų derinimu ir dar 5 proc. šios problemos yra stipriai išreikštos.



3.2.12. pav. Darbo ir studijų derinimo sunkumai (proc., N=40 )

Tyrimo rezultatai rodo, kad dirbantys studentai susiduria su įvairiais studijų derinimo sunkumais, kenčia studijų ir darbo rezultatai, trūksta miego, sunku susikaupti. Vis tik daugiau yra linkusių sutikti, jog nukenčia studijų (74 proc.) rezultatai, žymiai mažiau – kad darbo rezultatai (39,13 proc.). Taip pat miego trūkumą (78,26proc.) pastebi daugiau dirbančių studentų nei sveikatos pablogėjimą (53 proc.).



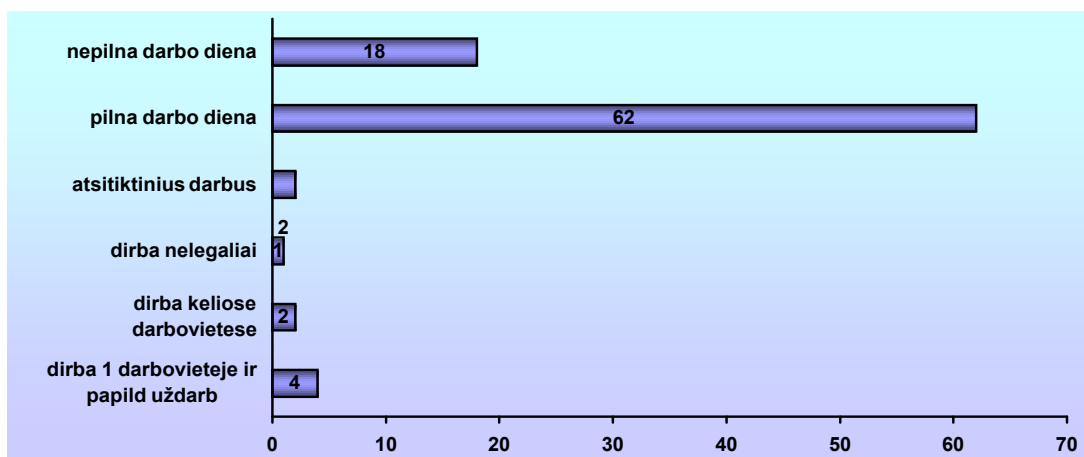
3.2.13. pav. Planai baigus studijas (proc., N=136)

Vis tik dauguma studijuojančių tiriamųjų ketina toliau tęsti studijas Lietuvoje arba užsienyje, tik keli studentai prie kita nurodė, kad toliau baigę studijas ketina dirbti. Dauguma tiriamųjų buvo linkę studijas tęsti toje pačioje srityje Lietuvoje ir užsienyje, nei ją keisti.

### 3.3. Darbas

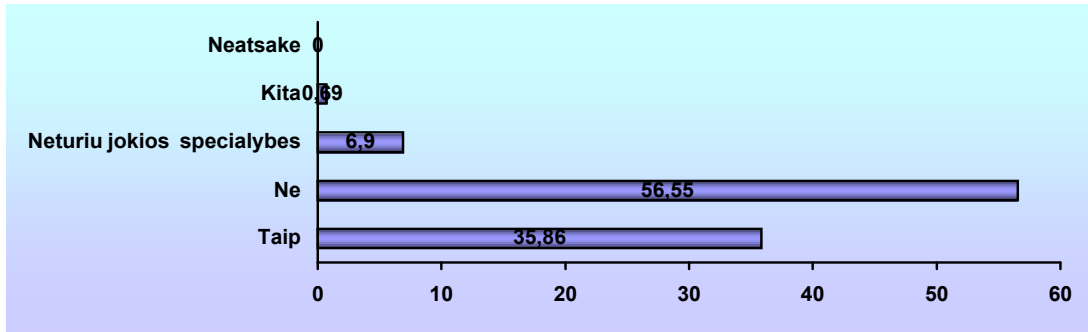
Jaunimas gali pradėti dirbti nuo 16 metų, todėl darbo ir užimtumo sritis šiame tarpsnyje taip pat yra svarbi, nes ji užtikrina sėkmingą perėjimą į savarankišką gyvenimą. Šios srities rodiklius galima skirti į keletą grupių. Pirmoji grupė skirta visiems dirbantiems, išsiaiškinti darbo stažą, darbo pobūdį (16), ar dirba pagal specialybę, jei nedirba, tai kodėl, kaip pasirinko profesiją bei pasirinkimą įtakojusius veiksnius, darbdavio sudaromas sąlygas kelti kvalifikaciją ketinimus keisti darbą verslumą ir nuomonę apie verslumo skatinimo politiką. Antroji grupė skirta dirbantiems, tačiau ketinantiems keisti darbą išsiaiškinti, kodėl ketina keisti darbą, migracijos į kitus miestus ir šalis ketinimai, užsienio migracijos priežastis. Trečioji skirta nestudijuojantiems ir neturintiems darbo, išsiaiškinti kiek laiko nedirba, kodėl nedirba (29), kiek laiko nedirba (27), kiek laiko dirbo paskutinėje darbovietėje, kaip ieškojo darbo ir kokį darbą sutiktų dirbti.

37 proc. tiriamųjų tyrimo metu dirbo iš jų - 26,2 proc. tik tai dirbo, 10,3 proc. dirbo ir studijavo ir 0,5 proc. dirbo ir mokėsi. Tyrime dalyvavo 144 dirbantys tiriamieji



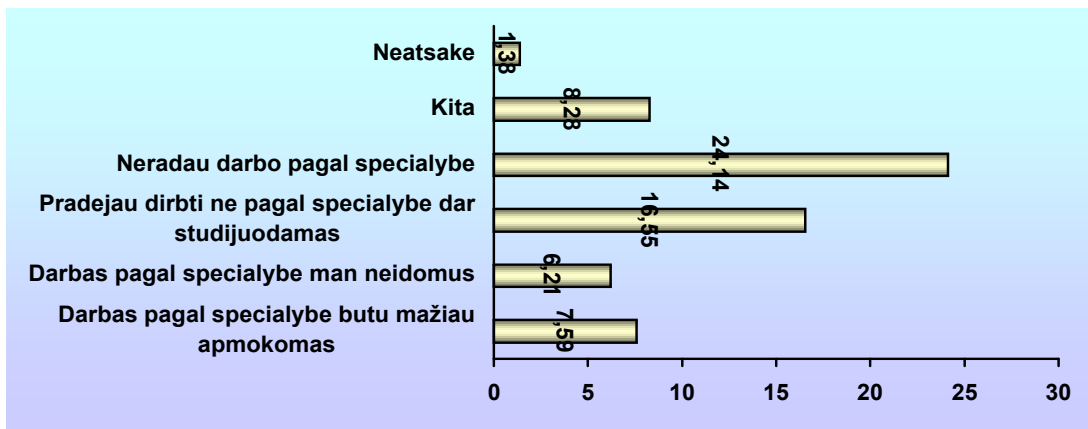
#### 3.3.3.1. pav. Dirbo apimtys ir pobūdis (proc., N=144)

Dauguma (62 proc.) dirbusių tiriamųjų dirbo vienoje darbovietėje pilną darbo dieną 4 proc. turėjo didelį darbo krūvį, nes dirbo ne vienoje darbovietėje ir papildomai uždarbiavo, tik 1 proc. pripažino, kad dirba nelegaliai, dar 18 proc. turėjo nedidelį darbo krūvį, nes dirbo nepilną darbo dieną



**3.3.2. pav. Dirba pagal specialybę (proc., N=144 )**

Dirbančių tiriamųjų grupėje buvo tik 35,86 proc. tiriamųjų, kurie dirbo pagal įgytą arba studijuojamą specialybę.

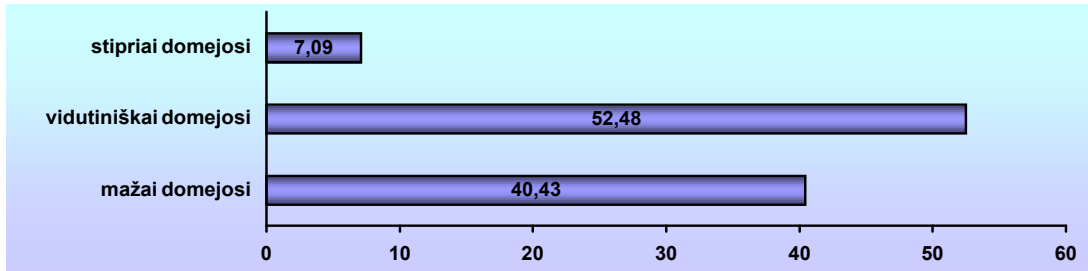


**3.3.3. pav. Darbo ne pagal specialybę priežastys (proc., N=144 )**

Dažniausiai dirbantys ne pagal specialybę jaunuoliai nurodė šias nedarbo priežastis: negalėjo rasti darbo pagal specialybę (24,44 proc.) arba dar studijuodamas pradėjo dirbti ne pagal specialybę (16,55 proc.).

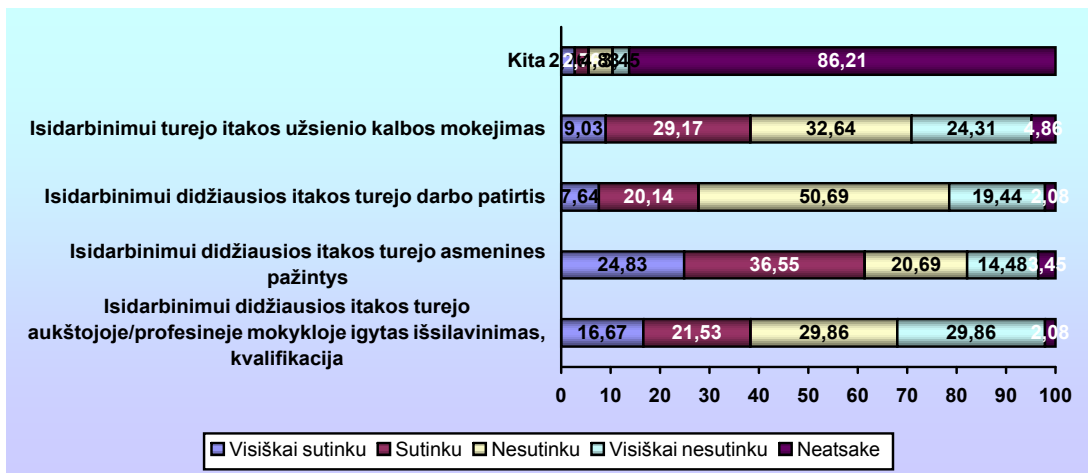
**Sąmoningumo renkantis profesiją rodiklis** – tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais apie domėjimąsi būsima profesija ir veiksmus leidusius ją pasirinkti bei geriau jai pasirengti, jis atspindi sąmoningumą, nuoseklumą, pastangas renkantis profesiją. Sąmoningumo renkantis profesiją rodiklio reikšmės kinta nuo 6 iki 24. Kur 6 reiškia nesidomėjimą būsima profesija ir sąmoningumo trūkumą, o 24 reiškia aktyvų domėjimąsi būsima profesija ir sąmoningą rengimąsi jai, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo didesnis domėjimasis ir sąmoningesnis būsimos profesijos pasirinkimas.





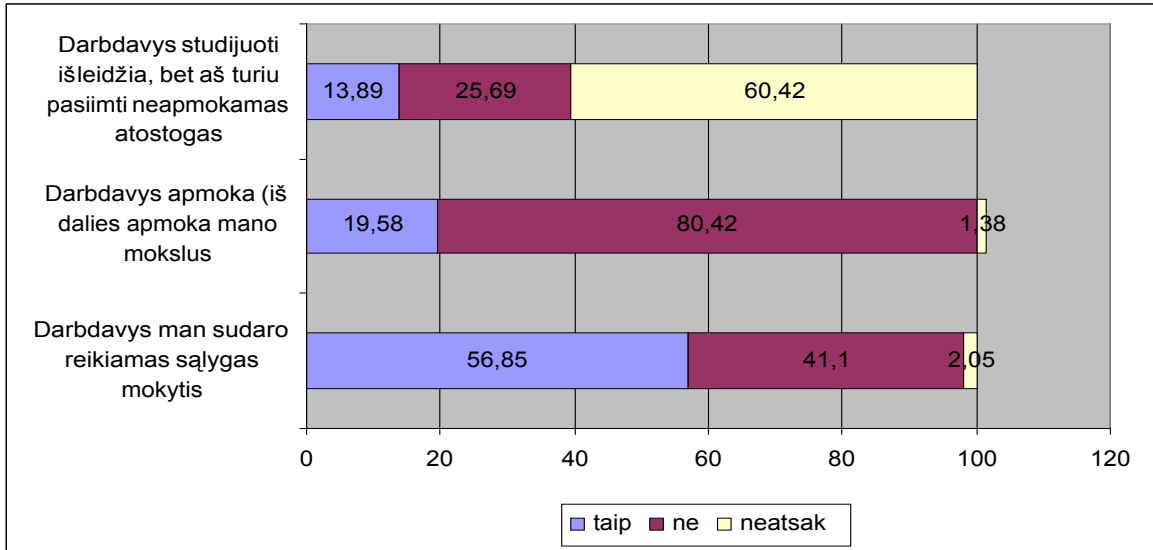
**3.3.4. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal sąmoningumo renkantis profesiją rodiklį (proc., N=144)**

Tyrimo rezultatai rodo, kad tik 7.09 proc. tiriamųjų sąmoningai rinkosi būsimą profesiją, domėjosi jai keliamais reikalavimais, įsidarbinimo galimybėmis, konsultavosi su tėvais ir mokytojais ir pan., 52,78 proc. mažai domėjosi būsimą profesija, o 40,43 domėjosi būsimą profesija labai mažai. Šio rodiklio pasiskirstymas skiriasi nuo analogiško moksleivių ir studentų pasiskirstymo domėjimosi būsimą profesija rodiklio pasiskirstymo. Moksleivių ir studentų tarpe mažai besidominčių būsimąja profesija buvo dvigubai mažiau ir dvigubai daugiau tų, kurie stipriai domėjosi būsimą profesija nei dirbančių.



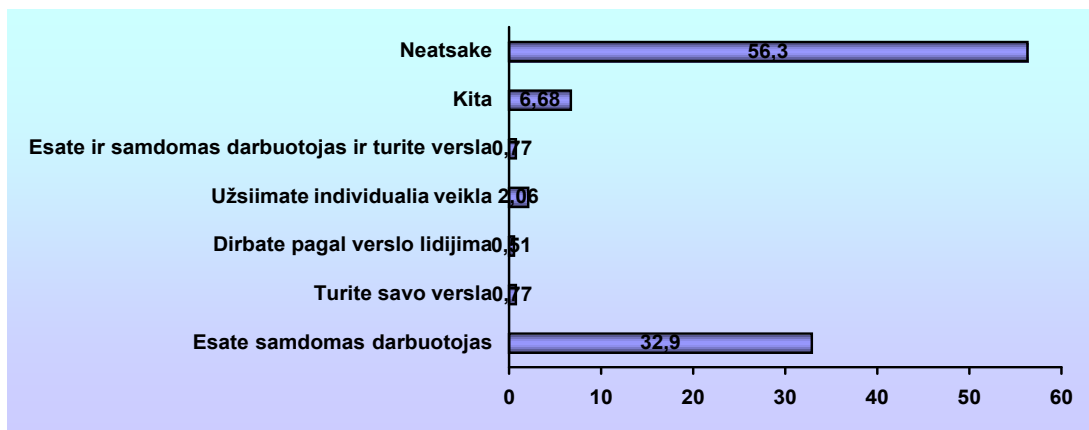
**3.3.5. pav. Įsidarbinimui didžiausią įtaką turėjo (proc., N=144)**

Daugiausia (24,83 ir 36,55 proc.) dirbančių tiriamųjų buvo linkę sutikti, kad didžiausią įtaką įsidarbinant turėjo asmeninės pažintys, igytas išsilavinimas ar kvalifikacija bei užsienio kalbų mokėjimas ir 28 proc. – darbo patirtis.



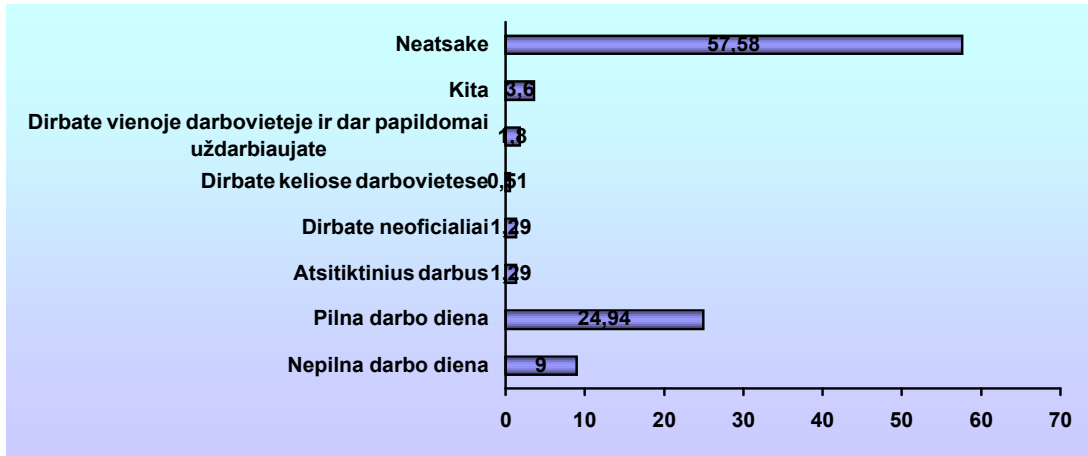
**3.3.6. pav. Darbdavio sudaromos sąlygos kelti kvalifikaciją (proc., N=144)**

Daugiau nei pusė (56,85 proc.) tiriamųjų buvo linkę sutikti su teiginiu, kad darbdavys sudaro sąlygas kelti kvalifikaciją o tik 19,58 proc. buvo linkę sutikti, kad darbdavys apmoka (iš dalies apmoka) mokslus arba kvalifikacijos kėlimo kursus.



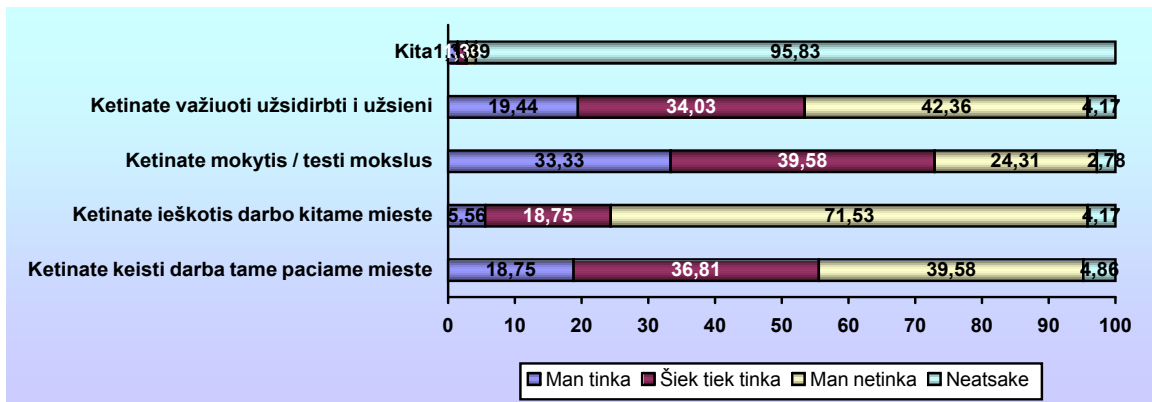
**3.3.7. pav. Darbinis statusas (proc. N - 144)**

Didžioji dauguma (74,85 proc.) buvo samdomi darbuotojai, ir tik 1,5 proc. turėjo savo verslą



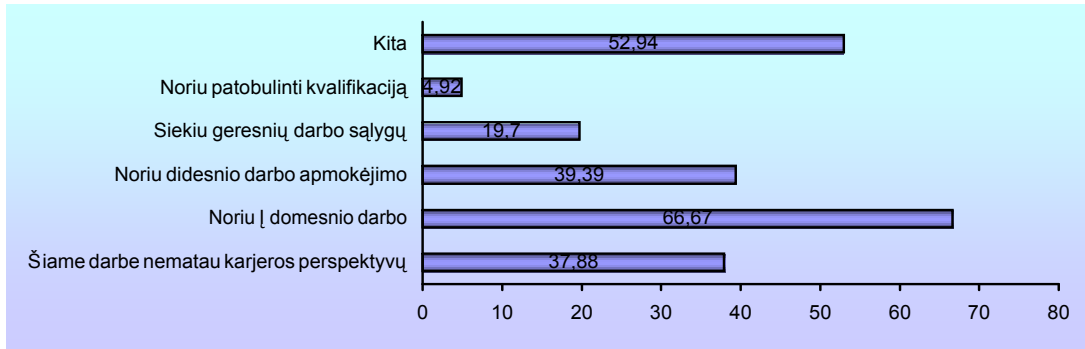
### 3.3.8. pav. Darbo krūvis (proc.N - 144 )

Tikrai 1,8 proc. tiriamųjų dirbo papildomą darbą, 24,94 proc. dirbo pilną dieną ir 9 proc. – nepilną darbo dieną



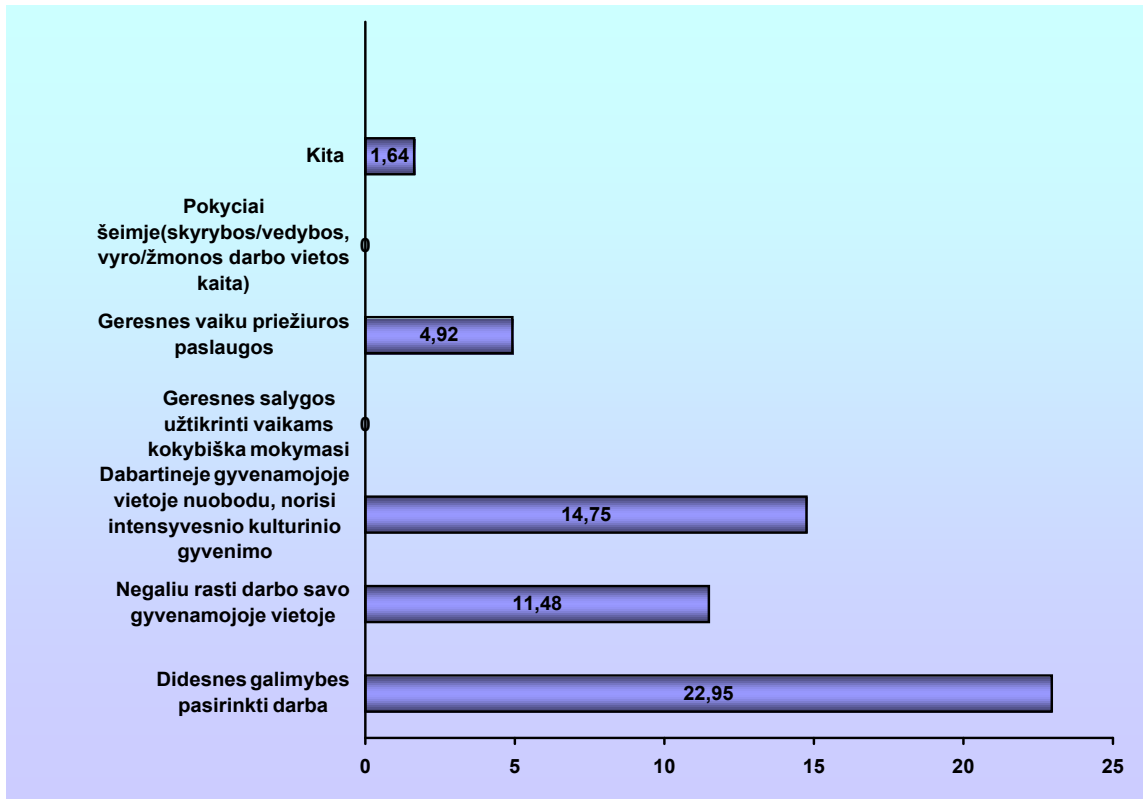
### 3.3.9. pav. Ketinimai keisti darbą ar mokytis, migracijos ketinimai (proc. N - 144)

Didžioji dalis tiriamųjų planuoja keisti darbą dėl poreikio toliau tęsti mokslus. Nemaža dalis dirbančiųjų būtų linkę keisti darbą išvažiuodami į užsienį (53,47 proc.). Kiti keistų darbą pačiame mieste (55,56 proc.), taip pat dalis sutinktų vykti dirbti į kitą miestą (24,33 proc.).



**3.3.10. pav. Noro keisti darbą priežastys (proc., N - 144)**

Dažniausiai minima noro keisti darbą priežastis buvo įdomesnio darbo poreikis (66,67 proc.), didesnis atlyginimas (39,39 proc.), trečia pagal pasirinkimo dažnumą priežastis buvo karjeros perspektyvos trūkumas (37,89 proc.) (buvo galima pasirinkti iki trijų atsakymo variantų).



**3.3.11. pav. Planų ieškotis darbo kitame mieste motyvai (proc., N=144)**

Vis tik dažniausiai nurodoma migracijos į kitą miestą priežastis yra didesnės galimybės susirasti ar pasirinkti darbą. 14,75 proc. jaunimo teigia, jog jiems yra pakankamai nuobodu gyvenamojoje vietoje, jie pageidautų intensyvesnio kultūrinio gyvenimo.

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis 19-29 metų jaunimui jų miestas/rajonas patrauklus jaunimui. Priežastys pateiktos 3.3.1. lentelėje.

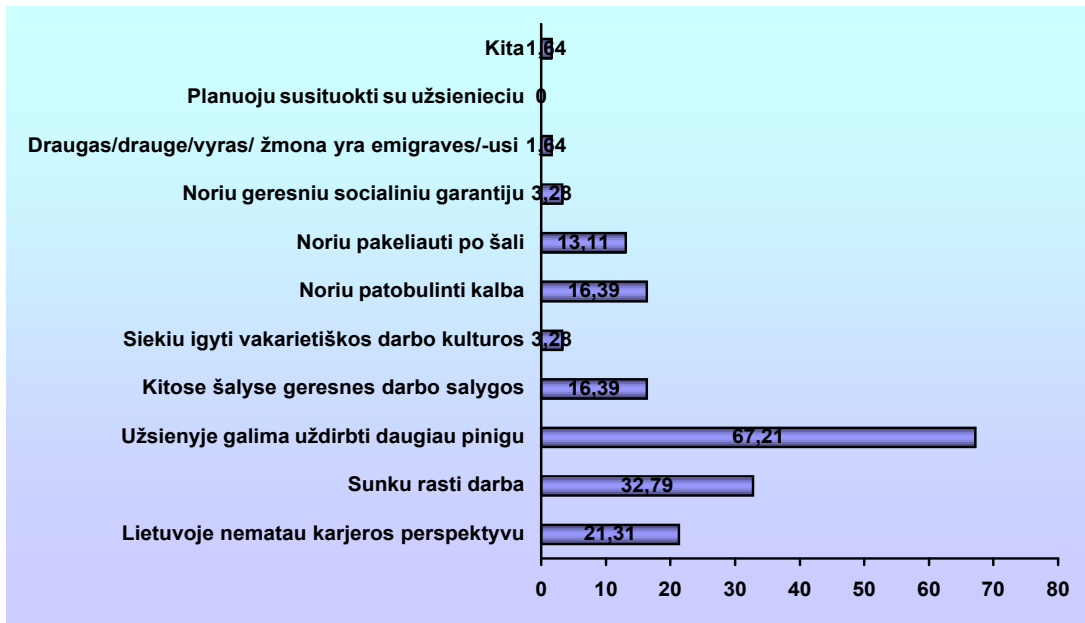
3.3.1. lentelė. **Miesto/rajono patrauklumas (19-29 metų jaunuolių nuomonė)**

Subkategorijos	Kategorijas iliustruojantys teiginiai
Aukštosios mokyklos	<Patrauklus, nes tai universitetinis miestas su išvystyta paslaugų infrastruktūra>, < patrauklus nes yra Alma Mater>, <Patrauklus todėl, kad mieste yra universitetas, kolegijos. Šios mokymo įstaigos kiekvienais metais vis pasiūlo naujų specialybių, naujos veiklos>
Paslaugos	<Patrauklus, nes tai universitetinis miestas su išvystyta paslaugų infrastruktūra>
Jaunimo organizacijos	<Klaipėda yra patrauklūs jaunimui, nes mieste veikia labai daug jaunimo organizacijų, kuriose gali žmonės dalyvauti politinėje, socialinėje, filantropinėje veikloje>
Laisvalaikis	<Taip, yra kino teatrų, ledo čiuožyklų, kt. laiko praleidimo formų>, <Manau patrauklus, yra daug būrelių, sporto užsiėmimų>

Jaunimui nepatrauklus jų miestas/rajonas dėl šių priežasčių:

- *kultūrinių renginių stoka* „Trūksta kultūrinių renginių į kuriuos būtų galima nueiti švenčių proga“;
- *jaunimo savirealizacijos stoka* „Nėra patrauklus, kadangi jaunimui nėra sukurta galimybė realizuoti save“, „Jaunimas ten neturi ką veikti, tik šlaistosi gatvėmis, „saugo“ parduotuvių aikštes visą dieną ir pan“;
- *netvarka* „Ten šiuokš lėš mėtomas, nėra tvarkos ir nėra šiuokš linių tiek, kiek reiktų“;
- *saugumo stoka* „Trūksta vietų kur galėtų praleisti laiką jaunimas, nesakau, kad visai nėra ką veikti, yra ir gražus parkas, ir klubas, bet trūksta dar tokių vietų, gal todėl vyksta daug nusikaltimų, kad jaunimas neturi kur praleisti laiko“.

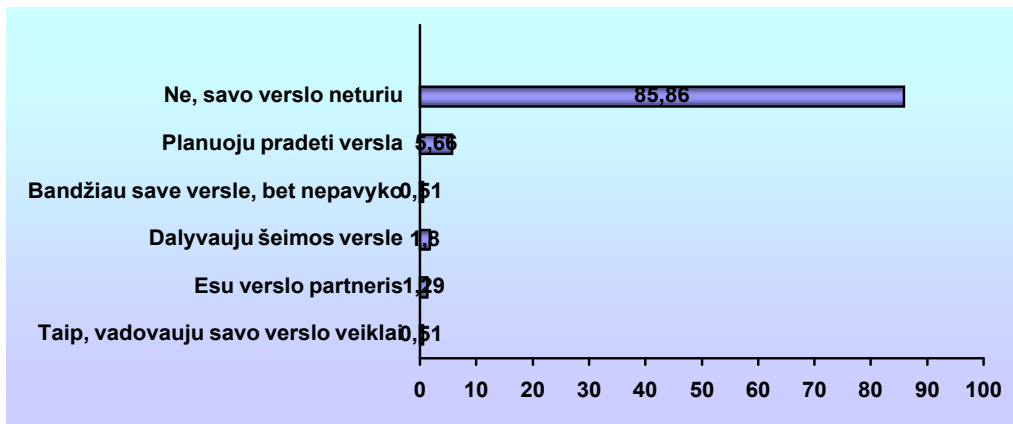
Šiuo metu dirbančių, tačiau planuojančių važiuoti dirbti į užsienį, tiriamųjų buvo prašoma nurodyti ne daugiau kaip tris šių ketinimų priežastis (iš dešimties pateiktų).



**3.3.12. pav. Galimo išvykimo dirbti užsienyje priežastys (proc., N=144 )**

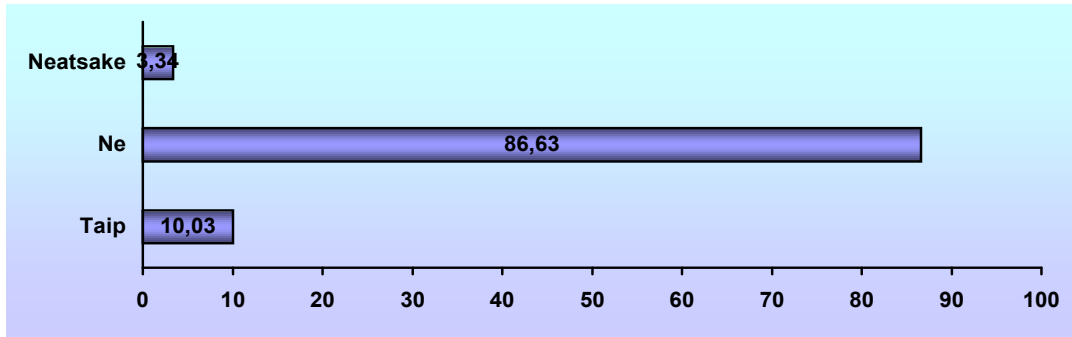
Tyrimo rezultatai rodo, kad svarbiausia priežastis vykstant dirbti į užsienį vis tik yra galimybė užsidirbti daugiau pinigų (67,21 proc.), kitos dvi priežastys buvo sunkumai rasti darbą (32,79 proc.) ir karjeros galimybių Lietuvoje trūkumas (21, 31 proc.). Jaunimo ketinimai grindžiami tikrai ekonominėmis priežastimis. .

Tyrimo metu buvo siekiama išsiaiškinti, kiek jaunų žmonių turi savo verslą, dalyvauja verslo vystyme.



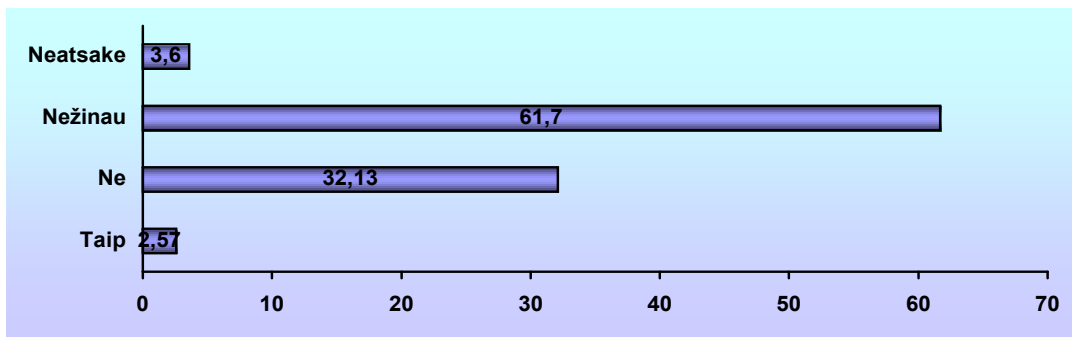
**3.3.13. pav. Dalyvavimas versle (proc.)**

Versle dalyvauja tik keli proc. tyrime dalyvavusių jaunuolių, 0,51 proc. bandė savo jėgas versle, bet nesėkmingai, tik 5, 6 proc. turi planų pradėti savo verslą.



**3.3.14. pav. Susipažinimas su jaunimo verslumo skatinimo politika Lietuvoje (proc.)**

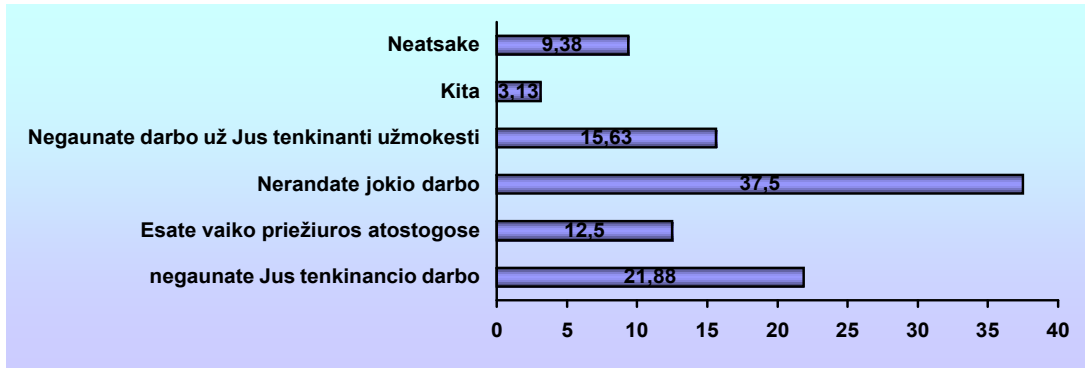
Tik 10,03 proc. tiriamųjų pažymėjo, kad jie yra susipažinę su verslumo skatinimo politika Lietuvoje, t.y., panašiai tiek, kiek yra dalyvavusių verslo vystymo veikloje.



**3.3.15. Lietuvoje sudarytos sąlygos jauniems žmonėms pradėti ir plėtoti verslą (proc.)**

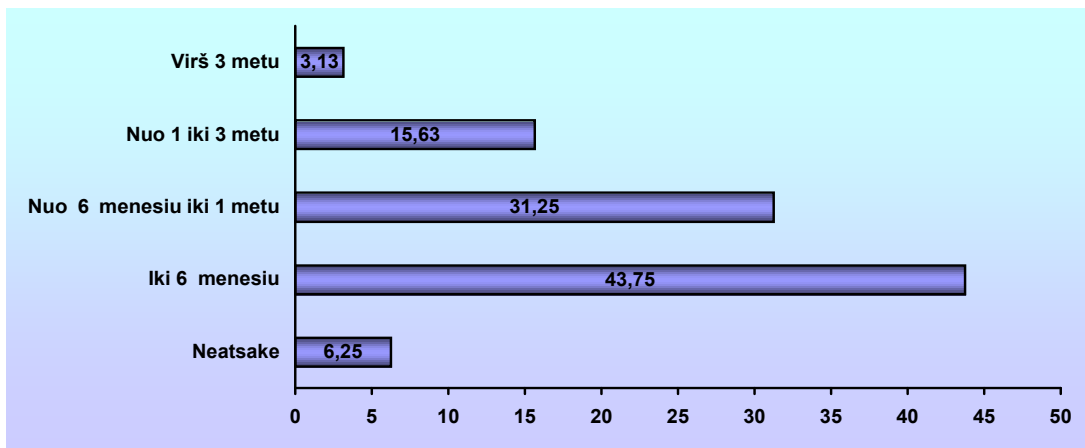
Tiktai 2,57 proc. tiriamųjų manė, kad Lietuvoje yra sudarytos sąlygos jauniems žmonėms pradėti ir plėtoti savo verslą, o 32,13 proc. jaunų žmonių nesutiko, kad Lietuvoje yra palankios sąlygos jaunimui pradėti verslą.

Tyrime dalyvavo **8,2 proc. (32)** jaunuolių, pažymėjusių, kad jie **niekur nedirba ir nesimoko**. 65,6 proc. iš jų buvo 24-29 metų amžiaus, likę (28,1 proc.) 19 -22 m. Lyties atžvilgiu pasiskirstymas tolygus (50 proc. moterų ir 50 proc vyrų.); 31,25 proc. turėjo profesinį, 25,00 proc. aukštąjį universitetinį išsilavinimą, 15,63 proc. vidurinį ir tiek pat procentų aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą. 46,88 proc. nėra sukūrę šeimos, 18,8 proc. gyvena neregistruotoje santuokoje, 25 proc. turėjo vieną vaiką



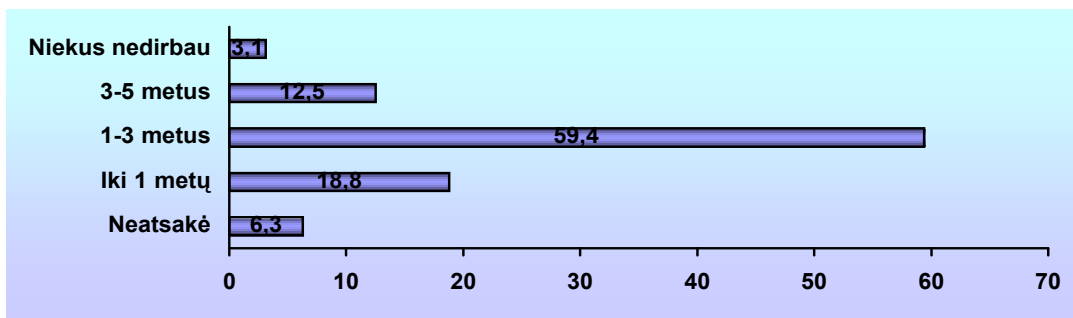
3.3.16. pav. Nedarbo priezastys (proc., N=32 )

Duomenys paveiksle rodo, jog bedarbyste jaunimo tarpe plinta, nes 37,5 proc. jaunu zmonių neranda jokie darbo. 21,88 proc. neranda juos tenkinancio darbo.



3.3.17. Nedarbo trukme (proc., N= N=32)

Pagal nedarbo trukme nedirbantys ir nesimokantys tiriamieji pasiskirste i tris beveik vienodas grupes: iki 6 menesiu nedirbo 43,75 proc., nuo 6 menesiu iki metu nedirbo 31.35 proc., ir nuo metu iki triju 15,63 proc

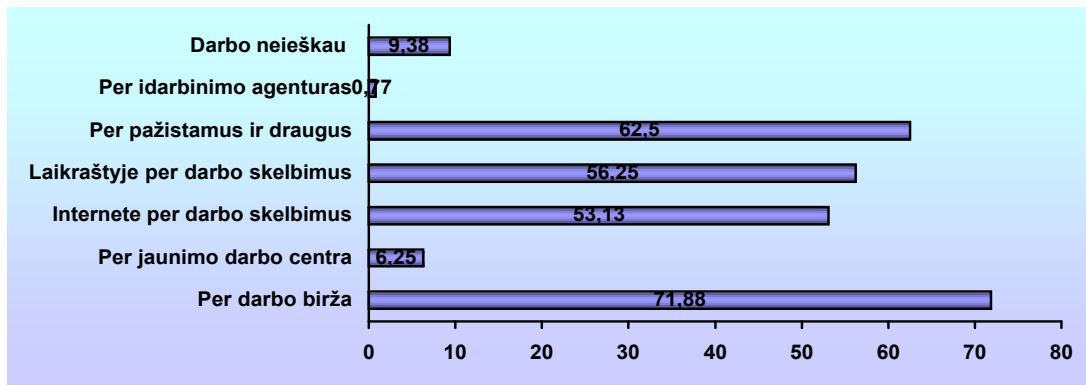


3.3.18. pav. Laikas is dirbtas paskutinėje darbovietėje (proc., N= 32)



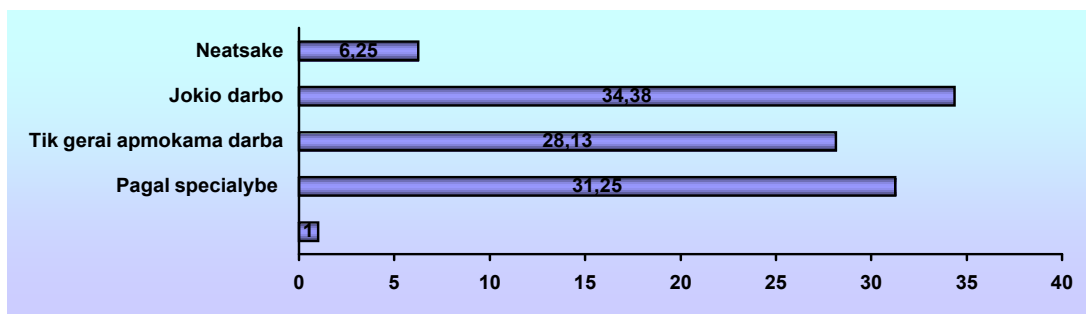
Daugiausia nedirbančių ir nesimokančių tiriamųjų (59.4 proc.) nurodė, kad paskutinėje darbovietėje išdirbo nuo 1 m.iki 3 m. 18,8 proc. paskutinėje darbovietėje išdirbo iki metų.

Tiriamųjų buvo prašoma pažymėti visus jų naudotus darbo paieškos būdus.



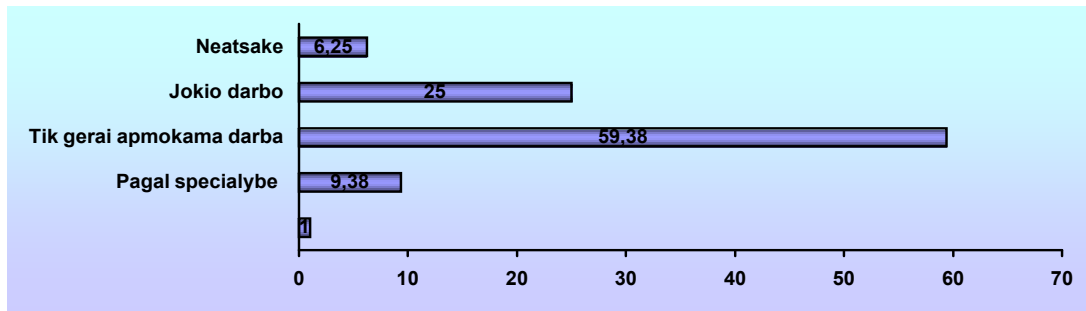
3.3.19. pav. Darbo paieškos būdai (proc., N=32)

Tyrimo rezultatai rodo, kad darbo neturintys ir nesimokantys tiriamieji naudoja įvairius darbo paieškos būdus: darbo biržą darbo skelbimus internete ir laikraščiuose, per pažįstamus, draugus ir derina juos tarpusavyje. Mažiausiai tiriamųjų nurodė besinaudoję jaunimo darbo centro paslaugomis (6,25 proc.) bei idarbinimo agentūrų paslaugomis (9,38 proc.).



3.3.20. pav. Darbas, kurį sutiktų dirbti Lietuvoje (proc., N=32)

Tyrimo rezultatai rodo, kad dalis jaunimo nemato darbo Lietuvoje perspektyvų. Net 34,38 proc. jaunų žmonių nesutiktų dirbti jokio darbo Lietuvoje. Panašus procentas jaunimo sutiktų dirbti pagal specialybę Lietuvoje (31,25 proc.). Dalis nedirbančio jaunimo sutiktų dirbti Lietuvoje tik gerai apmokamą darbą.



### 3.3.21. pav. Darbas, kurį sutiktų dirbti užsienyje (proc., N=32 )

Rinkdamiesi darbą užsienyje prioritetus jaunimas teikia gerai apmokamam darbui (59,38 proc.). Pagal specialybę sutiktų dirbti tik 9,38 tiriamųjų. Dalis jaunimo nesutiktų dirbti užsienyje.

Pagrindines problemas, kurias 19-29 metų jaunuoliai įvardijo susijusias su darbu yra šios:

- darbo vietų trūkumas „be proto sunku jį gauti“;
- darbo ir studijų dermės trūkumas „sunku suderinti studijas ir darbą“, „sunku suderinti su paskaitomis, darbdavys nori, kad dirbtų visą dieną, kad turėtų ir aukštojo mokslo diplomą ir patirties“;
- darbo ir atlyginimo nesuderinamumas „būna taip, kad darbas sunkus, o atlyginimas mažas“;
- lėšų trūkumas „išvažiuoti dirbti į užsienį trūksta lėšų“;
- pirmenybė vyresniojo amžiaus darbuotojams „darbdaviai nenori atleisti senų darbuotojų“;
- patirties stoka „darbdavys nori...., kad turėtų ir aukštojo mokslo diplomą, ir patirties“.

Jaunuoliai įvardija vieną iš didžiausių problemų – patirties stoką („darbdavys nori...., kad turėtų ir aukštojo mokslo diplomą, ir patirties“). Nemažai jaunuolių teigia, kad sudėtinga derinti studijas su darbu, kad darbdavys nesudaro sąlygų mokytis („Sunku suderinti su paskaitomis, darbdavys nori, kad dirbtų visą dieną“).

Taip pat jaunimas įvardija, jog nėra adekvatus jų atliekamas darbas ir gaunamas atlyginimas („būna taip, kad darbas sunkus, o atlyginimas mažas“).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis galima teigti, kad jaunuoliai *situaciją susijusią su darbu siūlo gerinti* šiomis kryptimis: darbo sąlygų gerinimas, naujų darbo vietų kūrimas, darbo ir studijų dermė (žr. 3.3.1. lentelė).

#### 3.3.1. lentelė. Situacijos, susijusios su darbu gerinimo galimybės (19-29 metų jaunimo nuomonė)

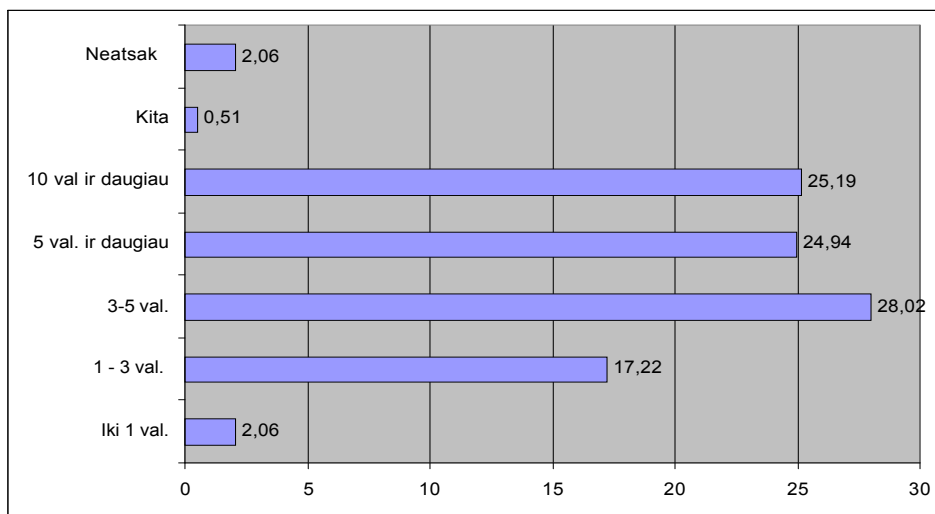
Subkategorija	Subkategorijas iliustruojantys teiginiai
Darbo sąlygų gerinimas	<Į kurčiau sporto salę, taip kokį kambariuką į rengčiau, kad vakarais turėtų kur jaunimas būti. Jei būtų galimybė, tai kavinę į rengčiau>, <Stengčiausi, kad jaunimas, baigęs studijas, galėtų (gal ir ne visi)

	pabandyti savo mieste dirbti pagal specialybę, jeigu tai jaunimas norintis pasilikti savo mieste. Tačiau nesant jokioms pramogoms, jaunimo lieka vis mažiau>
Naujų darbo vietų kūrimas	<Atleisčiau tuos, kurie pensijoje>, <Pasirūpinčiau, kad daugėtų darbo vietų jaunimui>, <Į steigčiau firmą, kuri padėtų jaunimui įsidarbinti ir uždirbti>, <Į rengčiau naujų darbo vietų, kuriose galėtų dirbti jaunimas. Tas darbas galėtų būti nelabai atsakingas. Dirbdamas tam darbe jaunuolis galėtų studijuoti>, <Stengčiausi organizuoti daugiau darbo vietų, skatinančių jaunimą savanoriškai dirbti, kad tuo pačiu galėtų įgyti tam tikrą patirtį (kad ir dienos užimtumo centruose padėti).>, <pensininkus išlydėti poilsio ir leisti jauniems žmonėms dirbti>, <leisčiau įsidarbinti laisvose vietose bent trumpam laikui ir įvertinti kaip jaunas žmogus gali dirbti>
Darbo ir studijų dermė	<Į rengčiau naujų darbo vietų, kuriose galėtų dirbti jaunimas. Tas darbas galėtų būti nelabai atsakingas. Dirbdamas tam darbe jaunuolis galėtų studijuoti>

19-29 metų jaunimo elgsenos raiška nukreipta į darbo vietų didinimą („Atleisčiau tuos, kurie pensijoje“, „Pasirūpinčiau, kad daugėtų darbo vietų jaunimui“, „Į steigčiau firmą, kuri padėtų jaunimui įsidarbinti ir uždirbti“, „Stengčiausi organizuoti daugiau darbo vietų, skatinančių jaunimą savanoriškai dirbti, kad tuo pačiu galėtų įgyti tam tikrą patirtį (kad ir dienos užimtumo centruose padėti“). Taip pat jaunuoliai *siūlo gerinti darbo sąlygas* („Į kurčiau sporto salę, taip kokį kambariuką įrengčiau, kad vakarais turėtų kur jaunimas būti. Jei būtų galimybė, tai kavinę įrengčiau“, „Stengčiausi, kad jaunimas, baigęs studijas, galėtų (gal ir ne visi) pabandyti savo mieste dirbti pagal specialybę, jeigu tai jaunimas norintis pasilikti savo mieste. Tačiau nesant jokioms pramogoms, jaunimo lieka vis mažiau“). Jaunuoliai neatmeta ir darbo ir studijų dermės išlaikymo („Į rengčiau naujų darbo vietų, kuriose galėtų dirbti jaunimas. Tas darbas galėtų būti nelabai atsakingas. Dirbdamas tam darbe jaunuolis galėtų studijuoti“).

### 3.4. Laisvalaikis

Tyrimo metu buvo svarbu išsiaiškinti, kiek laiko ir lėšų jaunimas skiria savo laisvalaikiui, kaip leidžia laisvalaikį, ar yra patenkintas savo laisvalaikiu ir kaip vertina savo galimybes įdomiai praleisti ir pasirinkti norimą laisvalaikio formą. Laisvalaikis tiriamiesiems buvo apibrėžtas kaip laisvas laikas liekantis nuo darbo, mokslo (mokymosi mokykloje) ir studijų.



### 3.4.1. pav. Laikas skiriamas laisvalaikiui vidutiniškai per savaitę (proc.)

17, 22 proc. tiriamųjų vidutiniškai per savaitę laisvalaikiui skiria tik iki 3 valandų. Daugiausiai jaunimas skiria laisvalaikiui nuo 3 iki 5 val. Per savaitę.

Remiantis kokybinio tyrimo duomenimis 19-29 metų jų mieste/rajone trūksta veiklų, kurios nukreiptos į renginius, sportą, intelektualias veiklas, akcijas (3.4.1. lentelė).

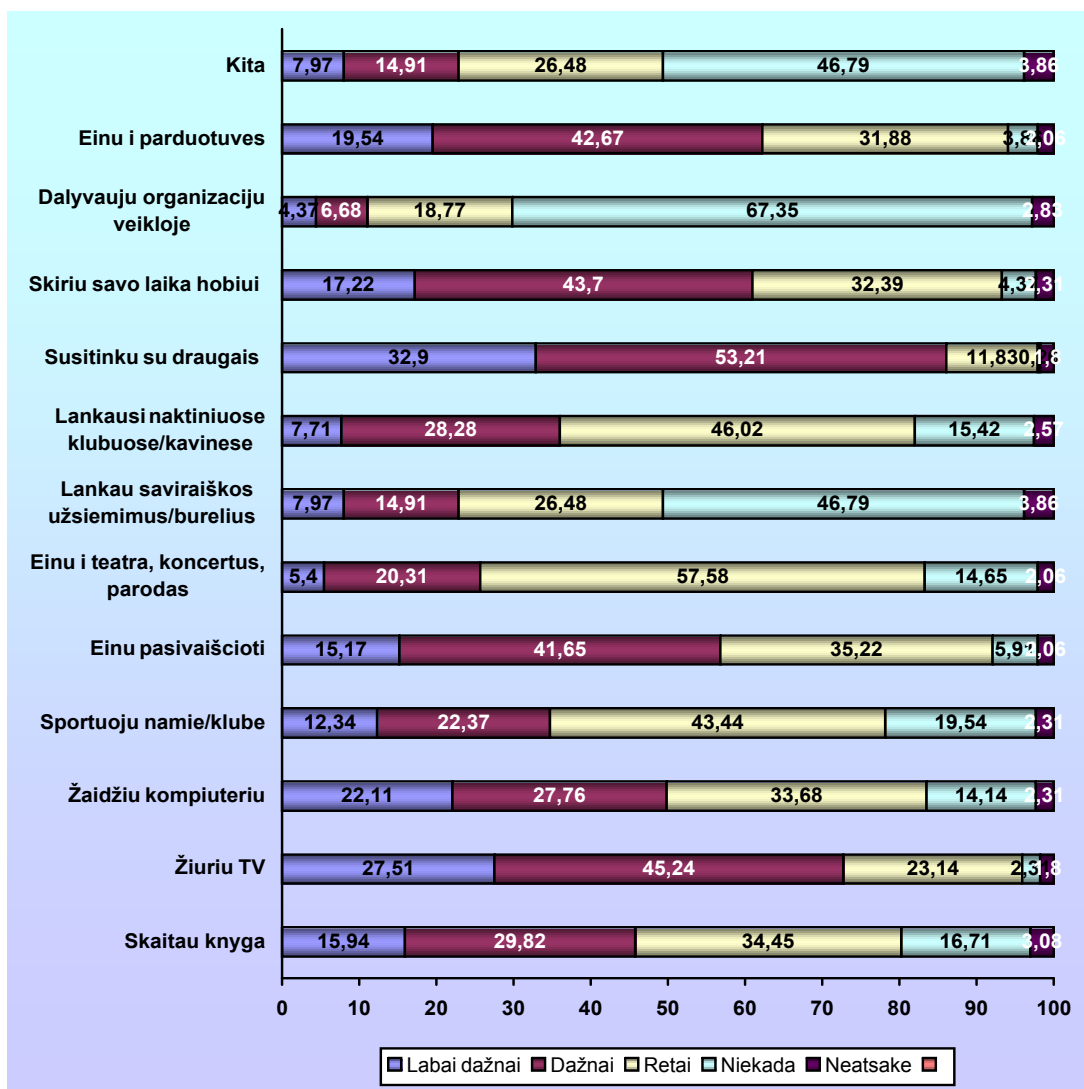
#### 3.4.1. lentelė. Jaunimui trūkstamos veiklos (19-29 metų jaunuoliai)

Subkategorijos	Kategorijas iliustruojantys teiginiai
Darbas	<Darbo>
Renginiai	<Platesnio įvairių stilių muzikos koncertų už prieinamą kainą, visuomeninių kokybiškų renginių>
Sportas	<Sportinės veiklos>, <Sporto salės>
Akcijos	<Pilietinių akcijų>
Intelektuali veikla	<Intelektualios veiklos jaunimui>, <Kasdieninės kokybiškos veiklos>
Laisvalaikio praleidimo vietos	<Trūksta pasibuvimo vietų, kur jaunimas galėtų susitikti ir kartu praleisti laiką>, <Trūksta gražesnių, patrauklesnių susibūrimo vietų>, < Mūsų mieste galėtų būti daugiau kavinių ir picerijų, nes esant šventėms yra didelės grūstys ir eilės; trūksta šokių, o koncertų yra daug, tačiau į juos eiti gali tik pagyvenę, nes jaunimui neįdomu; dar galėtų būti sporto klubas, įvairūs susirinkimai ir t. t.>
Pinigai	<Visko yra. Tik reikia pinigų>

Daugelis jaunimo pasisako, kad pati geriausia veikla yra darbas ir norėtų, kad minėtos veiklos netrūktų. Dažnai jaunimas mini laisvalaikio praleidimo vietų trūkumą, o taip pat ir renginių stoką.

Apibendrinus 14-18 metų jaunuolių pasisakymus, galima teigti, kad jų rajome/mieste jiems trūksta:

- daugiau pramogų, susibūrimų;
- sporto mokyklų ir sutvarkytų aikštelių;
- darbo.



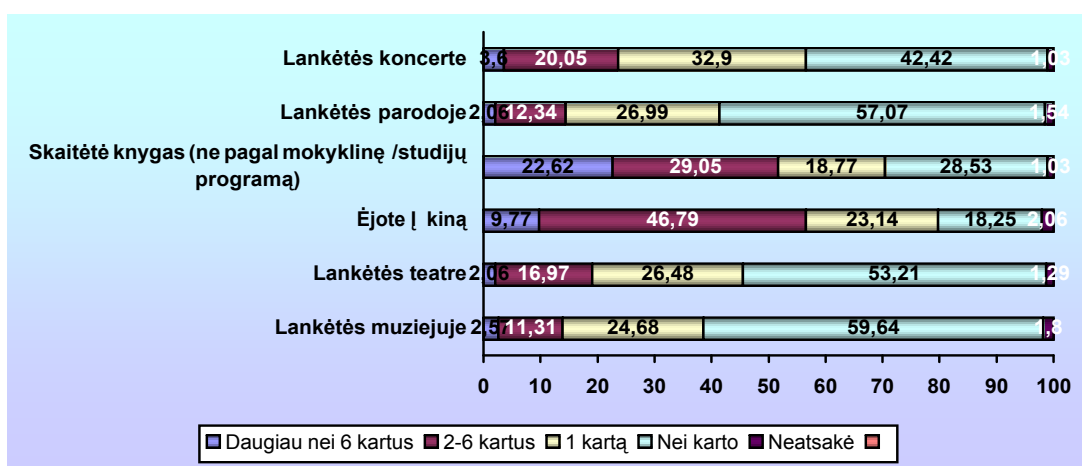
3.4.2. pav. Laisvalaikio leidimo formos (proc.)

Dažniausia vis tik laisvalaikis skiriamas susitikimams su draugais, socialiniai kontaktai labai svarbūs žmogaus gyvenime, todėl net 86,11 proc. jaunimo dažnai laisvalaikį leidžia susitikinėdami su draugais, tačiau 12 proc. jaunimo retai arba niekada nesusitinka su draugais. Taip pat nemaža dalis jaunimo (62,61 proc.) pasyviai leidžia laisvalaikį žiūrėdami TV, mažuma jų dalyvauja ir jaunimo organizacijų veikloje. Net 62,21 jaunų žmonių laisvalaikį gana dažnai leidžia parduotuvėse. Stebima bendra tendencija, kad prasmingos arba turiningos laisvalaikio leidimo formos pvz., sportavimas, kultūrinė veikla, pasirenkamos rečiau. Dažniausiai iš

turingųjų laisvalaikio formų yra renkamasi knygų skaitymas, hobis, rečiausiai dalyvavimas nevyriausybinių organizacijų veikloje.

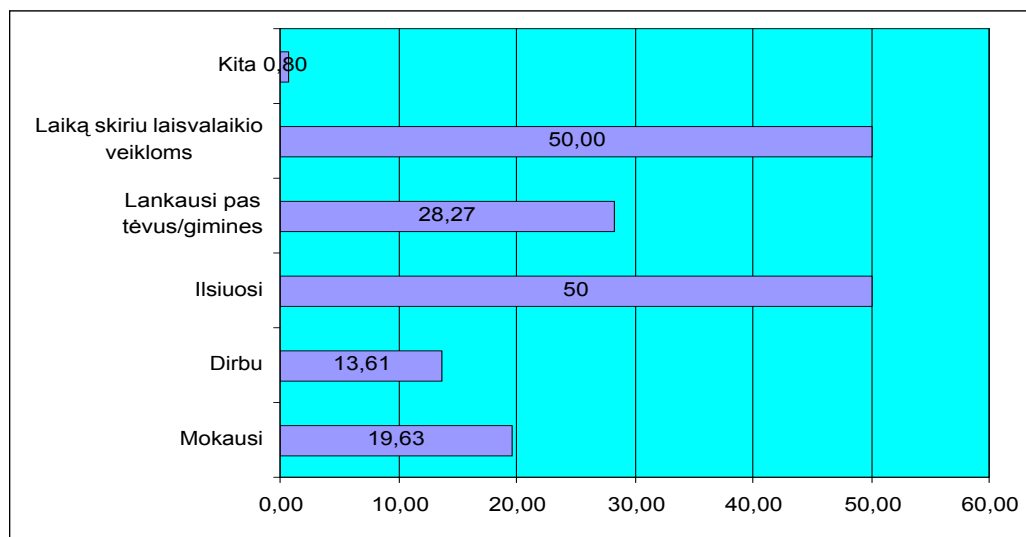
Nustatyti koreliaciniai ryšiai tarp laisvalaikio leidimo su draugais ir draugų susiradimo lengvumo ( $r = 0,1190$ ,  $p=0,01$ ) ir tarp saviraiškos užsiėmimų būrelių lankymo ir draugų susiradimo lengvumo. Taip pat nustatyti koreliaciniai ryšiai tarp laisvalaikio leidimo dalyvaujant organizacijų veikloje ir darbinio statuso. Dirbantis jaunimas mažiau leidžia laisvalaikį įsijungdami į jaunimo organizacijų veiklą ( $r = 1,000$ ,  $p=0,00$ )

Siekiant sužinoti tiksliau, kiek jauni žmonės dėmesio ir laiko skiria kultūrinei veiklai, atskirai buvo klausiama apie apsilankymus muziejuje, teatre, kine, parodoje ir pan., per paskutinius 6 mėnesius.



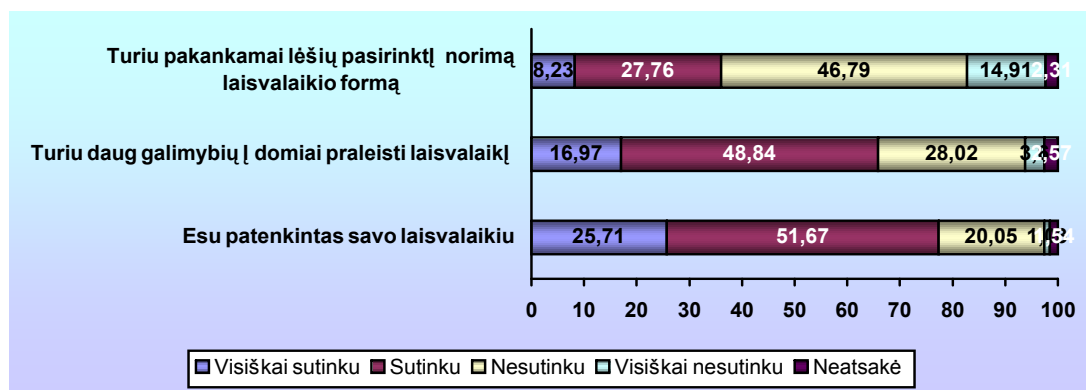
### 3.4.3. pav. Kultūrinė veikla per pastaruosius 6 mėnesius (proc.)

Pagrindinė jaunimo kultūrinė veikla yra apsilankymas kine, knygų skaitymas. Jaunimas retai lankosi parodose, teatruose, muziejuose.



### 3.4.4. pav. Savaitgalio veikla (proc.)

Tyrimo rezultatais atskleidė, jog tik 50 proc. jaunų žmonių ilsisi savaitgalį, 50 proc. savaitgalį skiria laisvalaikio veikloms, kita dalis lankosi pas gimines, tėvus. 19,63 proc. ir 13,61 proc. savaitgalį skiria mokymuisi ir darbui.



### 3.4.5. pav. Laisvalaikio galimybių subjektyvūs vertinimai ir pasitenkinimas laisvalaikiu (proc.)

Didžioji dauguma (77, 38 proc.) tiriamųjų visumoje yra patenkinti savo laisvalaikiu ir dauguma (65,81 proc.) mano, kad turi daug galimybių | domiai leisti laisvalaikį, tačiau tik 36 proc. sutinka, kad turi pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio formą.

Apibendrinus kokybinio tyrimo rezultatus, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliams aktualios *laisvalaikio praleidimo vietos* („Nes nėra daugumos užimtumo centrų, ar susikūrusių organizacijų“), *laiko stoko problemos* („Dėl nemokėjimo planuoti laiko (laiko stoka)“), *finansinės problemos* („Dėl pinigų trūkumo“), *mokslai* („Didelis krūvis ir namų darbai atima daug laiko“, „Dažniausiai laisvalaikiu tenka mokytis, todėl ir nebelieka daug laisvo laiko, o jei ir lieka laisva minutėlė tai nelabai ką yra ir veikti“), *sveikatos* („Kartais dėl sveikatos, jei iškyla bėdų, tada tenka būti namuose ir leisti laisvalaikį prie televizoriaus“), *nuovargis* („Todėl, kad mokslai labai spaudžia, pareini iš paskaitų labai pavargęs ir jau nieko nesinori veikti“), *informacijos trūkumas* („Informacijos trūkumas“) (3.4.1. lentelė).

#### 3.4.1. lentelė. Priežastys dėl ko jaunuoliai negali efektyviau iš naudoti laisvalaikio

Subkategorija	Subkategorijas iliustruojantys teiginiai
	<b>19-29 metų jaunuolių nuomonė</b>
Laiko planavimas	<Dėl nemokėjimo planuoti laiko (laiko stoka)>, <... laiko stokos>, <Dėl užimtos darbotvarkės>, <Laiko stoka>
Finansai	<Dėl pinigų trūkumo>, <Kai kur trukdo finansinė problema>, <Kartais kyla problemų dėl finansų>
Informacija	<Informacijos trūkumas>
Nuovargis	<Mažas laiko tarpas, nuovargis>, <Todėl, kad mokslai labai spaudžia, pareini iš paskaitų labai pavargęs ir jau nieko nesinori veikti>
Mokslai	<Didelis krūvis ir namų darbai atima daug laiko>, <Todėl, kad mokslai labai spaudžia, pareini iš paskaitų labai pavargęs ir jau

	nieko nesinori veikti>, <Laisvalaikio man užtenka, nebent kartais atima mokslas>, <Dažniausiai laisvalaikiu tenka mokytis, todėl ir nebelieka daug laisvo laiko, o jei ir lieka laisva minutėlė tai nelabai ką yra ir veikti>, <Dėl mokslo krūvio ir darbo>
Sveikata	<Kartais dėl sveikatos, jei iškyla bėdų, tada tenka būti namuose ir leisti laisvalaikį prie televizoriaus>
Laivalaikio vietos	<Nes nėra daugumos užimtumo centrų, ar susikūrusių organizacijų>
<b>14-18 metų jaunuolių nuomonė</b>	
Per didelis krūvis mokykloje	<Nes mano laisvalaikį užima mokslas>, <Krūviai mokykloje yra milžiniški. Norint negauti blogų pažymių, reikia mokslams skirti apie 3 val. per dieną.>, <Per didelis krūvis namų darbų... Kita veikla (sportas, NVO)>, <Dėl mokyklos, nes turi grįžti anksčiau į namus ir ruoštis>, <Dėl per didelės įtampos mokykloje, ankstaus kėlimosi, žinių bendrą trūkumą>
Pramogos	<Taip pat norėtusi kokios radijo stoties, kurią vestų mokiniai>, <Vasarą trūksta kokybiškų ir SAUGIŲ dviračių kelių>
Pagalba	<Dėl to, kad su mumis jau niekas nebeužsiima kaip anksčiau>

14-18 metų jaunimas įvardijo priežastis, dėl kurių negali *efektyviai išnaudoti laivalaikio*. daugiausiai priežastys apėmė veiksnius, susijusius su mokykla: per daug namų darbų, per daug pamokų, per didelis mokymosi krūvis. Taip pat norėtų pramogų: dviračiai ir radijo stotis. Neatmetama ir pagalba.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliai įvardija ir **priemonės**, kaip galima būtų šalinti tas priežastis, kurios neleidžia **efektyviau išnaudoti jų laisvalaikio** (žr. 3.4.2. lentelė).

**3.4.2. lentelė. Priemonės, skirtos šalinti priežastis, kurios neleidžia efektyviau išnaudoti jaunimo laisvalaikio (19-29 metų jaunuolių nuomonė)**

<b>Subkategorija</b>	<b>Subkategorijas iliustruojantys teiginiai</b>
Darbas	<Po ilgų darbo valandų norisi tik poilsio>, <Susirasti geriau apmokamą darbą>, <geriau uždirbti>, <Niekaip, nes darbas – man prioritetas>
Renginiai	<Į rengti užimtumą, kurie domintų jaunimą juose lankytis>
Mokslai	<Reikia daugiau dirbti per paskaitas, kad namuose liktų kuo mažiau ruoštis paskaitoms>, <Mokslai labai vargina, tad reikia atsižvelgti į mus ir kad laisvo laiko būtų kuo daugiau>, <Daugiau darbo turi būti atliekama universitete ir laikas po paskaitų būtų laisvas>, <Sumažinti namų darbų krūvį>
Informavimas	<Labiau viešinti informaciją>
Laikas	<Susidaryti darbotvarę>, <Labiau planuoti laiką>
<b>14-18 metų jaunuolių nuomonė</b>	
Infrastruktūros	<Taip pat reiktų nutiesti tarp miestinius dviračių takus arba



tvarkymas	vieną ilgą per visą Lietuvą
Kultūros puoselėjimas	< Reikia drausminti vairuotojus (keisti liaudies mąstymą).>
Mažesnis krūvis mokykloje	<Mažesnis krūvis mokykloje>, <Per pamokas daugiau mokintis su mokytojais, o namų darbų užduoti mažiau>, <Kad užduotų mažiau namų darbų ir kad būtų trumpesnės pamokos>, <Mažinti mokyklos dienų skaičių. Tai būtų labai geras laisvo laiko darbas>, <Turėti daugiau mokymosi priemonių ir daugiau suplanuoto poilsio>

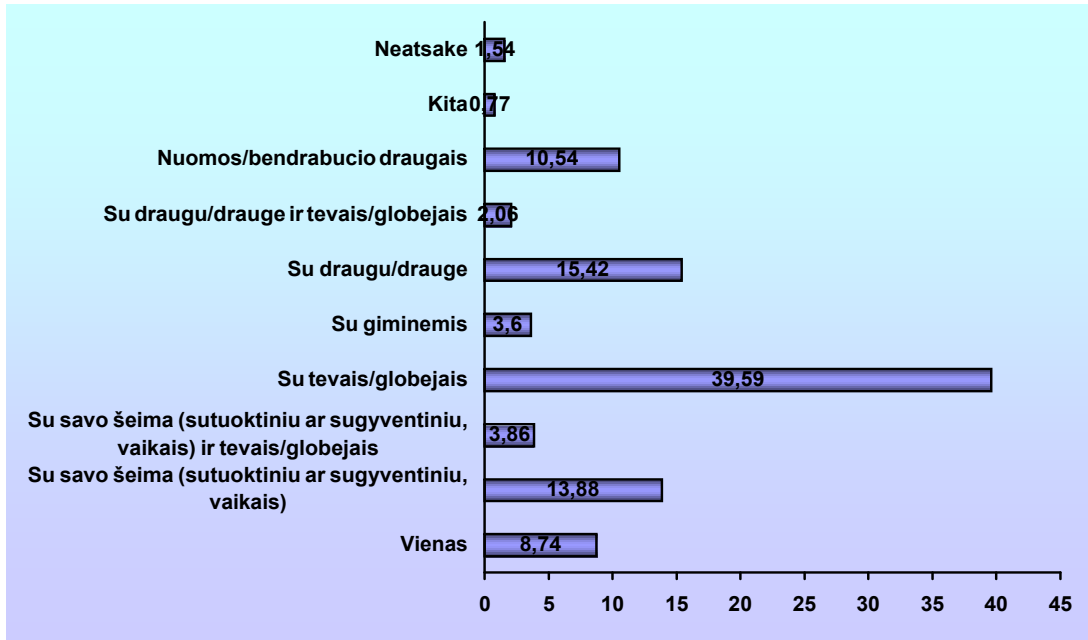
19-29 metų jaunuolių siūlymai susiję su:

- darbu;
- renginių [vairovės didinimu;
- mokslo derme;
- informavimu;
- laiko valdymu.

Šalinti priežastis jaunuoliai 14-18 metų siūlo spartindami mokykloje veiklą („kad mažiau liktų namuose“, „Padaryti namų darbus per pamoką, arba užduoti mažiau“). Jaunuoliai taip pat išvelgia ir kultūros stoką („Reikia drausminti vairuotojus (keisti liaudies mąstymą)“ bei infrastruktūros problemas („Taip pat reikėtų nutiesti tarp miestinius dviračių takus arba vieną ilgą per visą Lietuvą“).

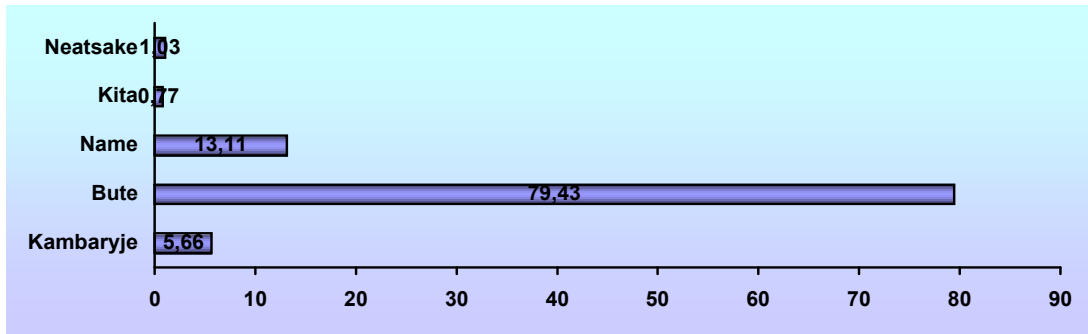
### 3.5. Gyvenimo sąlygos

Jaunimo gyvenimo sąlygoms apibūdinti buvo pasirinktos kelios rodiklių grupės. **Būsto sąlygos apibūdinamos trim rodikliais**, pirmas, su kuo vienuose namuose gyvena, pvz., vieni, su tėvais, su savo šeima, ar su savo šeima ir tėvais, antras, kokiomis sąlygomis gyvena, t.y., kambaryje, bute ar name, trečias, kam priklauso būstas, kuriame gyvena, pvz., jiems, tėvams, nuomojamas ir pan. **Materialinė padėtis apibūdinama trim rodikliais**, pirmas, pajamų šaltiniai, antras, kiek vidutiniškai pajamų tenka vienam šeimos nariui atskaičius mokesčius, trečias, paskolos turėjimas ar neturėjimas.



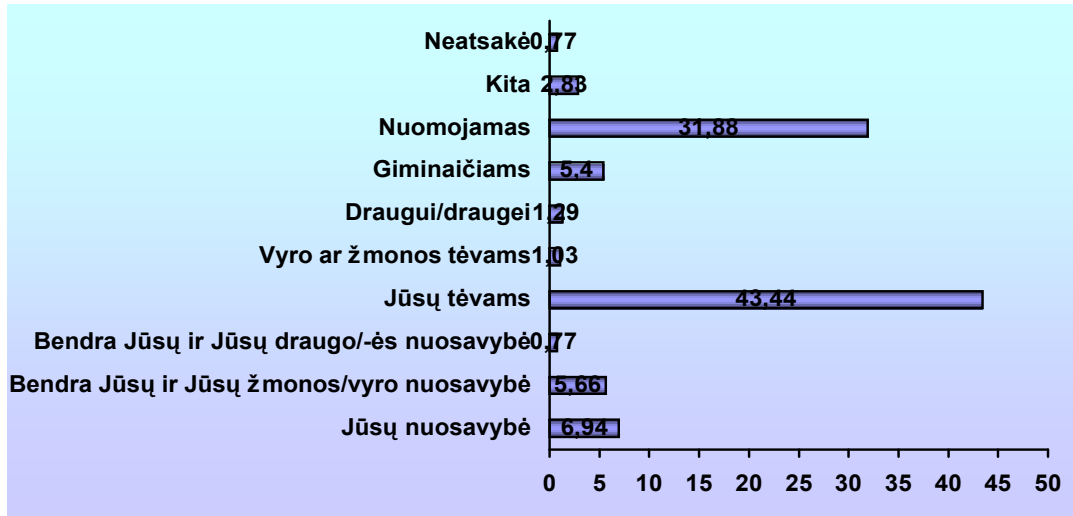
**3.5.1. pav. Gyvena kartu su (proc.)**

Dauguma (39,59 proc.) tiriamųjų gyveno su tėvais/globėjais, 15,42 proc. su draugu/drauge arba su savo sutuoktiniu ir vaikais, 13,88 proc. yra sukūrę savo šeimą, mažiau jaunimo gyvena su draugais ar kartu nuomoja kambarį. 8,74 proc. gyvena vieni.



**3.5.2. pav. Būstas kuriame gyvena (proc.)**

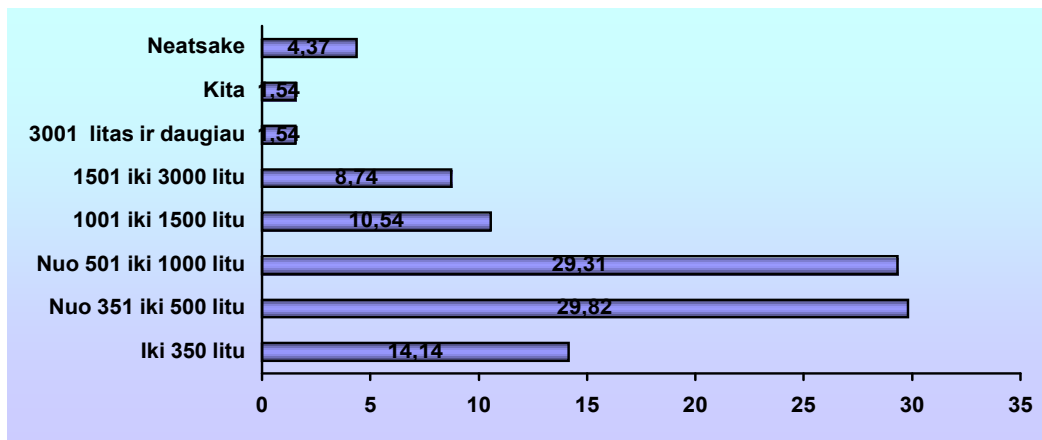
Dauguma (79,43 proc.) gyveno bute, 13,11 proc. name ir tik 5,65 proc. kambaryje.



### 3.5.3. pav. Būsto nuosavybė (proc.)

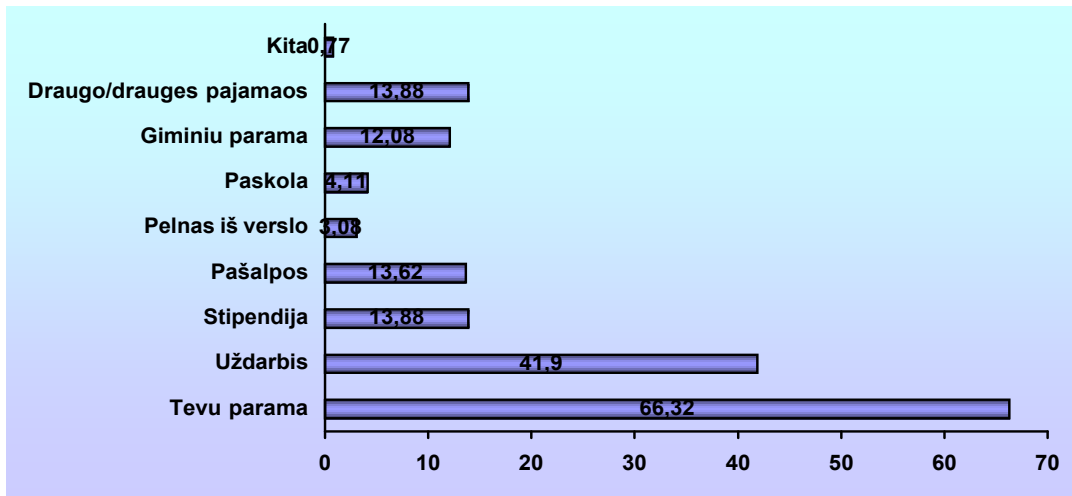
Pusės tiriamųjų (43,44 proc.) gyvenamas būstas priklausė tėvams, 31,88 proc. būstą nuomavo ir tik 6,94 proc. gyveno nuosavame būste.

Tiriamųjų buvo prašoma nurodyti pajamų tenkančių vienam šeimos nariui grupę, kurios apskaičiuojamos sudėjus visas jo ir jo šeimos narių pajamas po mokesčių ir padalinus jas iš šeimos narių skaičiaus.



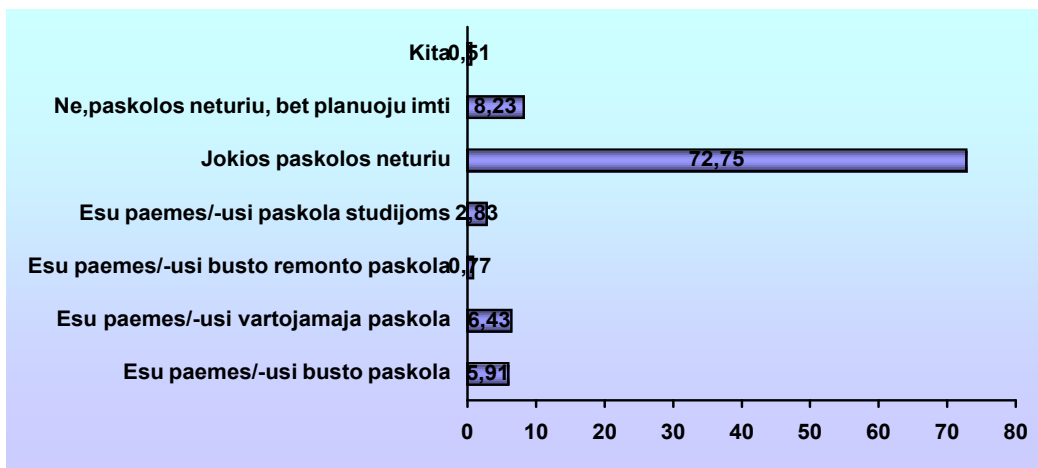
### 3.5.4. pav. Pajamos tenkančios vienam šeimos nariui (proc.)

14,14 proc. tiriamųjų pažymėjo, kad pajamos vienam šeimos nariui nesiekia minimalaus pragyvenimo lygio (350 Lt.), vadinasi, gyvena ant skurdo ribos, 29,82 proc. jaunimo pajamos buvo tarp 351 ir 500 Lt.



3.5.5. pav. Pajamų šaltiniai (proc.)

Beveik pusė (42 proc.) tiriamųjų turėjo darbinių pajamų, 66,32 proc. buvo finansiškai remiami tėvų, draugės, draugo (13,88 proc.) arba giminių (12,08 proc.), 13,67 proc. gavo pašalpas ar stipendijas iš valdžios, ir tik 3,1 proc. turėjo pajamų iš verslo. Taip pat mažuma jaunų žmonių turi paėmę paskolas (4,11 proc.)



3.5.6. pav. Turimos paskolos (proc.)

Didžioji dalis (74,75 proc.) tiriamųjų neturėjo paėmę paskolos, mažuma jaunimo turėjo paskolų ir tikrai 5,91 proc. buvo paėmę paskolą būstui įgyti, jo remontui (6,43 proc.), 2,9 proc. studijoms, dar 8,23 proc. planavo paimti paskolą artimiausioje ateityje.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliams svarbiausi veiksniai, lemiantys **gerų gyvenimo sąlygų užtikrinimą** apima:

- išsilavinimas;
- darbas;
- atlyginimas;

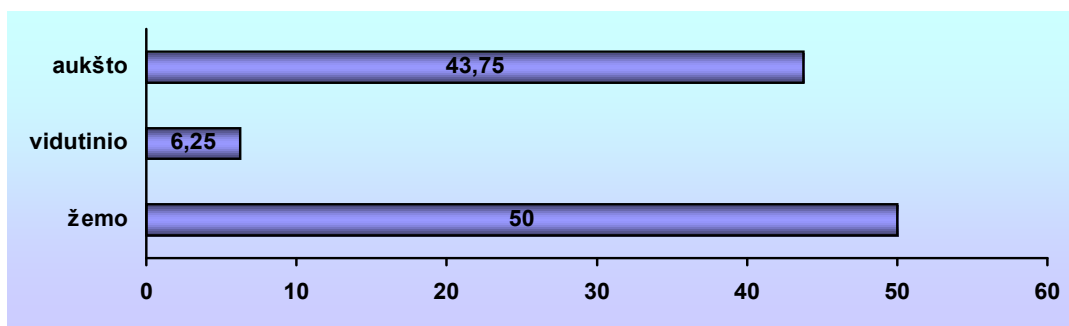
- šeima;
- gera nuotaika;
- sveika mityba;
- sveikata;
- pagarba;
- sveikatos apsauga;
- laisvalaikis;
- būstas.

### 3.6. Dalyvavimas

Dalyvavimas tyrime suprantamas labai plačiai, tai politinis-pilietinis aktyvumas, kuris nusakomas ne tik dalyvavimu rinkimuose, bet domėjimusi politika, partijų ir politikų politine veikla, dalyvavimu pilietinėse, labdaros akcijose, dalyvavimas savanoriškoje ir nevyriausybinių organizacijų veikloje. Tyrime yra rodikliai skirti pačių tiriamųjų politiniam-pilietiniam, pilietiniam-labdariniam ir visuomeniniam (savivaldoje) aktyvumui matuoti, taip pat rodikliai skirti išsiaiškinti jaunuolių aplinkos politinį, pilietinį, visuomeninį aktyvumą. Toliau keletas rodiklių atspindinčių jaunuolių nuostatas į politiką, politikus ir pilietiškumo visuomenėje lygį. Dalyvavimo visuomeninėje veikloje motyvus.

#### 3.6.1. Politinis-pilietinis dalyvavimas ir politinės nuostatos

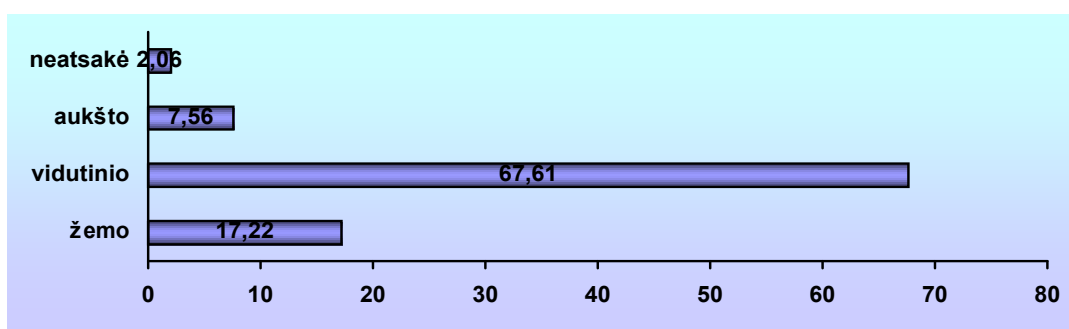
**Politinio-pilietinio aktyvumo rodiklis** - tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie dalyvavimą rinkimuose, domėjimąsi politinių partijų programomis, politikų veikla, dalyvavimą politinių partijų veikloje ir pan. Politinio-pilietinio aktyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo 0 iki 8. Kur 0 reiškia visišką pasyvumą o 8 reiškia visišką aktyvumą



3.6.1.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal politinio-pilietinio aktyvumo rodiklį (proc.)

Puse jaunimo išreiškė žemą politinį pilietinį aktyvumą. Ši dalis tiriamųjų nedalyvavo arba dalyvavo vos vienoje ar dvejuose politinį-pilietinį aktyvumą realizuojančiose/patvirtinančiose veiklose.

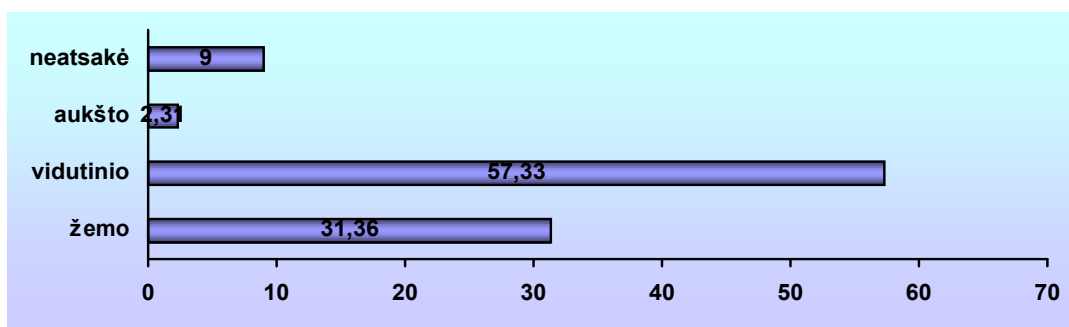
**Aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklis** - tai suminis rodiklis, matuojamas 5 indikatoriais apie politinio-pilietinio aktyvumo apraiškas jaunuolių supančių žmonių (tėvų, mokytojų, draugų) elgesyje, pokalbių temose. Aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo 5 iki 20. Kur 20 reiškia žemą, o 5 reiškia aukštą aplinkos politinį-pilietinį aktyvumą, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo mažesnis aplinkos politinis-pilietinis aktyvumas, mažesnis domėjimasis politika ir politiniais įvykiais.



**3.6.1.2. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aplinkos politinio-pilietinio aktyvumo rodiklį (proc.)**

17,22 proc. tiriamųjų aplinkoje yra beveik nekalbama politikos temomis, jie nejaučia tėvų, mokytojų/dėstytojų skatinami domėtis šalies politiniais įvykiais ir aktualijomis. Dauguma aplinkos politinis-pilietinis aktyvumas yra vidutinio lygio (67,61 proc.) Šis rodiklis yra susijęs su jaunuolių pilietiško – labdarinio rodiklio, kuo jaunuolio aplinkoje yra daugiau politinio-pilietinio intereso ir aktyvumo, tuo pilietiška aktyvesnis yra ir pats jaunuolis: aktyviau dalyvauja įvairiose labdaros akcijose, renginiuose ir t.t. ( $r=356$ ,  $p=0.000$ ).

**Požiūrio į politiką negatyvumo rodiklis** - tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais tiriančiais nuostatas į politiką, politikus, partijas ir jų veiksmus, atspindi požiūrio į politiką negatyvumą. Požiūrio į politiką negatyvumo rodiklio reikšmės kinta nuo 24 iki 6. Kur 24 reiškia žemą, o 6 reiškia aukštą požiūrio į politiką negatyvumo lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnis požiūrio į politiką negatyvumo lygis ir atvirkščiai.

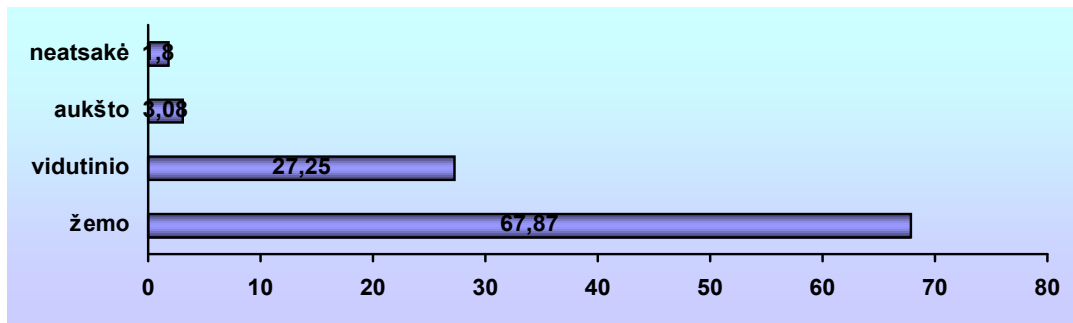


**3.6.1.3. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal požiūrio į politiką negatyvumo rodiklį (proc.)**

Tyrimas neatskleidė labai negatyvaus požiūrio į politikus ir politiką. Sąsajų tarp požiūrio į politiką negatyvumo ir politinio-pilietinio aktyvumo rodiklių nebuvo nustatyta.

### 3.6.2. Pilietinis-visuomeninis dalyvavimas

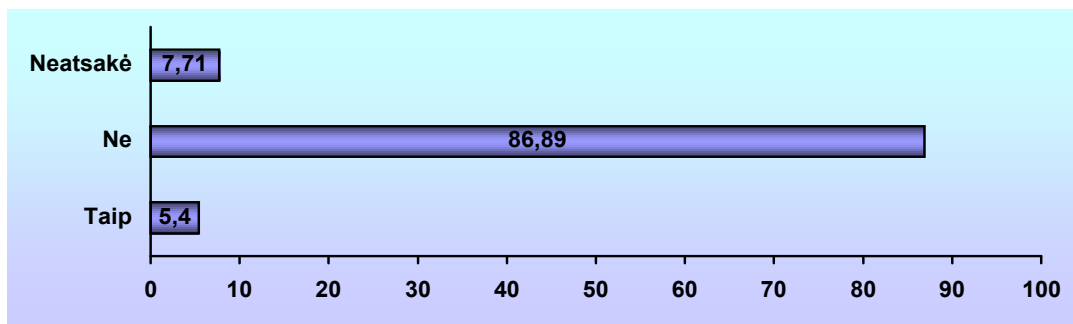
**Pilietiškumo-labdaringumo rodiklis** - tai suminis rodiklis, matuojamas 6 indikatoriais atspindinčiais pilietinio aktyvumo ir labdaringumo apraiškas, pvz., dalyvavimą ir aukojimą labdaros paramos renginiuose, dalyvavimą kaimynystės gyventojų susirinkimuose ir pan. Pilietiškumo-labdaringumo rodiklio reikšmės kinta nuo 24 iki 6. Kur 24 reiškia žemą o 6 reiškia aukštą pilietiškumo-labdaringumo lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnis pilietiškumo-labdaringumo lygis.



#### 3.6.2.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal pilietiškumo-labdaringumo rodiklį (proc.)

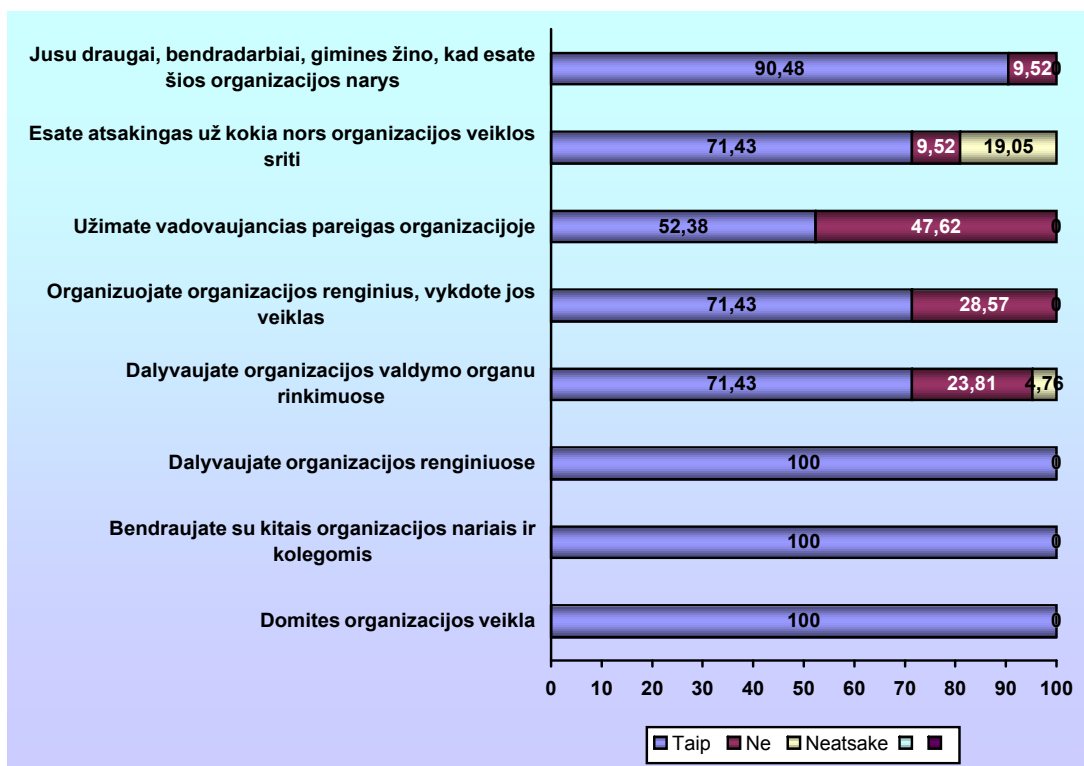
Net 67,87 proc. tiriamųjų rodė žemą pilietiškumą-labdaringumą nedalyvavo pilietinėse, labdaringose akcijose, neaukojo pinigų, nedalyvavo miesto renginiuose, kaimynystės gyventojų susirinkimuose, nesirašė peticijų, tai rodo didžiulį jaunimo pilietinį pasyvumą.

Tai patvirtina ir kitas rodiklis, matuojantis kiek jaunimodalyvauja nevyriausybinių organizacijų veikloje.



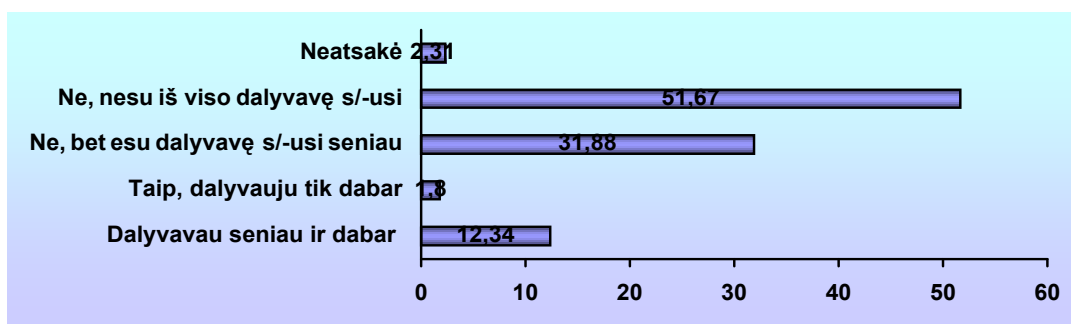
#### 3.6.2.2. pav. Narystė nevyriausybėse jaunimo organizacijose (proc.)

Tiktai 5,4 proc. tiriamųjų nurodė priklausantys nevyriausybinėms jaunimo organizacijoms.



3.6.2.3. pav. Dalyvavimo nevyriausybinų organizacijų veikloje aspektai (proc., N=21)

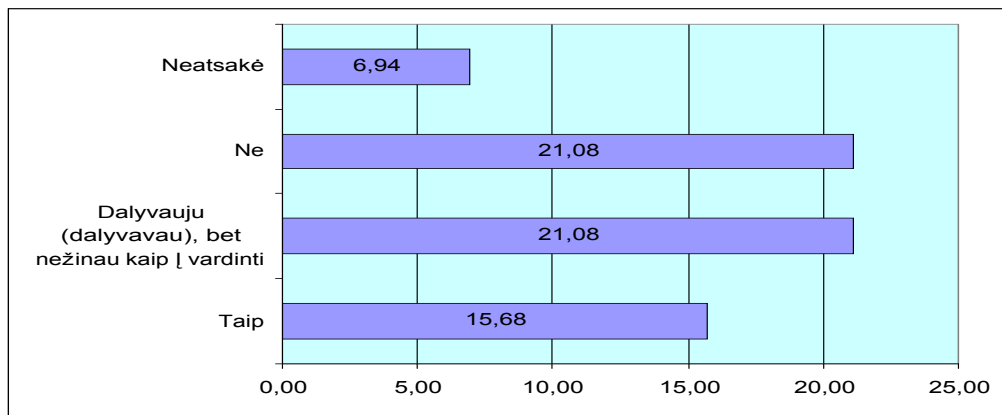
Dauguma tyrime dalyvavusių jaunuolių priklausančių jaunimo nevyriausybinėms organizacijoms yra labai aktyvūs jų nariai. Kiek mažiau jaunimas reiškiasi organizacijos valdymo srityje - puse (52,38 proc.) jaunų žmonių užima vadovujančias pareigas organizacijose, 71,43 proc. dalyvavo valdymo organų rinkimuose, 71,43 proc. organizavo renginius ir veiklas arba buvo atsakingi už kurią nors organizacijos veiklą.



3.6.2.4. pav. Dalyvavimas savanoriškoje veikloje (proc., N=389)

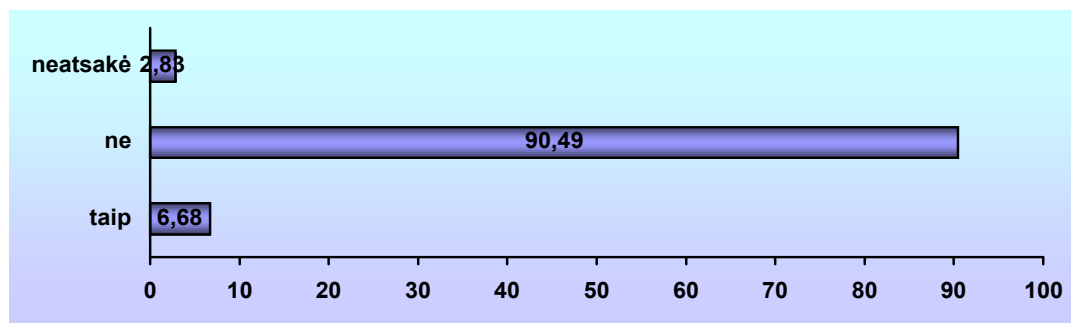


Daugiau nei puse (51,67) jaunų žmonių nėra dalyvavę savanoriškoje veikloje. Tikrai 14,14 proc. tiriamųjų tyrimo metu dalyvavo savanoriškoje veikloje.



### 3.6.2.5. pav. Savanoriška veikla

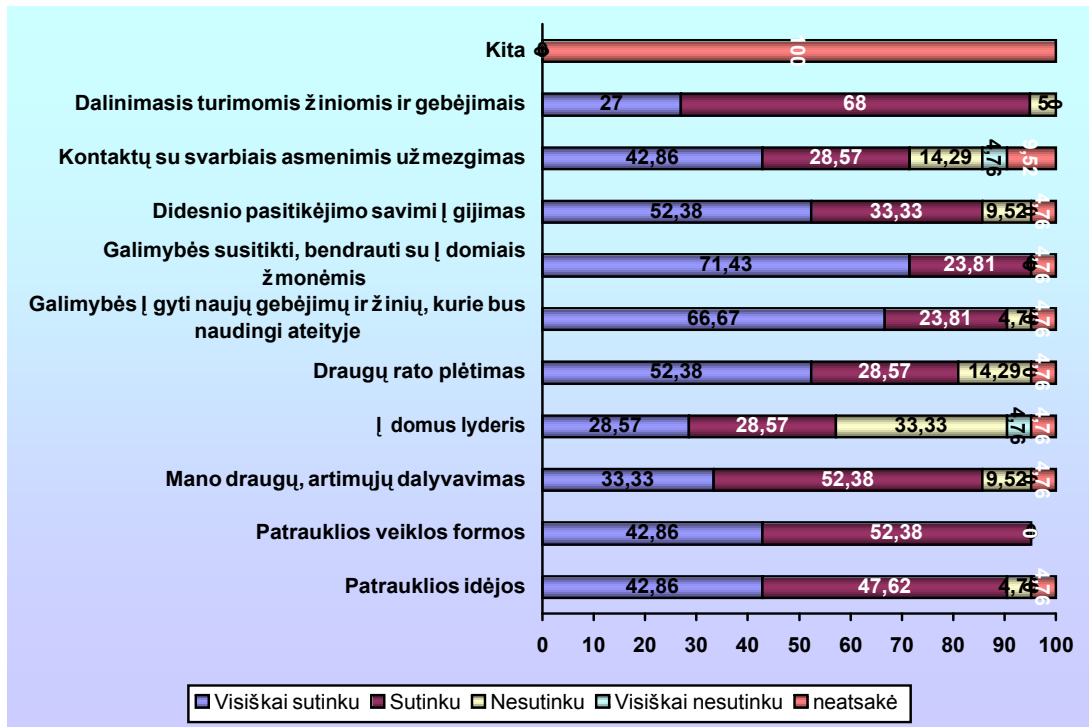
Jog dalyvauja savanoriškoje veikloje patvirtino 15,58 proc. Dar kiti dalyvaujantys ar kažkada dalyvavę (21,08 proc.) nežinojo kaip įvardinti savo veiklos. Dauguma savanorių dalyvauja socialinėje veikloje, padėdami vaikams, seneliams ir kitoms grupės organizacijoje, dar kiti įsijungia į ekologinę veiklą ir pan. 21 proc. jaunimo negalėjo įvardinti kokioje jie veikloje dalyvauja.



### 3.6.2.6. pav. Priklausymas neformaliai grupei ar stiliui (proc.)

Tiktai 2,83 proc. tiriamųjų pripažino priklausantys vienai kuriai neformaliai grupei ar stiliui, pvz., reperiams, baikeriams, gotams, emo ir pan.).

Tiriamųjų dalyvaujančių nevyriausybinių organizacijų, savanoriškoje veikloje ir priklausančių neformalioms grupėms buvo prašoma nurodyti dalyvavimo motyvus.



3.6.2.7. pav. Pilietinėje veikloje dalyvauti skatinantys motyvai (proc., N=47)

Su dauguma įvardytų motyvų įvairiose visuomeninėse veiklose dalyvaujantys tiriamieji buvo linkę sutikti, galbūt mažiau tiriamųjų sekė ar žiūrėjo į organizacijų lyderius, taip pat mažiau svarbus buvo kontaktų su svarbiais žmonėmis užmezgimas.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliai **savo miestui/rajonui kaip pilietis norėtų atlikti:**

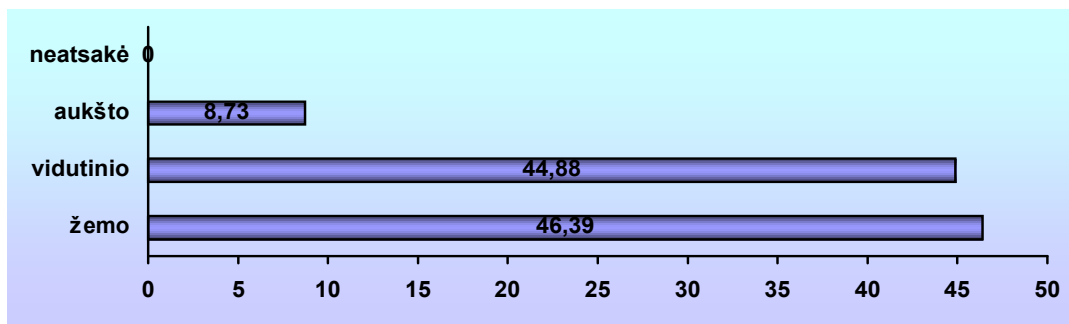
- *padėti kitiems* („Padėti kitiems, kuriems sunku“, „Padėti jaunimui psichologiškai“, „Kaip nors prisidėti prie jaunimo gyvenimo sąlygų gerinimo“);
- *aktyvinti jaunimą* („skatinti piliečių aktyvumą“);
- *garsinti miestą* („Garsinti miesto vardą ne tik Lietuvoje, bet galbūt keliaujant papasakoti kitoms šalims“).

14-18 metų jaunuoliai savo miestui/rajonui kaip pilietis norėtų atlikti:

- prisidėti prie miesto aplinkos kūrimo ir gyvenimo;
- sutvarkyti krepšinio aikšteles, kad vaikai negautų daugiau traumų;
- norėčiau namus atrestauruoti, kad miestas būtų gražesnis;
- tvarkyti miestą

**Aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklis** - tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais atspindinčiais jaunuolių tėvų, draugų pilietinio aktyvumo ir labdaringumo apraiškas, pvz., dalyvavimą ir aukojimą labdaros paramos renginiuose, dalyvavimą NVO veikloje, pagalbą kaimynams ir pan. Aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo rodiklio reikšmės kinta nuo 28 iki 7. Kur 28 reiškia žemą, o 7 – aukštą

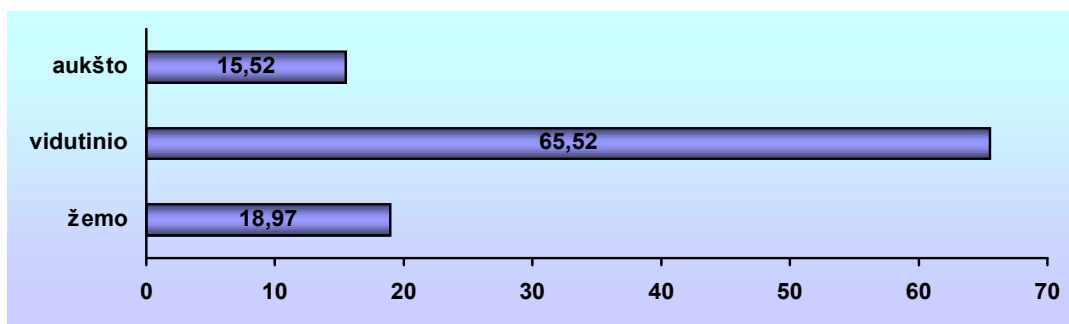
aplinkos pilietiškumo ir labdaringumo lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnis aplinkos pilietiškumo-labdaringumo lygis.



### 3.6.2.8. kl. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aplinkos pilietiškumo-labdaringumo rodiklį (proc.)

Tiriamųjų aplinka kaip ir patys tiriamieji pasižymi silpnu pilietiniu aktyvumu ir dalyvavimu labdaringoje veikloje, net 46.39 proc. tiriamųjų aplinka buvo įvertinta žemai pagal šį rodiklį ir tik 8.73 proc. aukštai.

**Aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklis** - tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais atspindinčiais mokinių aktyvumo mokyklos savivaldoje apraiškas, pvz., dalyvavimas savivaldos rinkimuose, renginiuose, pareigų turėjimas ir pan. Aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklio reikšmės kinta nuo 32 iki 8. Kur 32 reiškia žemą o 8 – aukštą aktyvumo mokinių savivaldoje lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnis aktyvumo mokinių savivaldoje lygis.

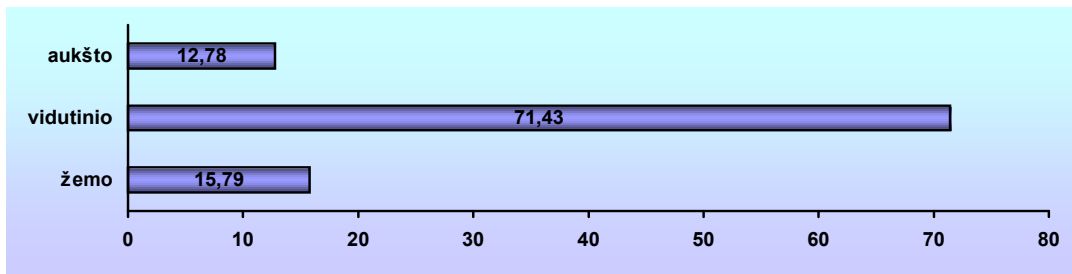


### 3.6.2.9. pav. Moksleivių pasiskirstymas pagal aktyvumo mokinių savivaldoje rodiklį (proc., N=129)

Tyrimo rezultatai rodo, kad mokiniai pasižymi aukštu ir vidutiniu aktyvumu (po 65,52 proc.) mokinių savivaldos veikloje, ir 18,97 proc. tirtų moksleivių patenka į žemo aktyvumo grupę.

**Aktyvumo studentų savivaldoje rodiklis** - tai suminis rodiklis, matuojamas 9 indikatoriais atspindinčiais studentų aktyvumo studentų savivaldoje apraiškas, pvz., dalyvavimas savivaldos rinkimuose, renginiuose, pareigų turėjimas ir pan. Aktyvumo studentų savivaldoje rodiklio reikšmės kinta nuo 36 iki 9. Kur 36 reiškia žemą o 9 –

aukštą aktyvumo studentų savivaldoje lygį, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo aukštesnis aktyvumo studentų savivaldoje lygis.



### 3.6.2.10. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal aktyvumo studentų savivaldoje rodiklį (proc., N=136)

Tyrimo dalyvavę studentai rodė vidutinį aktyvumą studentų savivaldoje, galima daryti prielaidą, kad studentiškame amžiuje aktyvumas savivaldoje šiek tiek mažėja lyginant su mokykliniu.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-18 metų *jaunuolių aktyvumą* lemia:

- *draugų įtaka* („Aktyvus – lemia tai, kaip mus ugdo tėvai ir mokytojai. Taip pat tai priklauso nuo draugų įtakos“);
- *socialinės garantijos* („Gera socialinė būklė ir gera padėtis šeimoje bei tarp draugų ir mokytojų“);
- *patriotizmas* („Vienintelė priežastis ta, kad esu Lietuvos patriotė, todėl mielai dalyvauju valstybės atkūrimo paminėjimo šventėse. Be to tai labai priklauso ir nuo pačio žmogaus charakterio“);
- *naujovės* („Mane domina naujovės, naujos pažintys, todėl aš esu didžiausiu malonumu pasineriu į kažkokią veiklos sritį.“).

Neaktyvumą lemia šie veiksniai:

- *neįdomūs renginiai* („Nes neįdomios šventės būna“);
- *žalingi įpročiai* („Didelį neaktyvumą sukelia kompiuteris, prie kurio labai daug laiko praleidžiama“).

19-29 metų *jaunuolių neaktyvumą lemia*: nepasitikėjimas politika („Nesu aktyvus, nes politika ir politikai per visus savo skandalus jau labai atsibodo“), veiklos trūkumas („Kadangi jaunimui veiklos trūksta, nesu aktyvi“), rūpinimasis savo ateitimi („Nuo mažens domiuosi politika, esu įsitikinęs, kad žmonės patys savo sprendimais lemia savo ateitį“), intensyvus darbas („Nesu aktyvi, nes privalau dirbti pilną darbo dieną, kad galėčiau save išlaikyti“), profesinės paskatos („Esu pakankamai aktyvus, nes dėl profesijos pačiam tenka organizuoti įvairias akcijas“), informacijos trūkumo („Kai kada trūksta informacijos“), prasmės nematymas („Nesu aktyvus, nes nematau prasmės“), laiko problema („Dalyvauju tik tada, kai turiu laiko ir žinau, kad spėsiu“).

*Aktyvumą skatina* neabejingumas („Manau, kad pilietinis aktyvumas – tai kiekvieno žmogaus pareiga. Dalyvaudamas įvairiose akcijose parodai, kad nesiabejingas tam, kas vyksta aplinkui“, „Aktyvumą politikoje neigiamai veikia neigiamai vertinama politikų veikla.“), pilietinis aktyvumas (Dalyvauju jaunimo organizacijose,

tai lemia mano aktyvumą“), savirealizacija („Lemia savirealizacijos motyvas, noras padėti kitiems, neužsidaryti vien tik namuose“).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų aktyvumą lemė šios priemonės:

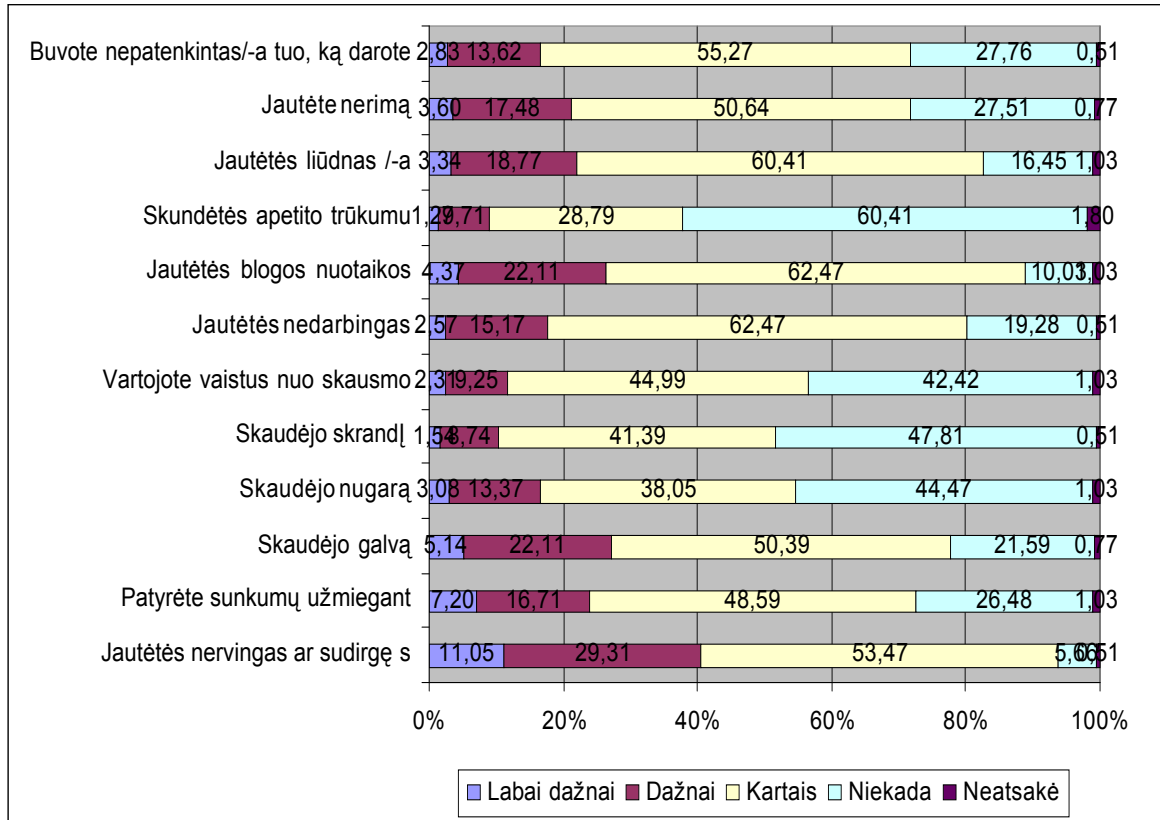
- skatinimas („...galima simbolinį (bent) atlygį už veiklą skirti“, „Skatinti finansiškai“);
- organizatorių kompetencijos („Daugiau įdirbio turi įdėti ir mokytojai, ir organizacijos, kad patrauktų jaunimą..“);
- motyvacija („Būtina motyvacija“);
- patrauklios formos, būdai („Paskatinti juos tai daryti populiariomis priemonėmis“);
- įtraukimas („Reikia įtraukti į visuomeninius projektus“).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-18 metų aktyvumą lemė šios priemonės:

- *autoritetai* („Turėti pavyzdžių, autoritetų (tikrų)“);
- *informavimas* („Didesnio sudominimo, informacijos sklaidos, gausesnis ir įdomesnis pateikimas“);
- *renginiai* („Dažniau su klase ar mokykla eiti į akcijas“);
- *skatinimas* („Kad būtų rimta komisija ir geri prizai“, „Pasiūlyti atlygį, dovanoti prizų ar kitaip skatinti“, „Skatinti rengiant įvairius koncertus, teikiant paskatinamuosius prizus arba kraštutiniu atveju dalyvavimą daryti privalomą atstovaujant pavyzdžiui mokyklą“).

### 3.7. Fizinė ir psichinė sveikata

Šios srities rodiklius galima išskirti į dvi grupes. Pirmojoje grupėje fizinės savijautos, subjektyvaus sveikatos būklės vertinimo, miego trukmės, sveikos gyvensenos rodikliai. Antrojoje grupėje psichinės sveikatos rodikliai: psichologinės savijautos, savęs vertinimo ir problemų įveikos. Trečiojoje grupėje lytinės elgsenos rodikliai: lytiniai santykiai, kontracepcijos naudojimas, lytinių partnerių skaičius ir pirmų santykių amžius, nuostatos į abortus, ikivedybinius lytinius santykius ir santuoką.

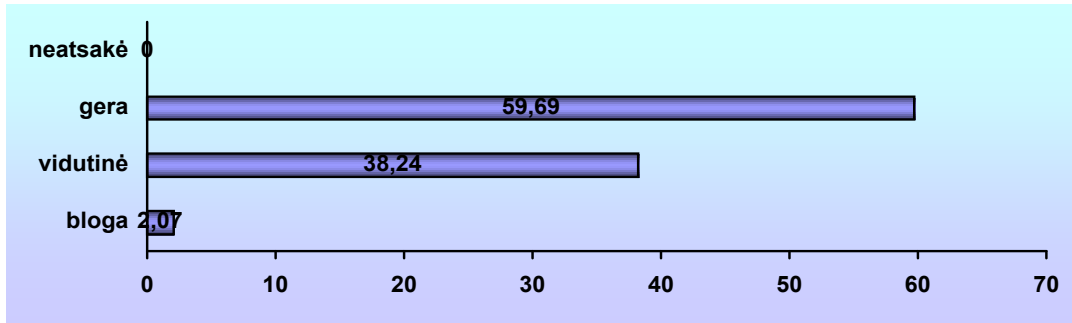


### 3.7.1. pav. Psichologinės savijautos ir fizinės savijautos vertinimas

Daugiausia jauni žmonės nurodė psichologinio pobūdžio negalavimus. Net 40,36 proc. jaunimo per pastarąjį mėnesį dažnai jautėsi nervingi ir sudirgę. 26,48 proc. jautėsi blogos nuotaikos. 22,11 proc. jautėsi liūdni. Taip pat 27 proc. jaunuolių skundėsi ir fiziologinio pobūdžio negalavimais (jie nurodė, jog per pastarąjį mėnesį jiems dažnai skaudėjo galvą). Taigi nemažai jaunimo patiria įvairių psichologinio ir fiziologinio pobūdžio negalavimų.

### Buvo išskirti fizinės ir psichologinės savijautos rodikliai

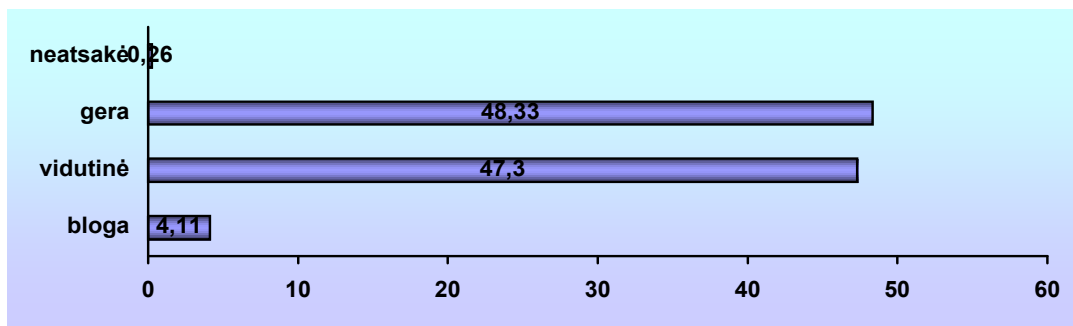
**Fizinės savijautos rodiklis** – tai suminis rodiklis, kurį sudaro tokie 4 indikatoriai apie patiriamus skausmus ar fizinius nusiskundimus. Fizinės savijautos suminį rodiklį sudaro tokie indikatoriai kaip galvos, nugaros, skrandžio skausmai, vaistų nuo skausmo



### 3.7.2. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal fizinės savijautos rodiklį (proc.)

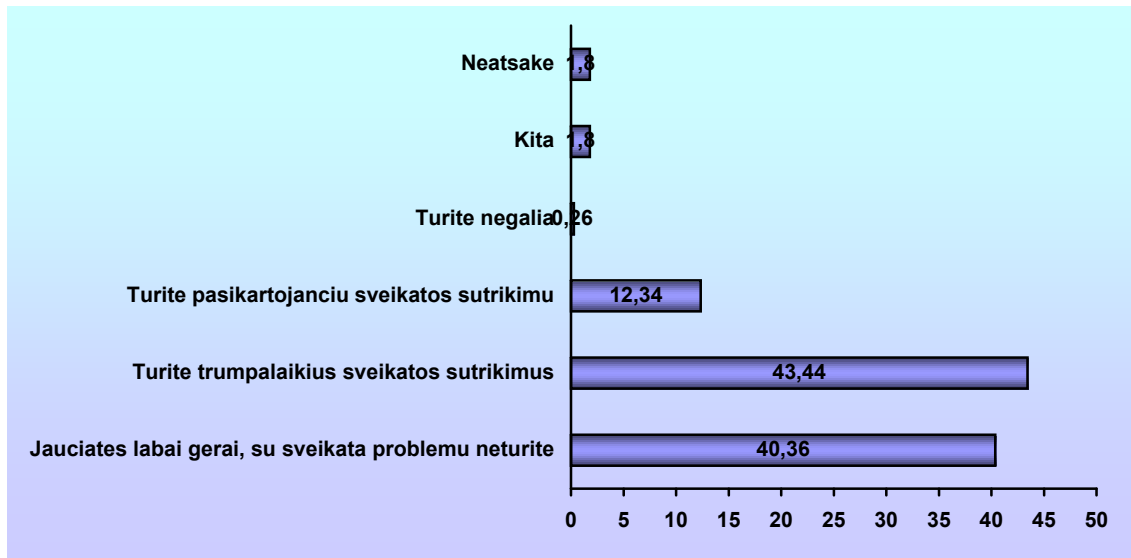
Pagal fizinius simptomus, tik 2.07 proc. tiriamųjų sveikatos būklę galima apibūdinti kaip blogą ir labai blogą, dar 38.24 proc. buvo rizikos grupėje, nes jie turėjo tam tikrą kiekį negalavimų.

**Psichinės savijautos** suminį rodiklį sudaro tokie indikatoriai kaip nervingumas, darbingumo, energijos trūkumas, vienišumas, liūdesys, nerimas, nepasitenkinimas ir pan.



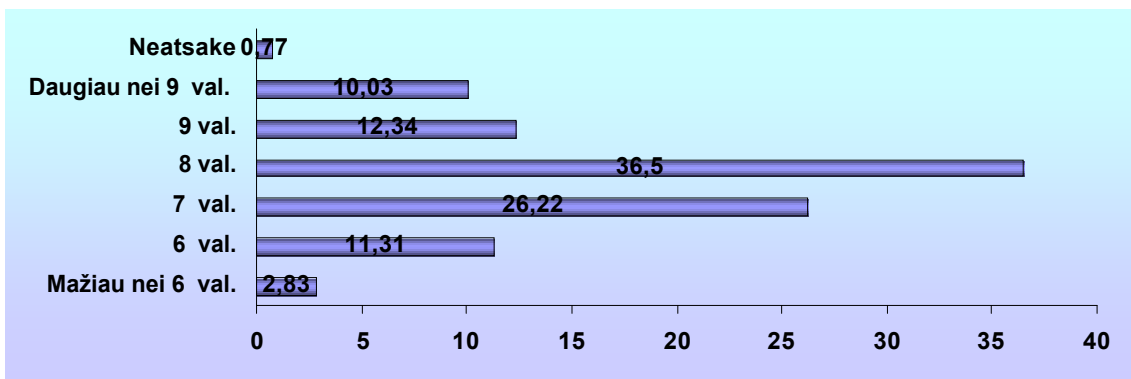
### 3.7.3. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal psichinės savijautos rodiklį (proc.)

Pagal psichinės savijautos rodiklį buvo 4,11 proc. tiriamųjų turėjo rimtų psichologinių, emocinių nusiskundimų, dar 47,3 proc. buvo rizikos grupėje, nes turėjo tam tikrą kiekį geros savijautos trikdžių. Nustatytas koreliacinis ryšys tarp fizinės ir psichinės savijautos, jei blogėja viena, tai blogėja ir kita ( $r=0,354$ ,  $p=0.000$ ).



### 3.7.4. pav. Subjektyvus sveikatos būklės vertinimas (proc.)

40,36 proc. tiriamųjų jautėsi gerai ir sveikatos problemų neturėjo. Tačiau proc. 43,44 proc. turėjo trumpalaikius ir 12,34 proc. pasikartojančius sveikatos sutrikimus. Žmonės su negalia sudarė 0,26 tiriamųjų.

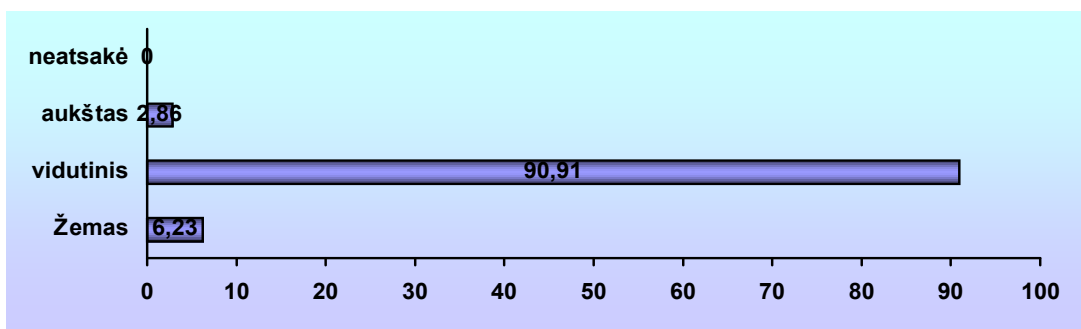


### 3.7.5. pav. Vidutinė miego trukmė per pastarąjį mėnesį (proc.)

Dažniausiai nurodoma vidutinė miego trukmė yra 8 ir 7 valandos, tačiau buvo 2,83 proc., kurie vidutiniškai miegojo 6 ir mažiau valandų per parą.

**Savęs vertinimas**, taip pat suminis rodiklis. Tinkamiausias yra realus savęs vertinimas, kai vertinimas atitinka gebėjimus ir pasiekimus, tai sunku nusakyti matuojant vien savęs vertinimą tačiau rizikos grupei galima priskirti tuos, kurie labai žemai ir labai aukštai save vertina. Nes tie, kurie turi labai žemą savivertę jaučiasi nepilnaverčiai, neturi pasitikėjimo savimi, o tie, kurie labai aukštai save vertina, priešingai turi per gerą nuomonę apie save ir linkę pervertinti savo jėgas, todėl yra rizikoje būti atstumti bendraamžių.





### 3.7.6. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal savę s vertinimo rodiklį (proc.)

90,91 proc. tiriamųjų buvo linkę adekvačiai save vertinti. Dažniausiai tiriamieji buvo linkę save vertinti tik gerai ir labai gerai, tačiau 6,23 proc. tiriamųjų buvo galima priskirti prie žemos savivertės jaunuolių.

Nustatytas statistiškai reikšmingas ryšys tarp šeimos narių socialinio palaikymo rodiklio ir savę s vertinimo rodiklį. Kuo šeimos socialinis palaikymas stipresnis, tuo jaunų žmonių savivertė aukštesnė ( $r = 0.118$ ,  $p = 0.021$ )

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-29 metų jaunuolių prastas **požiūris į save**, nes:

- *trūksta pasitikėjimo* („Trūksta pasitikėjimo savimi, išsilavinimo stoka“, „Jaunuoliai susikėlę savo požiūrį į kino žvaigždes, nori tapti kaip jie/jos, todėl esant kitam mąstymui savikritiškai žiūri į save“, „Jiems gal nepatinka kaip jie atrodo, kaip jie elgiasi, rengiasi, trūksta pinigų, gal todėl jie ir nuvertina save, nesupranta, kad žmonės visi yra gražūs tiek iš ore, tiek vidumi“, „Jie nuvertina save, jiems atrodo, kad aplink yra daug geresnių, gražesnių žmonių“);
- *trūksta išsilavinimo* („Trūksta pasitikėjimo savimi, išsilavinimo stoka.“);
- *nesulaukia aplinkinių dėmesio* („Nes jie nesulaukia gerų įvertinimų iš aplinkinių, pagyrimų ir kitokių paskatinimų“);
- *tėvai daro daug klaidų* („Tėvų kaltė, kurie vaikui įtaiso menkavertiškumą, vaiko negirdami, neskatindami“);
- *vyrauja patyčios* („Kiti žmonės tai nulemia (patyčios, šaipymasis, atstūmimas), jaunam žmogui gali trūkti kitų žmonių supratimo, šilumos, draugijos ir meilės“);
- *stengiamasi pritaipyti prie stereotipų* („Nes televizija sukuria kitokių žmonių per daug tobulų vaizdus“, „Nes dabar yra nusistovėję stereotipai (gražus – negražus) ir pan.“).

Galima teigti, kad jeigu jaunuoliai įvardijo prasto požiūrio į save priežastis, tai ir priemonės numatė adekvačias.

Jaunuoliai nurodo ir priemonės, kurios padėtų **pakeisti bendraamžių požiūrį į save**. Šios priemonės apima šias kategorijas:

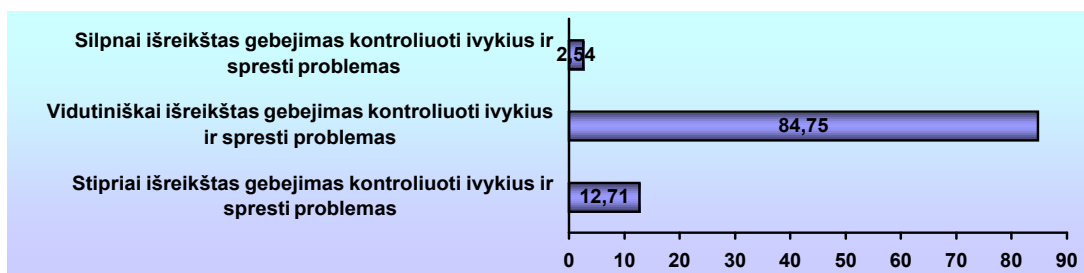
- *imtis iniciatyvos* („Mažiau inkšti ir daugiau kažką keisti“, „Pasitikėti savimi, savo gabumais, būti iniciatyviems“);
- *pasitikėjimas savimi* („Pasitikėti savimi, savo gabumais, būti iniciatyviems“, „Pasitikėti savimi, domėtis naujovėmis“, „Žvelgti į save optimistiškai“);

- *meilė sau* („Nenuvertinti savęs, mylėti save“, „Mažiau dėmesio kreipti į kitus, daugiau skirti laiko sau, stengtis daryti tai, kas pačiam malonu ir miela“);
- daugiau sportuoti* („daugiau sportuoti“).

**Įvykių kontrolės ir gebėjimo įveikti problemas rodiklis** – tai suminis rodiklis, matuojamas 8 indikatoriais apie pasitenkinimą mokykla, gebėjimą kontroliuoti įvykius ir įveikti kylančius sunkumus, kurie rodo, kad tiriamasis įveikia jam kylančius iššūkius.

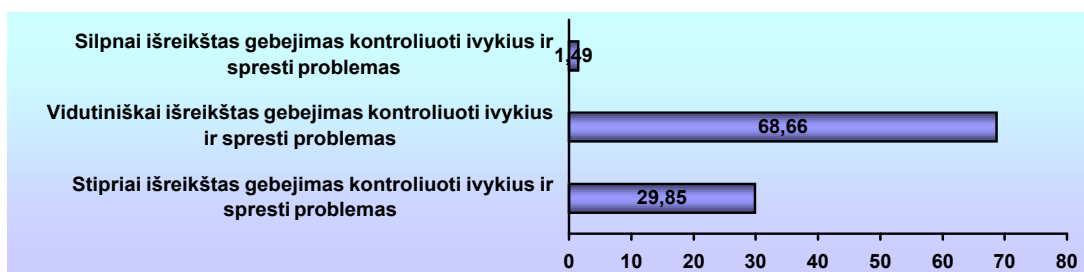
Įvykių kontrolės ir gebėjimo spręsti problemas rodiklio reikšmės kinta nuo 8 iki 24. Kur 24 reiškia žemą, o 8 stipriai išreikštą gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas mokykloje, studijų įstaigoje arba darbe.

Kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo stipresnis gebėjimas kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas mokykloje.



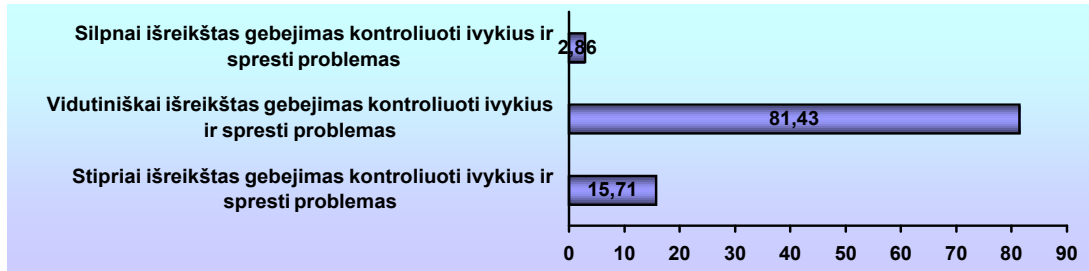
**3.7.7. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas mokykloje (proc., N=117)**

Tyrimo rezultatai rodo, kad tyrime dalyvavę moksleiviai vidutiniškai geba kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas mokykloje. 12, 74 proc. moksleivių yra stipriai išreikštas gebėjimas kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas. 2,54 proc. moksleivių yra silpnai išreikštas gebėjimas kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas.



**3.7.8. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas mokymosi įstaigoje (proc., N=136)**

Tyrimo rezultatai rodo, kad tyrime dalyvavę studentai gerai geba kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas mokykloje.



### 3.7.9. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal gebėjimą kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas darbe (proc., N=144)

Tyrimo rezultatai rodo, kad tik 15,71 tyrimo dalyvavusių dirbančių jaunuolių gerai geba kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas darbe. Dauguma tiriamųjų išreiškė vidutiniškai gebantys kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas. 2,86 proc. silpnai geba kontroliuoti įvykius ir spręsti problemas

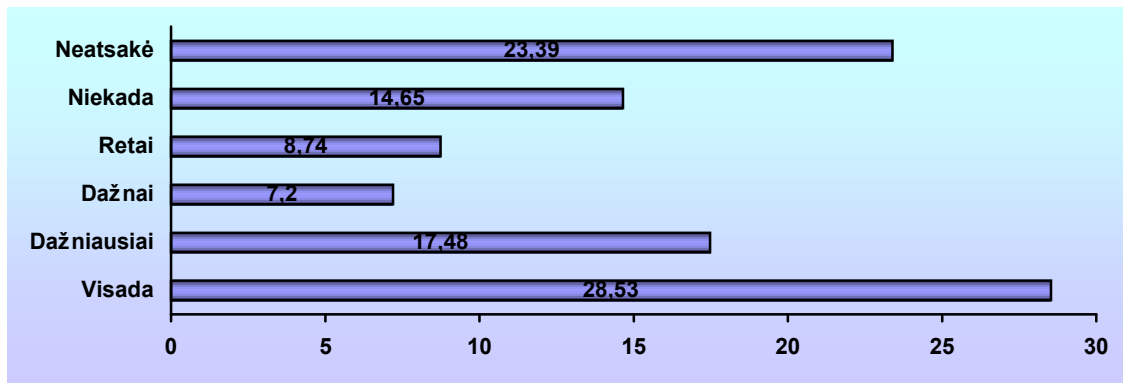
Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliai **psichologiškai geriau jaustųsi**, jei:

- būtų užtikrintas geras mikroklimatas („Gero mikroklimato“, „Tai priklauso nuo santykių su šeima, mokykla, draugais“);
- nebūtų streso („Mažiau streso gyvenime“);
- daugiau bendrautų („Leisti jiems su kuo nors išsikalbėti“);
- socialinis stabilumas („Reikia turėti gerai apmokamą darbą, gerą šeimą“);
- išmoktų pasitikėti savimi („Reikėtų išmokyti bendravimo, mandagumo tarpusavyje, pasitikėjimo savimi“);
- gyventų sveiką gyvenimo būdą („Manau reikėtų geriau išsimiegoti, eiti anksčiau miegoti, daugiau bendrauti, pasivaikščioti gryname ore“, „Reikia labai gerai išsimiegoti, nenaktinėti ir būti geros nuotaikos. Daugiau bendrauti su žmonėmis ir neužsidaryti vienam kambaryje“);
- nebūtų patyčių („Turėtų keistis visa visuomenė ir kiekvienas individualiai. Daugelis psichologinių problemų kyla dėl patyčių ir pan. dalykų. Žmonėms reikėtų keisti savo požiūrį į bendravimą ir kitą asmenį“, „Nežeminti, neskriausti, visi žmonės yra lygūs, tai ir reikia su visais elgtis atitinkamai“);
- būtų mažesnis darbo krūvis („Gal reikėtų sumažinti darbo krūvį ir nuolatinį dėstytojų spaudimą prieš įvairias situacijas“).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai **psichologiškai geriau jaustųsi**, jei:

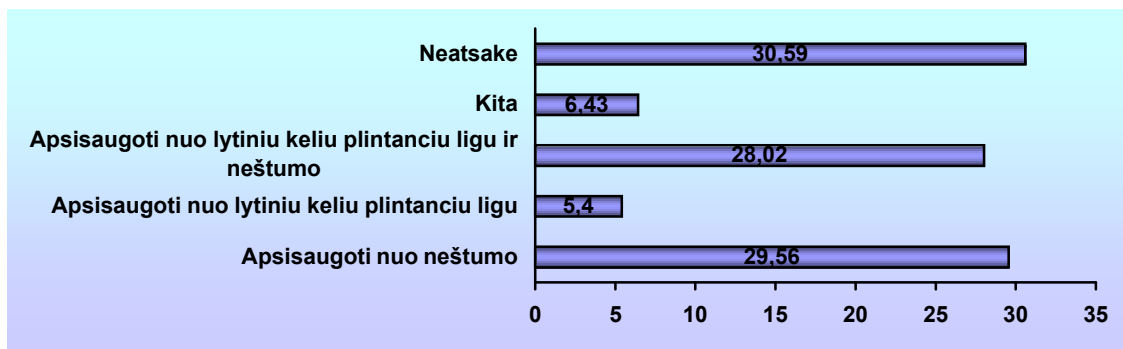
- lankytų jogą;
- parenti;
- sudaryti sąlygas užsidirbti;
- turėtų nebūti nesutarimų šeimoje ar problemų mokykloje bei kitų diskomfortinių situacijų;
- sumažintų diskriminaciją bendraamžių tarpe;
- padėtų psichologiškai sutrikusiems.

Lytinei elgsenai apibūdinti parinkti elgesio ir nuostatų pvz. Į abortus, santuoką rodikliai, jie susiję su fizine sveikata ir morale.



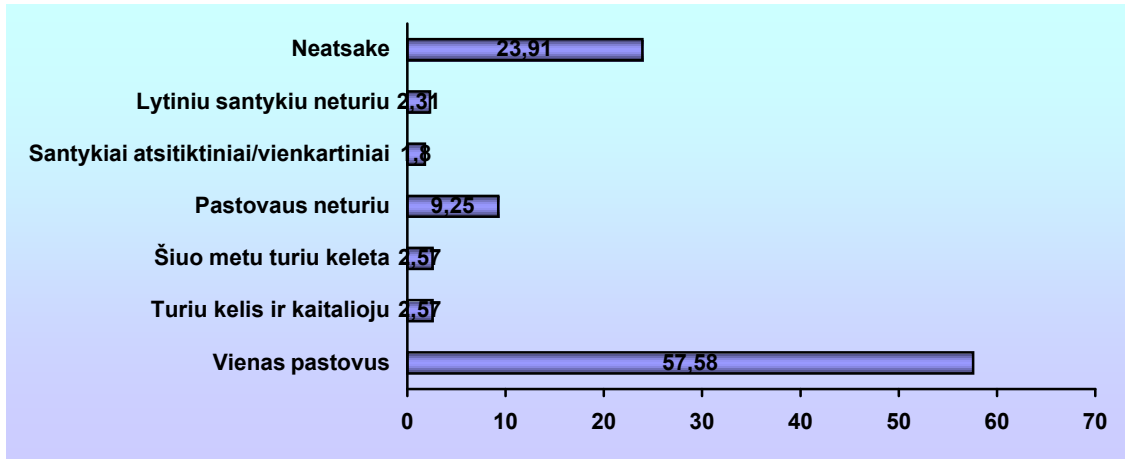
**3.7.10. pav. Kontraceptinių priemonių naudojimas (proc.)**

Tiktai 28,53 proc., t.y., pusė pradėjusių lytinį gyvenimą kontraceptines priemones naudoja visada.



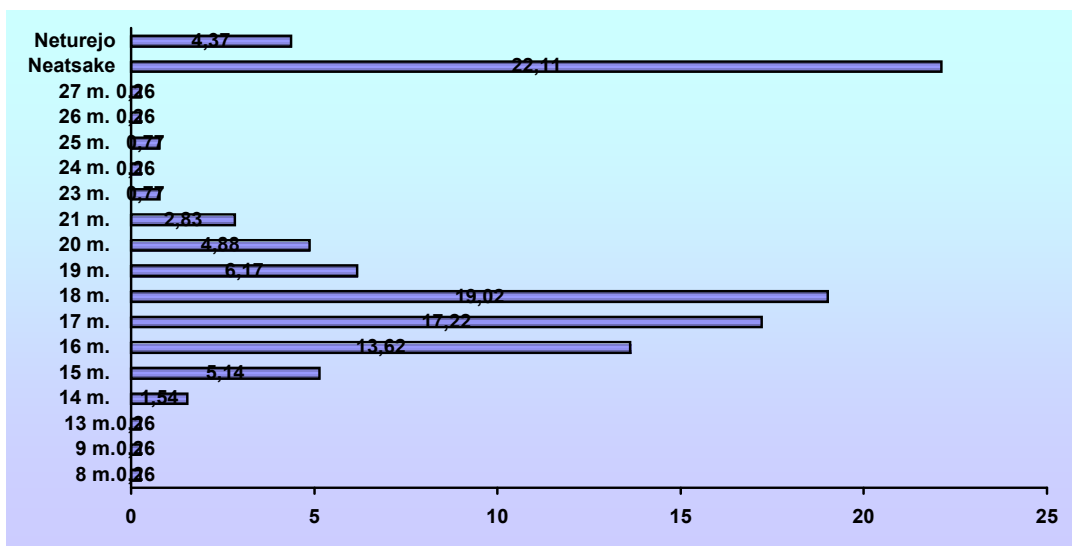
**3.7.11. pav. Kontraceptinių priemonių naudojimo priežastys (proc.)**

Tiktai 5,4 proc. nurodė, kad kontraceptines priemones naudoja stengdamiesi apsisaugoti nuo lytiniu keliu plintančių ligų, 29,58 proc. – apsisaugoti nuo neštumo.



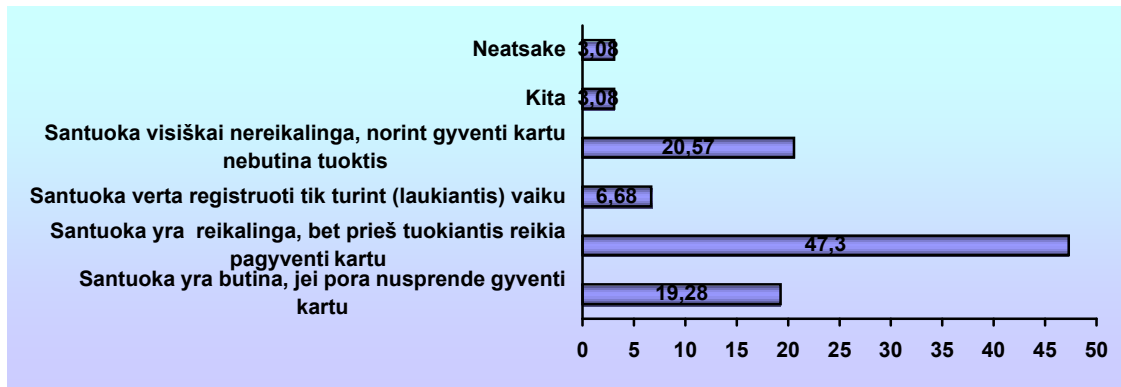
### 3.7.12. Lytinių partnerių skaičius (proc.)

Daugiau nei pusė (57,58 proc.) tiriamųjų nurodė turintys vieną pastovų lytinį partnerį.



### 3.7.13. pav. Pirmųjų lytinių santykių amžius (proc.)

7,46 proc nurodė, kad lytinius santykius pradėjo jaunesni nei 16 metų, 22,3 proc. dar nesulaukę 18 metų.



### 3.7.14. pav. Nuostatos santuokos atžvilgiu (proc.)

Griežtų moralinių nuostatų santuokos atžvilgiu laikėsi 19,28 proc. tiriamųjų, jie manė, kad santuoka būtina, kad pora nusprendžia gyventi kartu, dar 53,98 proc. manė, kad santuoka reikalinga, tačiau prieš tuokiantis reiktų pagyventi kartu arba laukiantis vaikų; 20,57 proc. manė, kad santuoka nebūtina norint gyventi kartu.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliai numato priemones *informavimui apie lytinius santykius bei šeimos planavimą*. Rekomedacijos nukreiptos į šeimos funkcijas („Būtų galima patobulinti bendravimą, tarpusavio santykius šeimoje, nes ta informacija, kuri būna pateikiama plačiajai visuomenei, dažnai būna iškreipta“). Taip siūlomos naujos informavimo formos ir būdai („Internete sukurti tinklalapį, kuris būtų skelbiamas per televiziją ar radiją ir kuris apšviestų jaunimą tokiais klausimais. Nes jaunimas viešai gėdijasi kreiptis tokiais klausimais“).

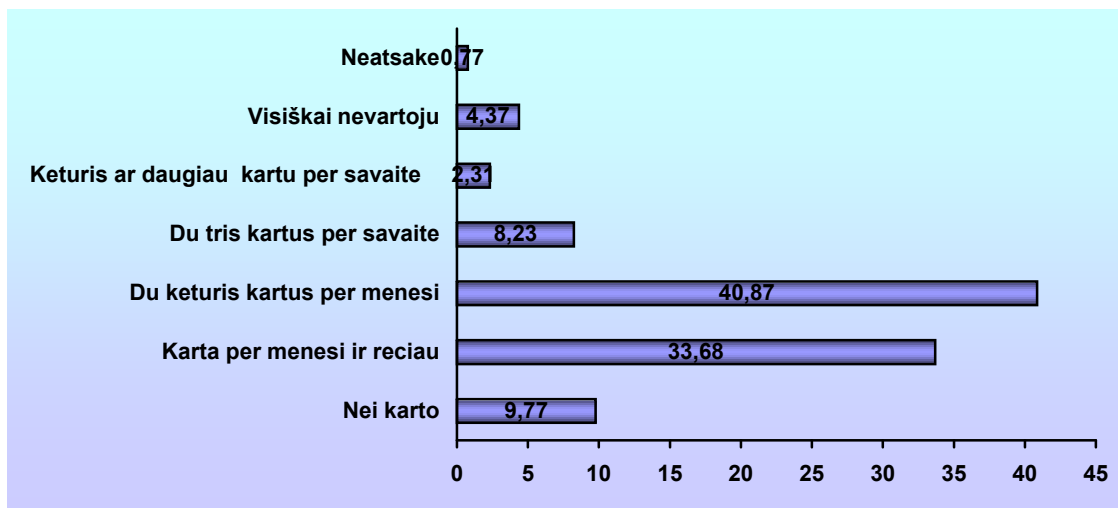
Neatmetamas informavimas ir mokykloje („Daugiau kalbėti apie tai mokykloje“, „Rengti prevencinius renginius ir pamokas, skirtas žinioms apie lytinį gyvenimą“, „Vesti apie tai pamokas mokykloje, rengti seminarus, parodas, diskusijas ir kt. tiesiog nebijoti apie tai kalbėti“). Siūlomi įvairūs informavimo būdai ir formos („Jaunuolių bendraamžiai savanoriai veda paskaitas mokyklose ir jaunuoliai rimčiau į tai žiūri. Reikėtų tokį švietimo būdą skatinti, platinti“, „Daugiau informuojami, reklamos, būtų paskirti pedagogai, kurie informuotų“, „Turėtų būti dalinamos brošiūrėlės“).

Tam, kad netruktų informacijos apie lytinius santykius, šeimos planavimą 14-18 metų jaunuoliai siūlo:

- organizuoti neformalias paskaitas, susitikimus, filmų peržiūras su specialistais, o ne tik su ginekologais;
- siūlo mokytojų ir tėvelių pagalbą;
- vesti į pažintinius filmus, dalyti skrajutes;
- informacija pateikti ne tik per pamokas;
- realiai paremti pavyzdžiais (lankytis gimdymo namuose, vaikų namuose).

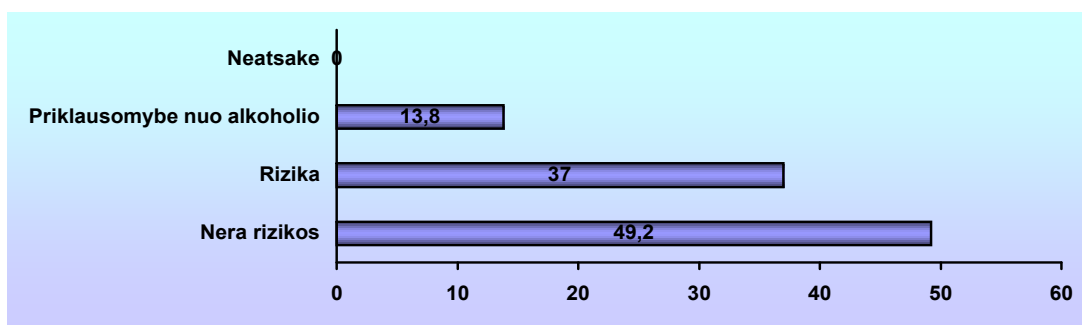
### 3.8. Įpročiai ir gyvenimo būdas

Šiai sričiai atspindėti parinkti priklausomybių (alkoholio, narkotikų, rūkymo, migdomųjų, interneto lošimo), sportavimo ir mitybos įpročių rodikliai.



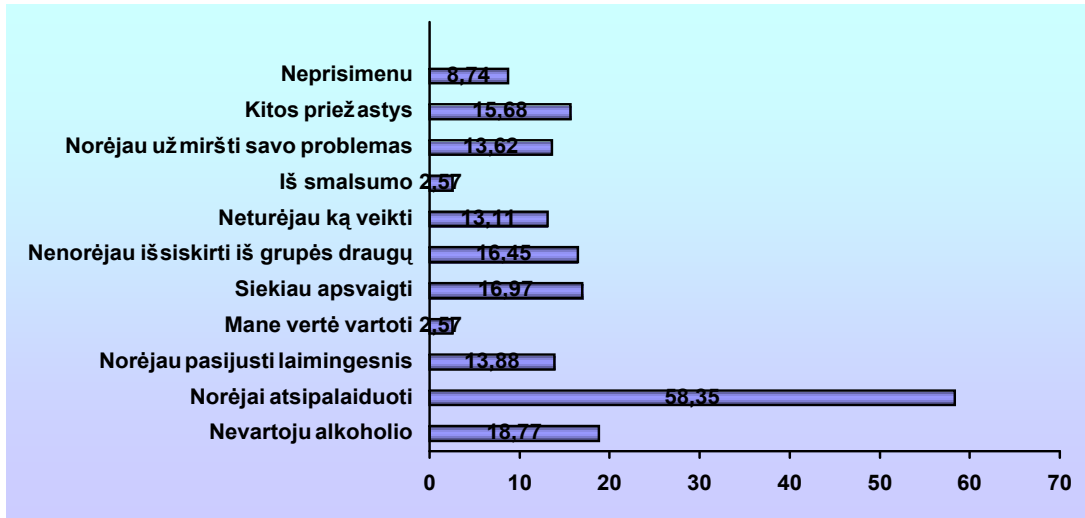
3.8.1. pav. Alkoholinių gėrimų vartojimas per paskutinius 6 mėnesius (proc.)

Tiktai 9,77 proc. tiriamųjų nurodė, kad alkoholio visiškai nevartoja, tačiau 10,54 proc. pažymėjo, kad per pastaruosius šešis mėnesius alkoholį vartojo kelis ar keletą kartų per savaitę.



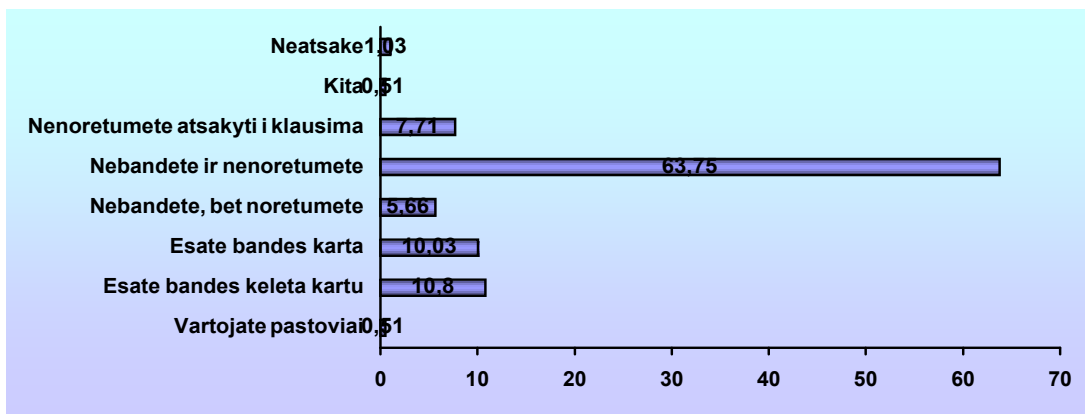
3.8.2. pav. Alkoholio vartojimo rizika (proc.)

Net 13,8 jaunų žmonių yra aukštoje rizikos situacijoje, jie yra priklausomi alkoholio. 37 proc. taip pat yra rizikoje tapti priklausomais nuo alkoholio. Puse jaunimimo (49,2 proc) nėra alkoholio vartojimo rizikoje.



**3.8.3. pav. Alkoholinių gėrimų vartojimo priežastys (proc.)**

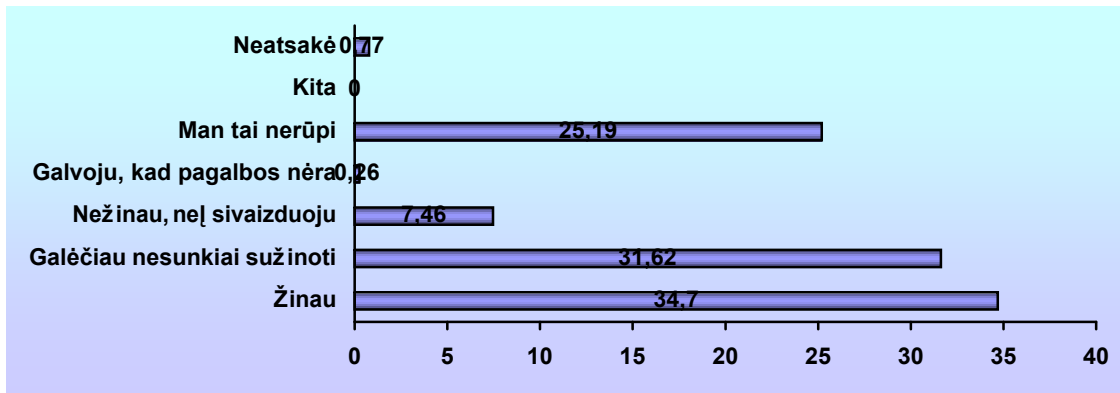
Dažniausiai (58,35 proc.) minima alkoholio vartojimo priežastis buvo noras atsipalaiduoti, nenoras išsiskirti iš draugų (16,45 proc.), noras apsvaigti (16,97 proc.). Rizikos grupei gali būti priskiriami jaunuoliai siekę pasijusti laimingesni (13,88 proc.) ir norėję užmiršti savo problemas (13,62 proc.).



**3.8.4. pav. Santykis su narkotikų vartojimu (proc.)**

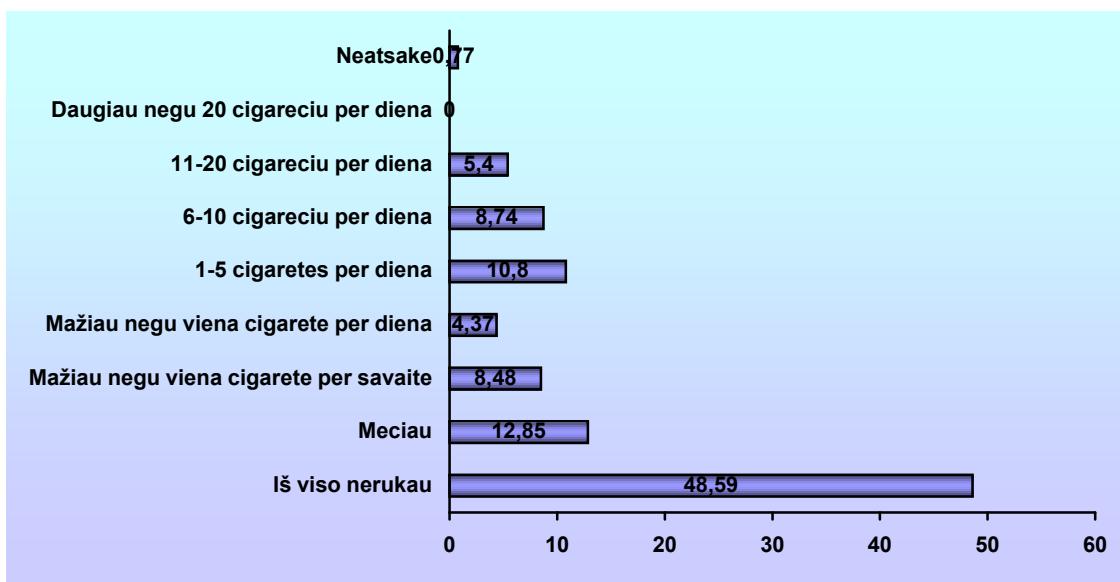
Kad nėra bandę narkotikų ir nenorėtų jų išbandyti nurodė net 63,75 proc. tiriamųjų. Susirūpinimą kelia linkę rizikuoti, su narkotikais eksperimentuoti jaunuoliai, 10,03 proc. narkotikų bandė vieną, o 10,8 proc. – keletą kartų. Tikrai 0,51 proc. pripažino, kad narkotikus vartoja pastoviai, tačiau buvo dar 1,03 proc., kurie nenorėjo atsakinėti į šį klausimą, nenoras, taip pat gali rodyti problemos buvimą





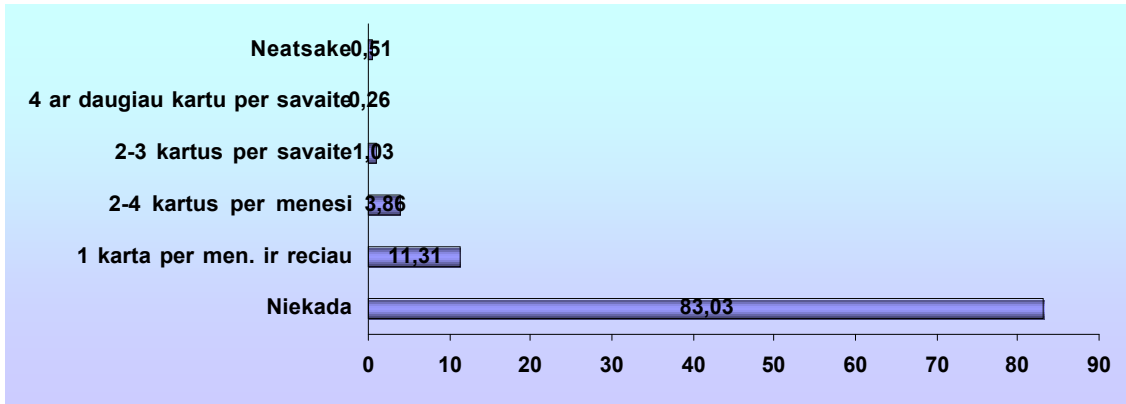
**3.8.5. pav. Žino, kur galima kreiptis pagalbos dėl narkotinių medžiagų vartojimo (proc.)**

Nemažai (34,7 proc.) tiriamųjų nurodė, kad žino kur galima kreiptis pagalbos dėl narkotinių medžiagų vartojimo, dar 31,62 proc. galėtų nesunkiai apie tai sužinoti.



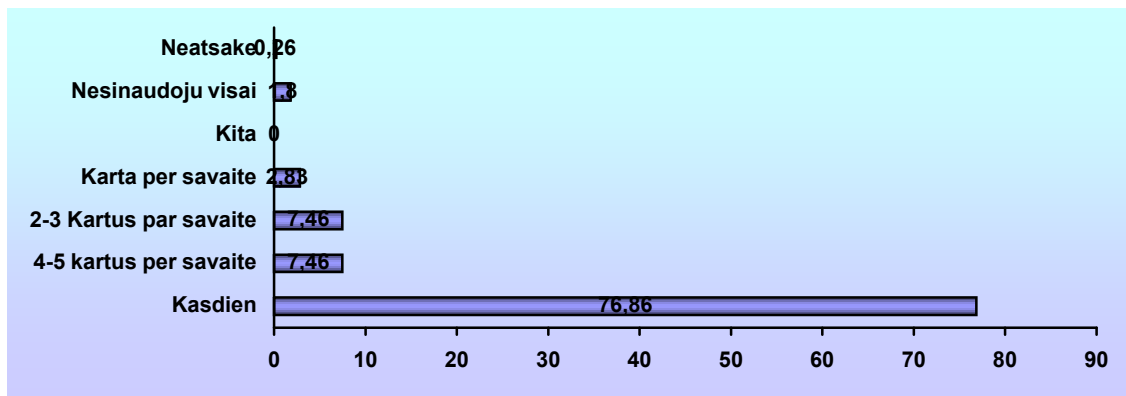
**3.8.6. pav. Rūkymo (cigarečių, pypkės, cigarų ir kt.) dažnumas per paskutines 30 dienų (proc.)**

Beveik pusė (48,59 proc.) tiriamųjų nurodė, kad nerūko, 12,85 proc. – metė rūkyti, tačiau 24,94 proc. tiriamųjų rūko kasdien, skiriasi tik cigarečių skaičius surūkomas per vieną dieną, todėl galima sakyti, kad jie turi rūkymo įprotį (priklausomybę).



**3.8.7. pav. Migdomųjų/raminamųjų vaistų vartojimas per paskutinius 6 mėnesius (proc.)**

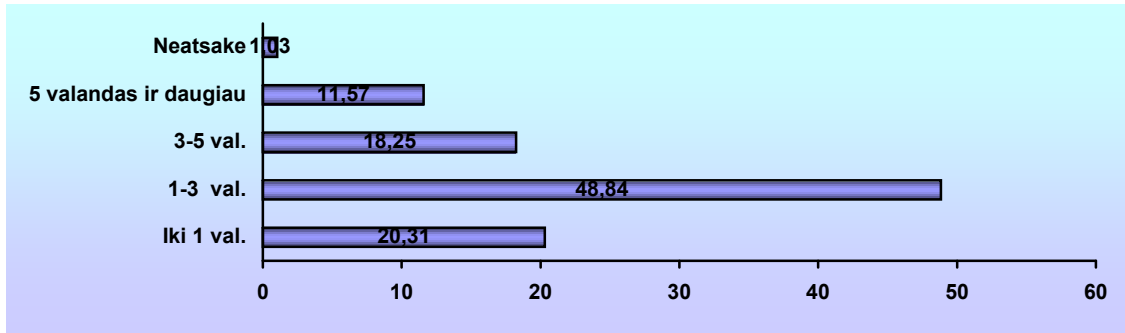
Tyrimo rezultatai rodo, kad 16,46 proc. tiriamųjų per paskutinius 6 mėnesius vartojo migdomuosius, raminamuosius vaistus, 1,29 proc. turi rimtų problemų, nes migdomuosius vartoja kelis ir keletą kartų per savaitę.



**3.8.8. pav. Naudojimosi internetu dažnumas per pastarąjį mėnesį (proc.)**

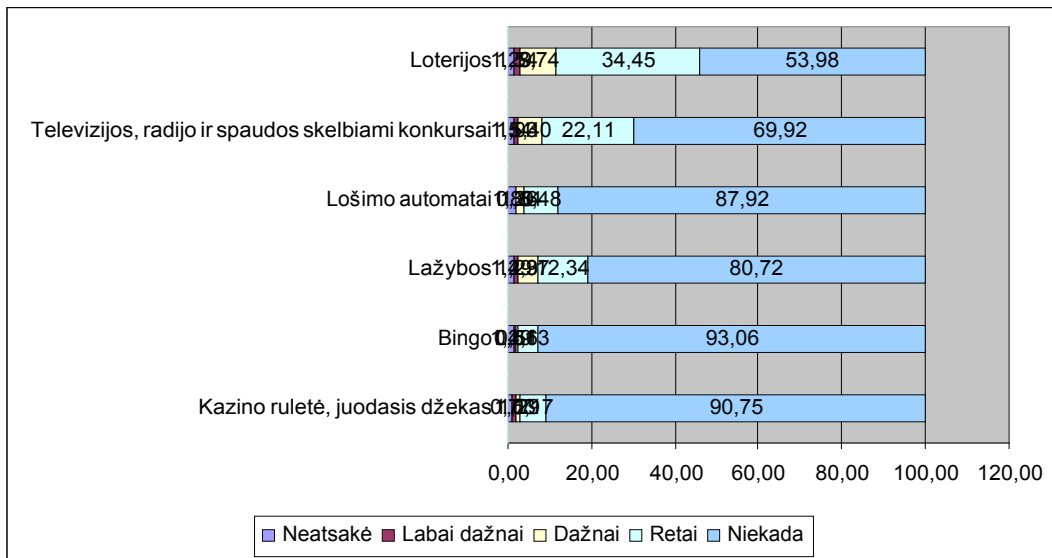
Internetas jaunų žmonių kasdienybė, 76,86 proc. nurodė, kad internetu naudojasi kasdien, dar 14,92 proc. – nuo dviejų iki penkių kartų per savaitę. Ir tikrai 1,8 proc. pažymėjo, kad internetu nesinaudoja visai.

Kitas svarbus rodiklis apibūdinantis interneto vartojimo įpročius yra internete praleidžiamas laikas.



**3.8.9. pav. Laikas vidutiniškai per dieną praleidžiamas internete (proc.)**

Dažniausiai (48,84 proc.) pasitaikanti vidutinė laiko praleidžiamo internete trukmė yra 1-3 valandos per dieną, susirūpinimą kelia 18,25 proc. tiriamųjų, kurie internete per dieną praleidžia 3 ir daugiau valandų.



**3.8.10. pav. Lošimų dažnumas per pastaruosius 6 mėn.**

Lošimai nėra labai palitę tarp jaunimo. Dažniausiai jaunimas lošia loterijose arba dalyvauja televizijos, radijo ir spaudos skelbiamuose konkursuose.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-29 metų jaunuoliai įvardijo šiuos žalingus įpročius:

- rūkymas;
- alkoholis;
- ansvoris;
- greitas maistas;
- kompiuteris;
- televizorius;
- smurtas;
- socialinis abejingumas;

- tolerancijos stoka;
- patyčios;
- moterų, tėvų negerbimas;
- atsakomybės neturėjimas;
- keikimasis;
- agresija;
- naktiniai žaidimai;
- azartiniai žaidimai;
- šiuokšlinimas;
- vagystės;
- vandalizmas;
- priklausomybė nuo linksmybių;
- seksas;
- tinginystė;
- savęs negerbimas;
- nesportavimas;
- neteisinga mityba;
- veiklos neturėjimas.

14-29 metų jaunuoliai [vardija ir priemones, kaip galima būtų šalinti žalingus [pročius (žr. 3.8.1. lentelė).

3.8.1. lentelė. 14-29 metų jaunuolių siūlymai žalingų [pročių šalinimui

Subkategorija	Subkategorijas iliustruojantys teiginiai
Tvarcos griežtinimas 14-29 m.	<Alkoholis tik nuo 21 m>, <Suimčiau narkotikų prekeivius>, <Pašalinčiau pirmiausia alkoholį. Jis didžiausias priešas smegenų>, <Dar labiau sugriežtinčiau rūkalų, alkoholio pardavimo taisykles, didinčiau baudas>, <Iš prekybos išimčiau cigaretes ir vietoj jų sudėčiau vitaminus, stiprinančius organizmą>, <Uždrausčiau prekiauti cigaretėmis>, <Uždrausčiau gerti ir rūkyti viešose vietose>, <Uždrausčiau rūkyti viešose vietose, padidinčiau cigarečių ir alkoholio kainas iki tiek, kad tik turtingiausi žmonės galėtų leisti sau tokią prabangą>, <Griežtesnė apsauga tam, kad mažosiose miesto parduotuvėse tikrai būtų uždraustas pirkti cigaretes ir alkoholį mažiau nei 18 m. turintiems asmenims>, <Skirčiau sankcijas ir apribočiau jų gavimą ir vartojimą>, <Kiekvienoje parduotuvėje ar kioske statyčiau kameras, kad kai rodys kiekvienas moksleivis pažymėjimą, kad jį priartintų. Ir taip pat lauke, nes jaunimas gudrus ir paprašo kitų, kad nupirktų>, <Tikrinčiau alkoholio, rūkalų ir narkotikų kiekį organizme ir raportuočiau tėvams apie mokinius iki 16 metų. <Kad ir ką bedaryti, jaunuolių [pročių nepakeisi, jei pats žmogus nenorės. Tačiau galima bandyti dėti

	didesnes baudas už rūkymą viešose vietose, atsakingiau žiūrėti į šių dalykų pardavinėjimą nepilnamečiams>, <Atsakingiau žiūrėti į tai, kad jaunimui parduodamos psichotropinės medžiagos ir net nepaprašoma asmens dokumento. Didinti baudas už rūkymą ar alkoholio vartojimą viešoje vietoje>
Švietimas 19-29 m.	<Manau, nereikia jiems kalti į galvą, kad jiems tai žalinga, nes toks sakymas jiems „liepia“ tai daryti priešingai. Tiesiog reikia rasti būdų, kurie kitaip perteikti visą informaciją, vaizdus>, <Bandyčiau juos įtikinti, kad rūkymas labai kenkia sveikatai, greičiau mirštama, susergama daug įvairiausių ligų, bet čia reiktų ir jaunimo didelio noro mesti rūkyti>, <Prevenciniais renginiais. Manau tai efektyviausias būdas>, <Daugiau kalbėčiau apie žmogaus vertę, o sveikatą, gerą elgesį. Galbūt pasiūlyčiau daugiau veiklų, kurios atitrauktų nuo netinkamų dalykų>
Organizacijų kūrimas 14-18 m.	<Bandyčiau kurti organizacijas prieš žalingus įpročius>

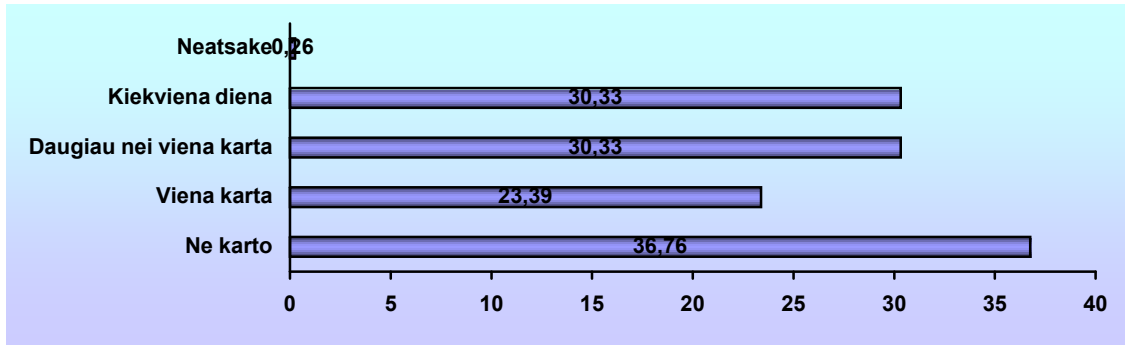
Jaunuolių įvardintos priemonės apima tokias kategorijas: tvarkos griežtinimą, švietimą bei organizacijų kūrimą. Galima teigti, kad priritetas yra teikiamas tvarkos griežtinimui: nuo siūlymų alkoholiu prekiauti tik nuo 21 metų iki visiško joišėmimo iš apyvartos. Taip pat jaunuoliai siūlo nebeprekiuoti cigaretėmis, drausti gerti ir rūkyti viešose vietose. Jaunuoliai įvardija ir tą problemą, kuri susijusi su cigarečių ir alkoholio prekyba jaunesniojo amžiaus vaikams. Siūloma įrengti kameras ir greitai bausti už tokius veiksmus.

Švietimo veiklos nukreiptos prevencinių renginių organizavimą bei jaunuolių aktyvinimą jiems priimtinosiose veiklose.

14-18 amžiaus jaunuoliai siūlo kurti organizacijas, kurios užsiimtų žalingų įpročių prevencija.

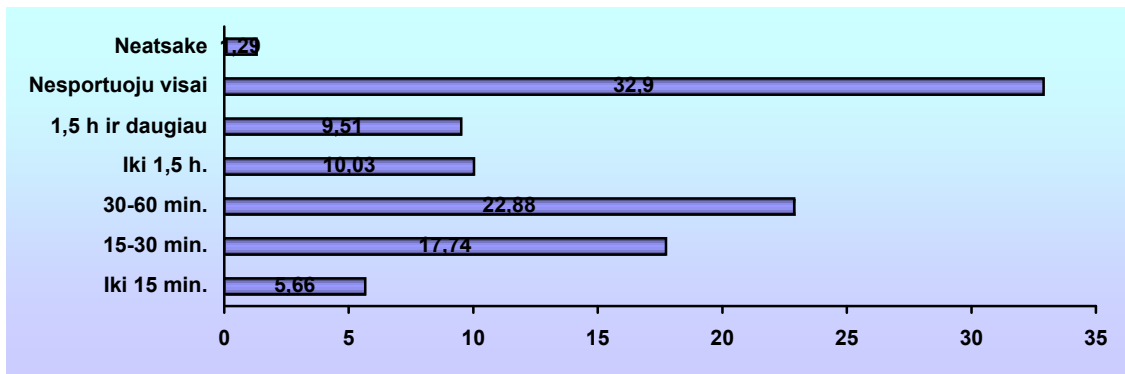
Nors įvardinta žymiai daugiau žalingų įpročių, kurie dominuoja jaunuolių tarpe, tačiau priemonės įvardintos tik tos, kurios susijusios su rūkymu, alkoholio bei narkotikų vartojimu.

**Sportas**, judėjimas labai svarbus šiuolaikiniame gyvenime kaip sveikatos šaltinis ir ligų prevencijos priemonė. Judame labai mažai, nes mažai dirbame fizinio darbo, dažniausiai dirbame, mokomės, laisvalaikį leidžiame sėdėdami. Todėl buvo siekiama išsiaiškinti, kiek kartų per savaitę ir kiek laiko jaunimas sportuoja ne pamokų ir ne paskaitų metu.



**3.8.11. pav. Sportavimo dažnumas, kartai per savaitę (proc.)**

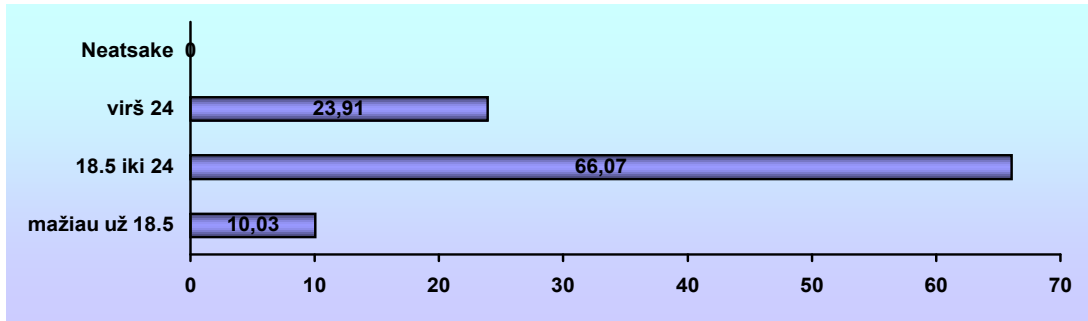
Visai nesportuoja 36,76 proc. tiriamųjų, vieną kartą per savaitę sportuoja 23,39 proc. ir net 60,66 proc. sportuoja daugiau nei kartą arba kasdien. Tokie rezultatai džiugina.



**3.8.12. pav. Vidutiniška sportavimo vienu kartu trukmė (proc.)**

Vidutiniška sportavimo vienu metu trukmė labai įvairi, rečiausiai sportuojama vidutiniškai iki 15 minučių (5,66 proc.) bei 1.5 valandos ir ilgiau (10,3 proc.), nesportuoja visai 32,9 proc.

Pastaruoju metu vis dažniau jaunos merginos turi valgymo sutrikimų, kuriuos galima įvardinti kaip nervinę anoreksiją, bulimiją. Žiniasklaidos propaguojami itin lieso kūno idealai, dietų ir svorį mažinančių papildų reklama kelia jaunų merginų nepasitenkinimą savo kūno formomis ir norą suliesėti net toms, kurios ir taip yra liesos. Todėl į klausimyną buvo įtraukti klausimai apie kūno svorį ir ūgį, kuriais siekiama nustatyti kūno masės indeksą. Šis indeksas nustatyti ar svoris atitinka ūgį, yra per mažas ar per didelis.



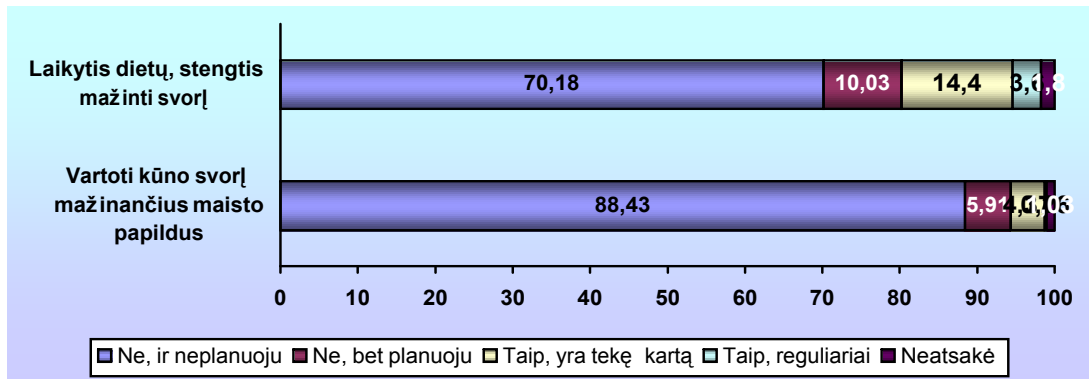
### 3.8.13. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal kūno masės indeksą (proc.)

Kūno masės indeksas mažesnis už normalų buvo 10 proc. tyrime dalyvavusių merginų, o viršsvorį turėjo 24 proc. merginų.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-29 metų jaunuoliai mažai **fiziškai aktyvūs** todėl, kad:

- *vyrauja modernios technologijos* („Pasinėrę į internetą“, „Šiais laikais atsiradus daugiau įvairių pramogų kaip kompiuteris, jaunimas nemato reikalo fiziškai būti aktyvus, kad galėtų sėdėti prilipę prie ekrano. Be to vis daugiau jaunuolių jau turi mašinas, todėl praktiškai be jų niekur „nevaikšto“, renkasi geriau sėdėjimą prie kompiuterio arba važiavimą net iki artimiausios parduotuvės“, „Nes daugelį darbų gali atlikti namie įvairių technologijų pagalba. O labai retas kuris sportuoja savo malonumui. Dar viena priežastis – nesirūpinimas savo sveikata“, „Informacinių technologijų gausa. Seka tėvų pėdomis (jei tėvai taip pat mažai fiziškai aktyvūs“);
- *sąlygų nebūvimas* („Todėl kad pas mus tik mokykloje yra sporto salė, o kitam jaunimui ar dirbančiam jaunuoliui nėra kur vakarais sportuoti ir pvz., moterims iš vis nėra galimybės sportuoti“);
- *nesirūpina savo sveikata* („Nes daugelį darbų gali atlikti namie įvairių technologijų pagalba. O labai retas kuris sportuoja savo malonumui. Dar viena priežastis – nesirūpinimas savo sveikata“);
- *neugdomi nuo mažens* („Gal todėl, kad vaikystėje ir vėliau įprato, kad tėvai už jį viską padaro, neturi savarankiškumo ir iniciatyvos ko nors imtis, tapo aptingę“, „Tėvų auklėjimas neskatina vaikų leisti aktyviai savo laisvalaikį“);
- *kitoks gyvenimo būdas* („Mokykloje būdavo privaloma būti aktyviam, o dabar jei nori ar nenori, ir niekam tai neįdomu. Tai priklauso nuo žmogaus“, „Todėl, kad geria ir rūko“, „Nes didelę laiko dalį sėdi prie kompiuterio ar televizoriaus. Jie mieliau pamiega, nei nueis palakstyti stadione“);

*nesirūpina mokykla, aukštosios mokyklos* („Todėl, kad kas dar mokosi, tai studijų plane nėra jokio fizinio lavinimo, ir jaunimui to nereikia. Žinoma yra žmonių, kurie savo noru eina į sporto klubus ir palaiko savo figūrą“).

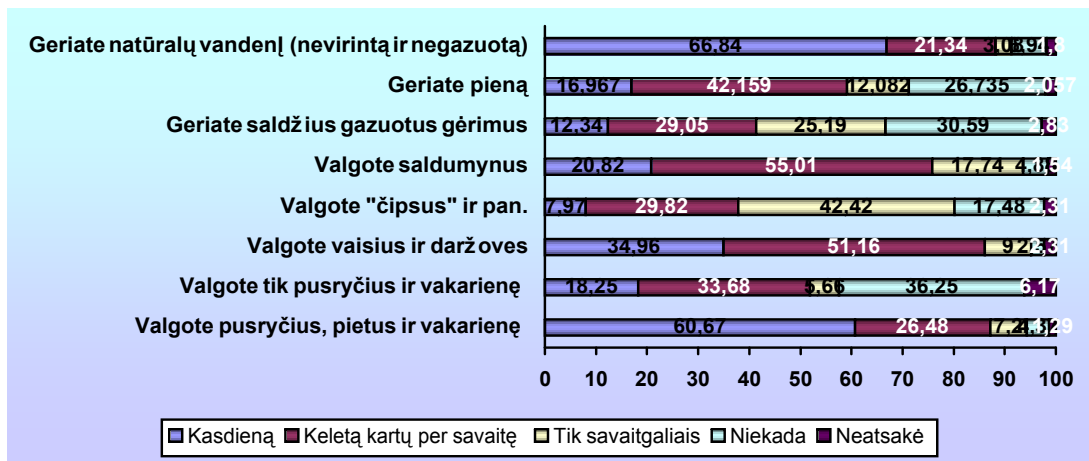


**3.8.14, pav. Per pastarąjį mėnesį teko laikytis dietų ir vartoti kūno svorį mažinančius maisto papildus (proc.)**

Susirūpinimo savo kūno apimtimis požymių rodo 22,63 proc. tiriamųjų, 18 proc. dietos nesilaiko, bet planuoja laikytis, tai gali būti ta grupė jaunuolių, kurie susirūpinę savo figūra, bet niekada savo planų laikytis dietos neįgyvendina ir 3,6 proc. dietų laikosi reguliariai.

Kūno svorį mažinančius papildus vartoja dar mažiau tiriamųjų, 0,26 proc. juos vartoja pastoviai, 4,37 proc. vartojo vieną kartą ir 5,91 proc. nevartojo, bet planuoja.

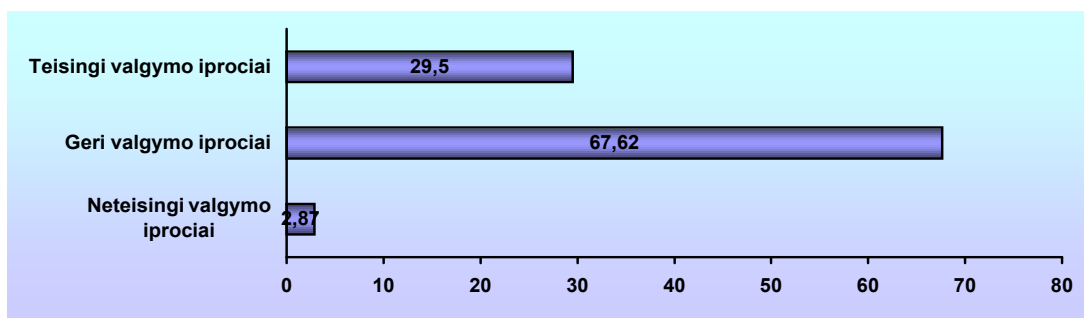
Vertinant sveikatingumą ir gyvenimo būdą, svarbu išsiaiškinti mitybos įpročius.



**3.8. 15 pav. Pastarojo mėnesio valgymo įpročiai (proc.)**

Apibendrintai galima teigti, kad daugumos tiriamųjų valgymo įpročiai yra geri, nes 86,12 kasdien arba keletą kartų per savaitę valgo vaisius ir daržoves, 87,15 proc. – pusryčius, pietus ir vakarienę, 88,18 proc. – geria natūralų vandenį, tačiau griežtai žiūrint vandenį reikia gerti kasdien ir tokių tiriamųjų jau yra 66,84 proc., vaisius ir daržoves taip pat reiktų valgyti kasdien ir tokių yra tik 34,96 proc. Saldumynus kasdien arba keletą kartų per savaitę valgo 75,83 proc., geria saldžius gazuotus gėrimus – 41,39 proc. ir valgo „čipsus“ – 37,79 proc. tiriamųjų.





### 3.8. 16 pav. Valgymo įpročių rodiklis

Dauguma jaunimo (67,62 proc.) turi gerus valgymo įpročius t.y. jie pakankamai valgo vaisių, daržovių, kasdien ar keletą kartų per savaitę valgo pusryčius, pietus ir vakarienę. Tačiau labai taisyklingai maitinasi tik 29,5 tiriamųjų.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliai prastai maitinasi todėl, kad:

- *nekokybiškas maistas* („Todėl, kad maistas yra nekokybiškas, pagamintas iš visokių atliekų“);
- *laiko stygius* („Trūksta laiko pasigaminti maisto, vilioja greitas maistas“, „laiko stoka gamintis namuose“, „Kai kam greitas maistas skanesnis ar kai kurie neturi laiko sveikai maitintis“);
- *finansinės problemos* (Populiarus greitas maistas, pigesnis maistas...“, „Blogas maistas yra pigus, o kokybiškas neįperkamas, paprastam studentui, kurio dabartinė padėtis yra ypač sunki“, „Studentai dažniausiai taupo, tai valgo patį pigiausią ir prasčiausią maistą“);
- *tingi* („Atsiradus picoms, greito maisto kavinėms, bendraamžiai tiesiog tingi patys gamintis maistą renkasi pusfabrikačius, kuriuos tereikia pasišildyti arba eina į kavines valgyti mėsainių“);
- *reklama įtakoja* („Todėl, kad didelės reklamos per televizorių, iškabos kaip „Kebabai“ ir paveikslėlis pavaizduotas, taip jaunimas ir susigundo nusipirkti, o kad ten visokio š..., tai nesvarbu jiems, svarbu padažas ir mėsa skani.“);
- *lydi kasdieninis stresas* („Nes sveiką maistą keičia greito maisto restoranai. Taip pat maitinimasis sutrinka dėl įvairių stresų, persitempimų.“);
- *didelis užimtumas* („Aš prastai maitinuosi dėl prasto paskaitų tvarkaraščio. Grįžtu vėlai, taigi ir valgau vėlai. Ir šiaip maitinuosi tik vieną ar du kartus per dieną“);
- *auklėjimo spragos* („... Taip pat tėvų auklėjimas“).

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai prastai **maitinasi** todėl, kad:

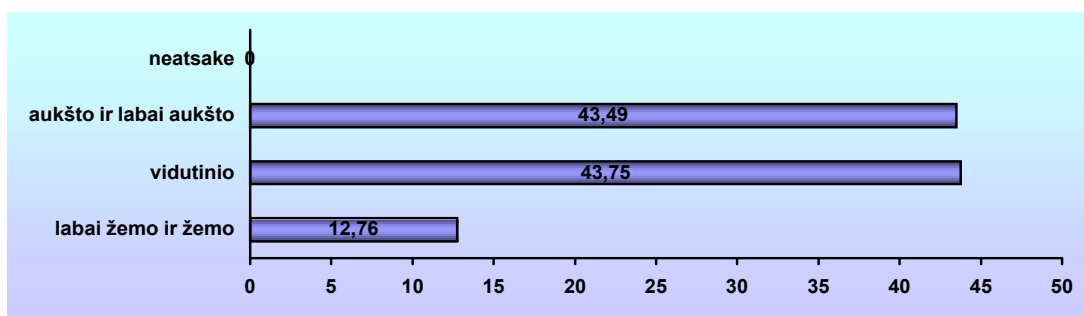
- *vyrauja žalingi įpročiai* („Neturi laiko pavalgyti, nes jie būna draugų kompanijose, dėl kurių kyla problemos su žalingais įpročiais“);
- *nori būti liekni* („Nes nori būti liekni“);

- prasta maisto kokybė („Nes dabar daug sintetinio maisto, prie kurio jaunimo skrandis pripranta“);
- Įtakoja reklama („Dėl reklamų gražių ir viliojančių, laiko stokos bei žinių“).

### 3.9. Šeima, draugai, kaimynystė

Šioje srityje yra jaunimo socialinės aplinkos ir socialinio palaikymo rodikliai. Socialinę aplinką sudaro šeima, draugai ir kaimynystė: šeimos integruotumo ir socialinio palaikymo rodikliai; draugų skaičius, ar lengva susirasti draugų, pasitenkinimas draugais ir draugų socialinis palaikymas; kaimynystės saugumas ir sutelktumas. Pagal šiuos rodiklius galima spręsti apie socialinio tinklo plotį ir kokybę, socialinės pagalbos poreikį.

**Šeimos narių socialinio palaikymo rodiklis** – tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais apie tam tikrą palaikymą išreiškiančias patirtis (pvz., pagyrimas, palaikymas, pagalba sprendžiant problemas, išklausymas ir pan.) iš šeimos narių, kurie rodo, kad tiriamasis gyvena jį palaikančioje, pripažįstančioje, mylinčioje ir vertinančioje namų aplinkoje. Socialinio palaikymo šeimoje rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 21. Kur 7 reiškia socialinio palaikymo šeimoje trūkumą, o 21 reiškia stipriai išreikštą socialinį palaikymą šeimoje, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo daugiau socialinio palaikymo tiriamieji sulaukia iš šeimos narių.

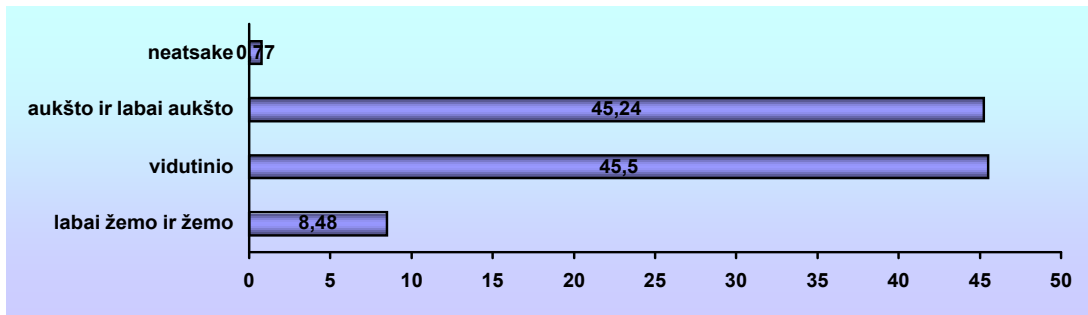


3.9.1. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal šeimos narių socialinį palaikymą (proc.)

Vidutinė šeimos narių socialinio palaikymo reikšmė buvo 16,27 proc., 13,9 proc. tiriamųjų šeimos socialinis palaikymas buvo žemiau vidurkio.

**Santykių su draugais kokybės rodiklis** – tai suminis rodiklis, matuojamas 5 indikatoriais apie santykių su draugais patirtis arba santykių su draugais kokybės suvokimus. Santykių su draugais kokybė išreiškiama tokiais draugystės požymiais, kaip pasitenkinimas, pasitikėjimas, pagalbos suteikimas, atvirumas. Šis rodiklis kinta skalėje nuo 5 (minimali reikšmė) iki 20 (maksimali reikšmė), kur 5 reiškia silpnus, nepalaikančius, o 20 reiškia stiprius, palaikančius santykius su draugais, vadinasi, kuo didesnė rodiklio reikšmė tuo kokybiškesni santykiai su draugais, tuo daugiau socialinio palaikymo tiriamieji sulaukia iš draugų.

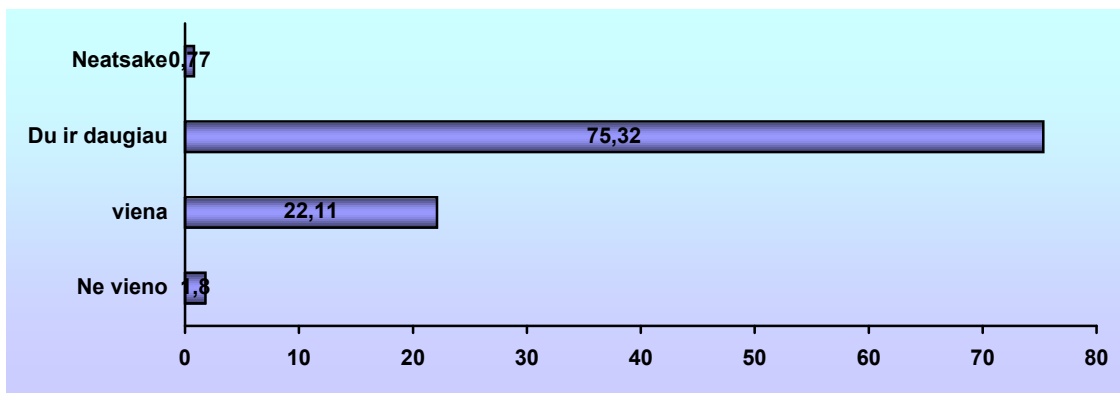
Vidutinė šio rodiklio reikšmė buvo 15,13, kuri buvo arčiau maksimalios reikšmės. Tai aukštas rodiklis ir rodo, kad santykius su draugais, draugų socialinį palaikymą tiriamieji buvo linkę vertinti teigiamai.



**3.9.2. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal santykių su draugais kokybės rodiklį (proc.)**

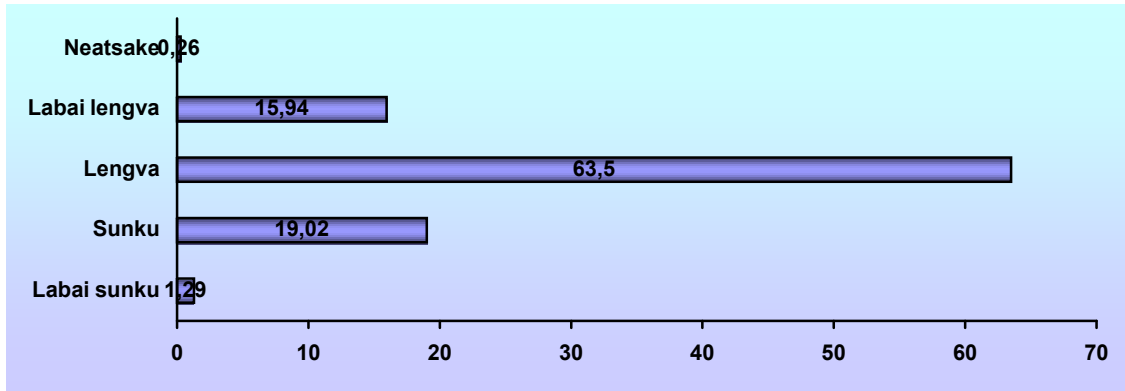
Vidutinė santykių su draugais rodiklio reikšmė padalijo tiriamųjų imtį per pusę, tačiau 8,48 proc. tiriamųjų nesulaukia socialinio palaikymo iš draugų arba sulaukia jo labai mažai.

Nustatytos sąsajos tarp šeimos narių socialinio palaikymo rodiklio ir santykių su draugais kokybės ( $r = 0,173$ ,  $p = 0,000$ ), kuo šeimos palaikymas didesnis, tuo ir santykiai su draugais geresni.



**3.9.3. pav. Artimų draugų skaičius (proc., N=301)**

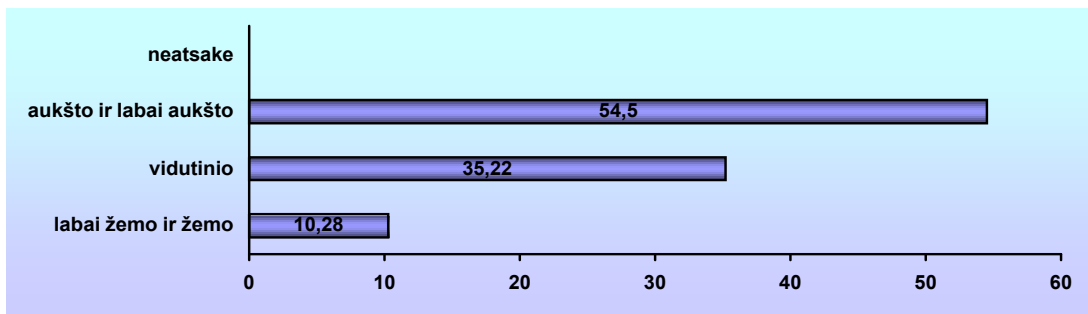
Tiktai vieną draugą turėjo 22,11 proc. tiriamųjų, o 1,8 proc. nurodė, kad visai neturėjo draugų, tai rodo mažą ar siaurą socialinių ryšių tinklą, tai rizikos grupė jaunuoliai. Nustatytas vidutinio stiprumo statistiškai reikšmingas ryšys.



### 3.9.4. pav. Naujų draugų suradimo lengvumas (proc., N=301)

Kad sunku surasti naujų draugų pripažino 19,02 proc. ir kad labai sunku – 1,29 proc. tiriamųjų.

**Socialinio palaikymo rodiklis** – tai suminis rodiklis rodantis ar tiriamieji bendrai sulaukia socialinės paramos ir palaikymo nesvarbu iš kokių žmonių, svarbu kad sulaukia. Rodiklis matuojamas indikatoriais įvardijančiais įvairius socialinio palaikymo būdus, tokius kaip išklausymas, priėmimas, padrąsinimas ir pan. Šis rodiklis kinta skalėje nuo 0 iki 7, kur 0 reiškia socialinio palaikymo ir paramos nebuvimą, o 7 stiprų socialinį palaikymą ir paramą.



### 3.3.9.5. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal socialinio palaikymo rodiklį (proc.)

Vidutinė šio rodiklio reikšmė buvo 5,18, kuri buvo arčiau maksimalios reikšmės. Tai aukštas rodiklis ir rodo, kad santykius su draugais, draugų socialinį palaikymą tiriamieji buvo linkę vertinti teigiamai. Puse tiriamųjų turi pakankamai aukštą socialinį palaikymą. Tačiau net 10,28 proc. jaunų žmonių neturi arba labai mažai turi savo artimoje aplinkoje juos socialiai palaikančių žmonių.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad 19-29 metų jaunuoliams **svarbiausia šeimoje**, kad būtų galima išlaikyti darną yra:

- tolerancija;
- meilė;
- nuolankumas;
- bendravimas;
- laisvalaikio leidimas kartu;

- pasitikėjimas;
- supratimas;
- pagarba;
- nusileidimas;
- palaikymas;
- gebėjimas išklausti;
- ištikimybė;
- palaikymas.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis, galima teigti, kad jaunuoliams **draugai** yra būtini dėl daugelio priežasčių (žr. 3.9.1. lentelė).

3.9.1. lentelė. 19-29 metų jaunuolių nuomonė apie draugus

Subkategorija	Subkategorijas iliustruojantys teiginiai
Bendradarbiavimas	<Dėl bendravimo> (10), <Žmogus yra bendraujanti asmenybė. Draugai jam yra būtini, nes tik turėdamas ryšį su kitais asmenimis, žmogus gali jaustis visavertis>
Socializacija	<Draugai yra vienas iš esminių socializacijos proceso elementų. Jų neturėjimas reiškia nepilnavertį visuomeniškumą>
Pagalba	<galimos pagalbos prireikus>, <Nes be jų būtų liūdna. Be to draugai gali padėti ištikus bėdai>, <Be jų patarimo, pagalbos neina gyventi, jie turi būti visada šalia, atsitinka bėda, jie padeda ir tikrai manau, kad be jų kaip be rankų>, <...Jis žino, kad draugai jam gali visada padėti, patarti>, <Draugai tikrai yra reikalingi, jie padeda nelaimėje, laimėje, džiaugsme, būna visada kartu, su jais linksma leisti laiką pramogauti, tikras draugas visada išklausys tave, patars, padės>
Laisvalaikis	<dėl kartu leidžiamo laisvalaikio>, <...su jais linksma leisti laiką pramogauti...>

19-29 metų jaunimui draugai labiausiai reikalingi tam, kad turėtų, kas *pagelbės*, kad turėtų žmones, šalia kurių gerai jaustųsi („Nes be jų būtų liūdna. Be to draugai gali padėti ištikus bėdai“, „Be jų patarimo, pagalbos neina gyventi, jie turi būti visada šalia, atsitinka bėda, jie padeda ir tikrai manau, kad be jų kaip be rankų“). Taip pat draugų reikšmė išryškėja *laisvalaikio pozicijoje* („su jais linksma leisti laiką pramogauti...“). Į vardijamos ir *socializacijos priežastys* („Draugai yra vienas iš esminių socializacijos proceso elementų. Jų neturėjimas reiškia nepilnavertį visuomeniškumą“) bei *bendradarbiavimas* („Žmogus yra bendraujanti asmenybė. Draugai jam yra būtini, nes tik turėdamas ryšį su kitais asmenimis, žmogus gali jaustis visavertis“) per kurį reiškiasi žmonių emocijos, bendravimas.

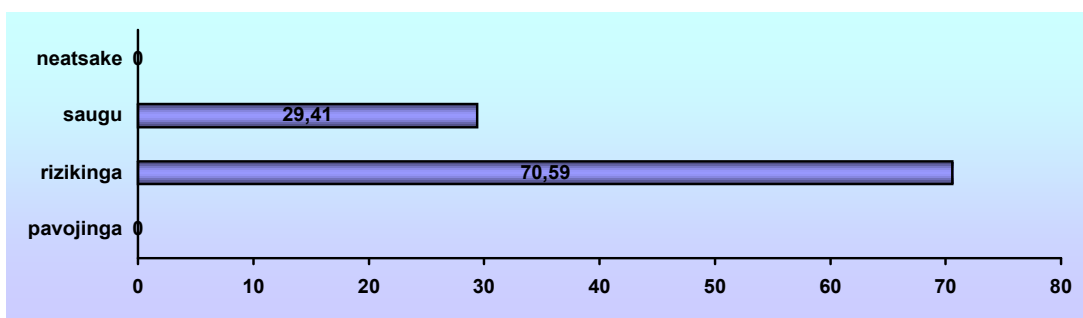
14-18 metų jaunuoliai vienareikšmiškai teigia, kad draugai yra reikalingi. Priežastys, dėl ko jie reikalingi apima:

- *laisvalaikį* („Nes su draugais gali praleisti daug laiko, užsiimti tam tikra veikla“, „Nes ne visas paslaptis gali patikėti tėvams, be to jie reikalingi

laisvalaikio praleidimui ir šiaip bendravimui, kad iš vienatvės ir nuobodulio „nenuvažiuotų stogas“);

- *pagalba* (“Be draugų gali patirti depresiją, nyksta pasitikėjimas savimi. Draugai padeda atsipalaiduoti, kad galėtų draugai apginti“, „Nes dažnai jaučiamės liūdni, nusivylę viskuo ir kt. Manau reikia draugą turėti, nes draugas padės ir užjaus. Dabar kai kurie tėvai net nebesugeba to, ką anksčiau“, „Jie žygio draugai, kurie visada siūlo ištiestą ranką ar rėžia į akis nuogą tiesą. Su jais praleidžiu didelę dalį savo laiko, plepu nuo ryto iki vakaro, jiems galiu pasakoti viską nes jais pasitikiu, juos gerbiu ir myliu. Žmogus niekada nesijaus vienišas, jei turės nors vieną, bet tikrą draugą“, „Nes užklupus bėdai pirmiausia kreipiesi į sau artimą draugą ir iš klausai jo patarimų“).

**Kaimynystės saugumo rodiklis** – tai suminis rodiklis, kurį sudaro 9 dichotominiai teiginiai apie tai, kaip tiriamieji suvokia/žino apie kaimynystėje vykstančius nusikaltimus, nelegalias veiklas, kurias mažina kaimynystės saugumą, arba atspindi jos nesaugumą. Kaimynystės saugumo rodiklis kinta nuo 0 iki 9, kur 9 rodo saugiausią kaimynystę.



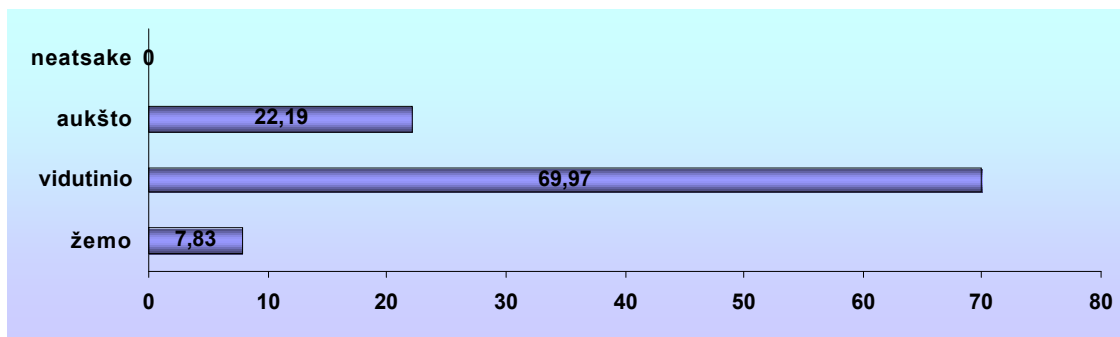
3.9.6. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal kaimynystės saugumo rodiklį (proc.)

Jaunimas nesijaučia saugus savo gyvenamojoje teritorijoje. 70,89 proc. dalyvavusių jaunų žmonių savo kaimynystę suvokia kaip gana rizikingą. Dauguma tiriamųjų žino apie kaimynystėje vykstančius nusikaltimus, nelegalias veiklas, kurios mažina kaimynystės saugumą, arba atspindi jos nesaugumą. 16,5 proc. jaunų žmonių įvardino, kad jų šeimos nariai ar kaimynai (15,4 proc.) buvo užpulti ar apvogti gatvėje. 18,2 proc. jaunuolių matė, kad kaimynystėje pardavinėjami narkotikai.

**Pasitenkinimo kaimynystėje rodiklis** - tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais apie santykių su kaimynais patirtis bei pasitenkinimo įvairiais santykių, gyvenimo kaimynystėje aspektais suvokimus, atspindintis tiek kaimynystės socialinę kontrolę, tiek jos solidarumą. Kiekvienas indikatorius vertinamas keturių rangų skale, tiriamųjų prašoma nurodyti ar jie sutinka su teiginiais apie kaimynystės ir santykių joje charakteristikas, kur „visiškai nesutinku“=1, „nesutinku“=2, „sutinku“=3, „visiškai sutinku“=4.

**Pasitenkinimo kaimynystėje rodiklis** - tai suminis rodiklis, matuojamas 7 indikatoriais apie santykių su kaimynais patirtis bei pasitenkinimo įvairiais santykių,

gyvenimo kaimynystėje aspektais suvokimus, atspindintis tiek kaimynystės socialinę kontrolę, tiek jos solidarumą. Pasitenkinimo kaimynyste rodiklio reikšmės kinta nuo 7 iki 28. Kur 28 reiškia silpną o 7 reiškia aukštą pasitenkinimą kaimynyste ir santykiuose joje, vadinasi, kuo mažesnė rodiklio reikšmė tuo didesnis pasitenkinimas, solidaresni santykiai, stipresni ryšiai kaimynystėje.



**3.9.7. pav. Tiriamųjų pasiskirstymas pagal pasitenkinimo kaimynyste rodiklį (proc.)**

7,83 proc. tiriamųjų buvo nepatenkinti savo kaimynyste, kas joje vyksta ir kaip žmonės bendrauja, 69,97 proc. išreiškė vidutinį pasitenkinimą kaimynystėje esančiais žmonėmis.

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis galima teigti, kad 14-18 metų jaunuoliai *įvardijas tas, kurios susijusios su:*

- saugumu („Muštynės“, „Patyčios“, „Muštynės, girtavimas ir nešvara“);
- pramogomis („Nėra jokių švenčių“, „nėra pramogų ir klubų aplinkui“);
- prasta infrastruktūra („Nėra gerų kelių“, „Žiemos metu, tai tik, kad keliai nevalyti, o vasarą, pavasarį ir rudenį viskas labai gerai“);
- tarpusavio bendravimu („Žmonės mažai bendrauja tarpusavyje“).

19-29 metų jaunuoliai *įvardija problemas, susijusias su saugumu* („Saugumas“, „Saugumas, tvarka ir teisingumas“, „Vagystės, apiplėšimai, narkotikai“, „Jaunimo nusikalstamumas“).

Taip pat jaunimas *įvardija ir prastą infrastuktūrą bei aplinkos tvarkymą* („Trūksta suoliukų“, „Stovėjimo aikštelių trūkumas“, „Nesutvarkyti keliai, daug duobių“, „Trūksta tvarkos, nėra prie namų suoliukų, kur jaunimas galėtų susirinkti, dabar turime trintis pagal namus, žmonės pyksta, barasi“).

Aktualios yra *nedarbo problemos* („nedarbo problemos“) bei *žaligų įpročių piknaudžiavimas* („Vagystės, apiplėšimai, narkotikai“).

Šioms *įvardintoms problemoms* 14-29 metų jaunuoliai nurodo nemažai **priemonių**, kad pagerintų situaciją savo rajone/kieme/kvartale (žr. 3.9.2. lentelė).

**3.9.2. lentelė. Priemonės, skirtos situacijai rajone/kieme/kvartale gerinti (14-29 metų jaunuolių nuomonė)**

Subkategorija	Kategorijas iliustruojantys teiginiai
---------------	---------------------------------------

Į statymų tobulinimas	<Uždrausčiau rūkyti viešose vietose>, <uždrausčiau gerti alkoholinius gėrimus kieme>, < pakelčiau žmonėms atlyginimus>
Miesto/rajono infrastruktūra	<nebrangu sutvarkyt aikštes krepšinio; bent kartą 1–2–3 savaites valyti kiemą>, <renovuočiau daugiabučius (priverstine tvarka); 2) sutvarkyčiau gatves, kelius; sutvarkyčiau aplinką kiemuose>, <Įrengčiau daugiau suoliukų>, <Įrengčiau daugiau sporto aikštelių (pvz., krepšinio)>, <pastatyčiau daugiau sporto aikštelių>, <sutvarkyčiau krepšinio aikštes>, <sutvarkyčiau teritoriją šiuksles>, <platinti stovėjimo aikštes, labiau apšviesti tamsius kiemus, kad būtų saugu vaikščioti.>
Laisvalaikis	<Organizuočiau jaunimui renginių, stovyklas vasarą>, <kurčiau socialinių paslaugų centrą jaunimui, kur galėtų jaunimas praleisti laisvalaikį, užsiimti filantropine veikla ir pan>, <Įrengčiau kultūros namuose salę, kur vyresni žmonės galėtų rengti įvairius renginius; organizuočiau renginius jaunimui>, <organizuočiau įvairius projektus jaunimui; skatinčiau kultūrinius renginius>, <Pastatyčiau daugiau sporto aikštelių>, <sutvarkyčiau lauke kažio aikštes>, <adaryčiau poilsio vietelę su daržiuokais, kad galėtų ateiti pagyvenę ir kitos šeimos su vaikais pailsėti>
Piliečių aktyvumas	<daryčiau daugiau pilietinių akcijų, kurios įtrauktų jaunimą>, <skatinčiau kokiais nors būdais talkas>, <raginčiau dažniau žmones dalyvauti ir stengčiausi, kad miestas nebūtų nuobodus>
Darbo vietos	<kurčiau naujas darbo vietas jaunimui>, <rūpinčiausi šlavėjų darbu, kad būtų tvarka>
Saugumas	< kad benamiai šunys nevaikščiotų>, <ugriežtinčiau laiką iki kurio reikia būti nepilnamečiams namie>

Apibendrinus kokybinio tyrimo duomenis galima teigti, kad siūlomos priemonės apima įstatymų tobulinimą, miesto/rajono infrastruktūros tobulinimą, laisvalaikį, piliečių aktyvumą, darbo vietų kūrimą.

Nemažai siūlyta priemonių *piliečių aktyvinimui* („daryčiau daugiau pilietinių akcijų, kurios įtrauktų jaunimą“, „skatinčiau kokiais nors būdais talkas“).

*Laisvalaikio problemą* siūlo spręsti organizuodami renginius, stovyklas, steigdami socialinių paslaugų centrą jaunimui, įrengdami kultūros namuose salę, organizuotų projektus, statytų daugiau aikštelių.

Tam, kad rajono/kiemo/kvartalo *aplinka* būtų kokybiškesnė, jaunuoliai siūlo tvarkyti miestą: apšviesti gatves, taisyti kelius, sutvarkyti žaidimų aikštes, automobilių parkavimo aikštes tvarkyti, puošti miestą, sutvarkyti suoliukus.

*Įstatymų pakeitimas*, anot jaunuolių, būtų nukreiptas į žalingų įpročių prevenciją („uždrausčiau rūkyti viešose vietose“, „uždrausčiau gerti alkoholinius gėrimus kieme“).

*Darbo vietų kūrimas* nukreiptas į tą jaunimą, kurie nori dirbti.



#### 4. IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS KLAIPĖDOS SAVIVALDYBEI

Vertinant mokyklos saugumą patebėta, jog 28 proc. moksleivių pastarąjį mėnesį mokykloje susidūrė su įvairiais įvykiais dėl kurių mokykloje nesijautė saugūs, 0,85 proc. tiriamųjų tokių įvykių patyrė labai daug, 77,88 proc. daug, 8,47 proc. labai daug ir nebuvo nė vieno tiriamojo, kurie būtų nurodę, kad per pastarąjį mėnesį mokykloje neįvyko nieko tokio, kas būtų grėšę jo saugumui

Kokybinio tyrimo rezultatai atskleidė panašias moksleivių problemas, tokias, kaip patyčios mokykloje, diskriminacija dėl socialinės padėties, silpna mokyklos infrastruktūra ir kt. Šias problemas patys mokiniai siūlo spręsti griežtinant drausmę mokykloje, skiriant bausmes pažeidėjams, skatinant suaugusiuosius aktyviau spręsti patyčių problemą mokykloje, mokiniams privalomai dėvėti uniformas, gerinti mokyklos infrastruktūrą.

**Rekomendacija.** Daugiau dėmesio skirti patyčių ir smurto mokykloje prevencijai, socialinės aplinkos saugumui mokyklose, didinant mokytojų ir kitų mokykloje dirbančių suaugusiųjų kompetencijas patyčių prevencijos srityje. Taip pat stiprinti socialinių įgūdžių, ypač gebėjimo įveikti problemas, ugdymą mokykloje. Sistemingai informuoti moksleivius apie pagalbos mokykloje galimybes.

Vertinant mokyklos prieinamumą moksleiviams, paaiškėjo, jog didžioji dauguma (88,98 proc.) moksleivių neturi sunkumų nuvykti į mokyklą. Tyrimo rezultatai rodo, kad Klaipėdos mokyklos sudaro moksleiviams galimybes naudotis savo patalpomis ir stadionais po pamokų/ne pamokų metu. Daugiausia po pamokų moksleiviai naudojami stadionu, mažiau nei pusė sporto sale ir tik 30,51 proc. aktu sale ir kabinetais.

**Rekomendacija.** Mokyklos galėtų sudaryti sąlygas dažniau savo mokyklos mokiniams naudotis sporto ir aktų sale bei kabinetais.

Profesijos ir studijų pasirinkimo srities vertinimas atskleidė, jog jaunimas nesidomi aktyviai savo būsima profesija. Studentai mažai domėjosi studijų programomis ir universitetų teikiama galimybėmis. Dalis studentų aukštąją mokyklą pasirinko tą kurioje lengva studijuoti, kiti (19,71 proc.) rinkosi pagal aukštosios mokyklos prestižą. Tyrimo metu išryškėjo, jog dauguma jaunuolių (61 proc.) pasirinkdami aukštąją mokyklą lygino skirtingų mokyklų tų pačių studijų programas, domėjosi pažįstamų atsiliepimais apie studijas skirtingose mokyklose (67 proc.). Mažiau studentus domino studijų kainos, įstaigos materialinė techninė bazė, gyvenimo ir studijų sąlygos. Dirbančio jaunimo mažiau nei pusė dirbo pagal įgytą arba studijuojamą specialybę; tik 7,09 proc. dirbančio jaunimo sąmoningai rinkosi būsima profesiją, domėjosi jai keliamais reikalavimais, įsidarbinimo galimybėmis, konsultavosi su tėvais ir mokytojais ir pan.. Lyginant dirbančio jaunimo ir studentų bei moksleivių atsakymus, paaiškėjo, jog moksleiviai ir studentai labiau domėjosi būsima profesija nei dirbantys.

**Rekomendacija.** Stiprinti ir plėsti profesinį informavimą, konsultavimą mokykloje, kitose institucijose, kad šios paslaugos būtų prieinamos kiekvienam moksleiviui ir padėtų jam sąmoningiau rinktis būsima profesiją. Sudaryti sąlygas moksleiviams atpažinti savo gebėjimus bei polinkius ir padėti pasirinkti mokymosi dalykus, o vėliau ir studijų sritį pagal gebėjimus. Stiprinti profesines mokyklas, skatinti patrauklesnį profesinį rengimą šiose mokyklose.

Vertinant studentų darbo ir studijų derinimo sritį, paaiškėjo, jog studijuojantis jaunimas susiduria su finansinėmis problemomis, todėl priversti dirbti studijų laikotarpiu. Tyrimo rezultatai rodo, kad dirbantys studentai susiduria su įvairiais studijų derinimo sunkumais. Šio derinimo pasekmės: studijų rezultatų pablogėjimas (74 proc.), miego trūkumas (78,26proc.), dėmesio sukaupimo stoka ir kt.

Dauguma studijuojančių ketina toliau tęsti studijas, jų tęstinumo perspektyvas įžvelgia Lietuvoje ir užsienyje. Dauguma norėtų tęsti studijas toje pačioje studijų srityje.

**Rekomendacija.** Aukštųjų mokyklų administracija turėtų atkreipti dėmesį į studijų ir darbo derinimo problemą. Siūlyti dirbantiems nuolatinių studijų studentams studijuoti iššestine forma arba lanksčiau organizuoti atsiskaitymus už studijas. Taip pat būtina apsvaistyti, kokiu krūviu gali dirbti nuolatinėse studijose studijuojantys studentai.

Vertinant dirbančiųjų požiūrį į įsidarbinimo perspektyvas, išryškėjo, jog dirbantys jauni žmonės mano, jog įsidarbinimo sėkmę lemia asmeninės pažintys, o ne pačių įgytas išsilavinimas. Mažiau nei pusė pripažįsta, jog įsidarbinimui reikšmės turi įgytas išsilavinimas ar kvalifikacija bei užsienio kalbų mokėjimas ir tik 28 proc. mano, jog vertinama darbo patirtis. Daugiau nei pusė tiriamųjų teigė, jog darbdavys sudaro sąlygas kelti kvalifikaciją tačiau tik mažumai (19,58 proc.) darbdavys apmoka (iš dalies apmoka) mokslus arba kvalifikacijos kėlimo kursus.

**Rekomendacija.** Būtina keisti jaunuolių požiūrį į įsidarbinimą lemiančius veiksnius, kad jauni žmonės savo pastangomis (mokydamiesi, įgydami patirties) siektų karjeros perspektyvų. Taip pat svarbu skatinti darbdavius remti jaunų žmonių kvalifikacijos kėlimą.

Vertinant jaunimo vidinės ir išorinės migracijos sritį, galima teigti, jog didžioji dalis dirbančio jaunimo linkę keisti darbą dėl poreikio toliau tęsti mokslus. Išanalizavus dirbančio jaunimo poreikius migracijai, galima daryti prielaidą jog dauguma jaunimo norėtų keisti darbą išvažiuodami dirbti į kitą Lietuvos miestą arba užsienį. Vidinę migraciją skatina didesnės galimybės susirasti darbą, kultūrinio gyvenimo įvairovė, išorinę migraciją skatina ekonominės priežastys: galimybė užsidirbti daugiau pinigų, sunkumai rasti darbą (32,79 proc.) ir karjeros galimybių Lietuvoje trūkumas (21,31 proc.). Tyrimo rezultatai rodo, kad dalis jaunimo nemato darbo Lietuvoje perspektyvų (34,38 proc. jaunų žmonių nesutiktų dirbti jokio darbo Lietuvoje).

Vertinant miesto patrauklumą jaunimui, paaiškėjo, jog Klaipėdos m. jaunimui miestas patrauklus dėl šių priežasčių: yra universitetas su išvystyta infrastruktūra ir paslaugų sistema, veikia daug jaunimo organizacijų, yra įvairių laisvalaikio praleidimo vietų. Remiantis kokybinio tyrimo rezultatais, galima teigti, jog jaunimas mieste pasigenda kultūrinių renginių įvairovės, tvarkos ir saugumo.

**Rekomendacija.** Kurti darbo vietas jauniems žmonėms, skatinant juos įsijungti į projektus, atitinkančius jų lūkesčius veiklos įvairovei. Siekiant jaunimo vidinės migracijos prevencijos, svarbu ne tik darbo, atitinkančio jaunimo poreikius pasiūla, bet ir kultūrinių renginių, apskritai intensyvesnio kultūrinio gyvenimo organizavimas mieste. Taip pat būtina stiprinti saugumą ir tvarką, kad jauni žmonės gerai jaustųsi mieste.

Pastaruoju metu ypatingas dėmesys atkreiptinas į jaunimo verslumo sritį. Remiantis tyrimo rezultatais, galima teigti, jog jaunimas labai minimaliai dalyvauja

šitoje srityje. Versle dalyvauja tik keli proc. tyrime dalyvavusių jaunuolių, 0,51 proc. bandė savo jėgas versle, bet nesėkmingai, tik 5, 6 proc. turi planų pradėti savo verslą. Tik 10,03 proc. jaunimo pažymėjo, kad jie yra susipažinę su verslumo skatinimo politika Lietuvoje. Tik 2,57 proc. tiriamųjų manė, kad Lietuvoje yra sudarytos sąlygos jauniems žmonėms pradėti ir plėtoti savo verslą.

**Rekomendacija.** Atlikti tyrimus jaunimo verslumo srityje nustatant jaunimo pasyvumo versle priežastis, jaunimo verslumo programų neveiksmingumą ir pan. Skatinti jaunimo verslumą viešinti jaunimo verslumo skatinimo programą programos priemonės, didinti jos prieinamumą

Tyrime dalyvavo 8,2 proc. (32) jaunuolių, pažymėjusių, kad jie niekur nedirba ir nesimoko. Bedarbystė jaunimo tarpe sparčiai plinta, nes 37,5 proc. jaunų žmonių neranda jokio darbo. Atlikus nedarbo trukmės vertinimą, paaiškėjo, jog 43,75 proc. nedirbančių ir nesimokančių jaunuolių nedirbo iki 6 mėnesių. Tyrimo rezultatai rodo, kad darbo neturintys ir nesimokantys tiriamieji naudoja įvairius darbo paieškos būdus: darbo ieško naudodamiesi darbo biržos paslaugomis, skaito darbo skelbimus internete ir laikraščiuose, per pažįstamus, draugus ir kt. Tačiau jaunimas beveik nesinaudoja jaunimo darbo centro bei įdarbinimo agentūrų paslaugomis. Tyrimo rezultatai rodo, kad dalis jaunimo neįžvelgia darbo Lietuvoje perspektyvų. Net 34,38 proc. jaunų žmonių nesutiktų dirbti jokio darbo Lietuvoje.

Pagrindinės problemos, susijusios su darbu, kurias 19-29 metų jaunuoliai įvardijo kokybinio tyrimo metu, yra šios: darbo vietų trūkumas, patirties stoka, darbo ir studijų dermė, diskriminacija dėl amžiaus t.y. pirmenybė įdarbinant teikiama vyresniems žmonėms, darbo ir atlyginimo neadekvatumas.

**Rekomendacija.** Viešinti jaunimo darbo centrą jo teikiamas paslaugas, didinti jo paslaugų prieinamumą. Pasinaudoti jaunimo siūlomomis priemonėmis jaunimo darbo situacijai gerinti: naujų darbo vietų kūrimas, darbo ir studijų dermės problemų sprendimas.

Daugiausia jaunimas laisvalaikį skiria susitikimams su draugais, tačiau 12 proc. jaunimo retai arba niekada nesusitinka su draugais. Nemaža dalis jaunimo (62,61 proc.) pasyviai leidžia laisvalaikį žiūrėdami TV, tokia pat dalis jaunimo laisvą laiką leidžia parduotuvėse. Prasmingos arba turiningos laisvalaikio leidimo formos pvz., sportavimas, kultūrinė veikla, pasirenkamos rečiau. Populiariausios iš turiningų laisvalaikio formų yra knygų skaitymas, hobis, rečiausiai dalyvavimas nevyriausybinių organizacijų veikloje. Jaunimas retai lankosi parodose, teatruose, muziejuose. Visumoje jaunimas yra patenkinti savo laisvalaikiu ir galimybėmis įdomiai leisti laisvalaikį, tačiau daugiau nei pusė neturi pakankamai lėšų pasirinkti norimą laisvalaikio formą

Kokybinio tyrimo rezultatai parodė, jog jaunimas pasigenda laisvalaikio praleidimo vietų, renginių, sportinės veiklos įvairovės. Jaunimas nevisada efektyviai panaudoja savo laisvą laiką dėl šių priežasčių: laiko, finansų, informacijos stoka, nuovargio. Moksleiviai dar įvardino per didelį mokymosi krūvį, jų amžiui skirtų pramogų, suaugusiųjų pagalbos organizuojant jaunimo užimtumą stoką

**Rekomendacija.** Didinti laisvalaikio renginių pasiūlą jaunimui prieinama kaina. 19 -29 m. jaunimas siūlo šias priemones laisvalaikio problemoms spręsti: efektyviau išnaudoti laiką paskaitų metu, kad nereikėtų tiek daug mokytis namie, labiau viešinti renginius, išmokti labiau valdyti laiką. Moksleiviai siūlo mažinti mokymosi krūvius mokykloje, stiprinti laisvalaikio infrastruktūrą.

Vertinant jaunimo gyvenimo sąlygas, pastebima, kad 14,14 proc. tiriamųjų pažymėjo, kad pajamos vienam šeimos nariui nesiekia minimalaus pragyvenimo lygio (350 Lt.), vadinasi, gyvena ant skurdo ribos, 29,82 proc. jaunimo pajamos buvo tarp 351 ir 500 Lt. Jaunimas yra finansiškai remiamas tėvų, draugų arba giminių. Didžioji dalis (74,75 proc.) tiriamųjų neturėjo paėmę paskolos, tik 8,23 proc. planavo paimti paskolą artimiausioje ateityje. Kokybinio tyrimo duomenys parodė, kad gyvenimo sąlygas pagerinti gali finansiniai ištekliai, materialinės sąlygos ir nematerialiniai dalykai, asmeninės savybės, tokios kaip pagarba, gera nuotaika, tinkamas laisvalaikis, geri santykiai šeimoje. Taip pat gyvenimo kokybei svarbu išsilavinimas, gera mityba, sveikatos apsauga.

**Rekomendacija.** Pertvarkyti jaunimo paskolų sistemą, kad ši paslauga jaunimui būtų labiau prieinama t.y. labai remiama.

Vertinant jaunimo dalyvavimą visuomeninėje veikloje ir pilietiškumo raišką, išaiškėjo, jo pusė jaunimo reiškė žemą politinį pilietinį aktyvumą. Taip pat daugumos aplinkos politinis-pilietinis aktyvumas yra vidutinio lygio. Šis rodiklis yra susijęs jaunuolių pilietiškumo – labdaringumo rodikliu, kuo jaunuolio aplinkoje yra daugiau politinio-pilietinio intereso ir aktyvumo, tuo pilietiškai aktyvesnis yra ir pats jaunuolis: aktyviau dalyvauja įvairiose labdaros akcijose, renginiuose ir t.t. Didžioji dalis jaunimo nedalyvavo pilietinėse, labdaringose akcijose, neaukojo pinigų, nedalyvavo miesto renginiuose, kaimynystės gyventojų susirinkimuose, nesirašė peticijų, tai rodo didžiulį jaunimo pilietinį pasyvumą, žemą pilietiškumą-labdaringumą

Tiktai 5,4 proc. tiriamųjų nurodė priklausantys nevyriausybinėms jaunimo organizacijoms (NVO). Jaunimas pakankamai pasyvus ir savanoriškos veiklos atžvilgiu. Tiktai 12,34 proc. tiriamųjų tyrimo metu arba anksčiau yra dalyvavę savanoriškoje veikloje. Dalyvauti visuomeninėje veikloje skatina šios priežastys: galimybė susipažinti su įdomiais žmonėmis, išplėsti socialinių kontaktų ratą, įgyti patirties, žinių, didesnio pasitikėjimo savimi ir kt.

Mokiniai pasižymi aukštu ir vidutiniu aktyvumu mokinių savivaldos veikloje, studentai rodė vidutinį aktyvumą studentų savivaldoje. Tai galima daryti prielaidą kad studentiškame amžiuje aktyvumas savivaldoje šiek tiek mažėja lyginant su mokykliniu.

Moksleivių pilietinio pasyvumo priežastys: nepatrauklūs renginiai, per daug laiko skiriama sėdėjimui prie kompiuterio ir kt. Vyresnio jaunimo pasyvumą sąlygoja nepasitikėjimas politika, veiklos jaunimui trūkumas, rūpinimasis ateitimi, laiko stoka ir kt. Kokybinio tyrimo rezultatai leidžia teigti, jog moksleiviai savo pilietiškumą norėtų išreikšti prisideddami prie miesto aplinkos kūrimo ir tvarkymo, o 19-29 m. jaunuoliai savo pilietiškumo raišką supranta kaip jaunimo aktyvinimą pagalbą jaunimui ir miesto garsinimą

**Rekomendacija.** Kurti ir viešinti teigiamą politiko įvaizdį, reikia rodyti tuos politikų darbus, veiksmus, kurie buvo naudingi visuomenei, derantys su morale ir etika, pasitarnavo rinkėjų gerovės didinimui, padėjo išspręsti jų problemas ir pan. NVO veikla savivaldybės administracijos ir politikų turi būti remiama skatinama dviem pagrindinėmis kryptimis. Pirma, viešinti, skleisti žinią apie nevyriausybinių organizacijų veiklą, rodyti kaip pavyzdį, kad ir nedidelius, bet svarbius NVO nuveiktus darbus, parodyti visuomenei, kad NVO veikla yra naudinga, reikalinga, vertinga, prisideda prie visuomeninio gėrio ir jį plečia. Antra, viešai pagerbti ir padėkoti savanoriams, visuomeninių organizacijų lyderiams, tokiu būdu įvertinti juos,

bet tuo pačiu parodyti visiems, kad ta veikla visuomenėje yra vertinama. Į vertinant savanoriškos veiklos reikšmę jaunimo ugdymui, būtina pripažinti savanoriškos veiklos vertingumą, pridodant atitinkamą balų skaičių prie konkursinio balo stojant į tokias studijų programas, kaip socialinis darbas, socialinė pedagogika ir kt.

Vertinant jaunimo lytinio gyvenimo sritį, išryškėjo, jog 7,46 proc jaunuolių lytinius santykius pradėjo jaunesni nei 16 metų, 30,84 proc. dar nesulaukę 18 metų. Tik mažuma kontraceptines priemones naudoja stengdamiesi apsaugoti nuo lytiniu keliu plintančių ligų, nėštumo. Mažiau nei pusė pradėjusių lytinį gyvenimą jaunimo kontraceptines priemones naudoja visada. Šiandieninio jaunimo požiūriu, santuoka yra reikalinga, tačiau prieš tuokiantis reiktų pagyventi kartu arba laukiantis vaikų. Mažiau nei pusė mano, kad santuoka nebūtina norint gyventi kartu.

**Rekomendacija.** Rengimo šeimai programos, apimančios lytinio ugdymo klausimus, turėtų būti vykdomos ne tik mokykloje, aukštosiose, profesinėse mokyklose, bet ir nevyriausybinėse organizacijose. Tokiu būdu būtų geriau informuojama ta jaunimo dalis, kuri niekur nedirba ir nesimoko. NVO greičiau pasiekia šią jaunimo grupę. Taip pat svarbu vykdyti lytinį švietimą jaunimui patraukliomis formomis. Jaunimas siūlo šias formas: sukurti internete tinklapį, dažniau naudoti bendraamžių – bendramžiams metodą, daugiau kalbėti tomis temomis mokykloje ir už jos ribų, dalinti skrajutes, organizuoti susitikimus su specialistais ir kt.

Atlikus tyrimą pastebimama, jog alkoholio vartojimas išlieka gana aktualia problema tarp jaunimo. Tik 9,77 proc. tiriamųjų nurodė, kad alkoholio visiškai nevartoja; 10,54 proc. pažymėjo, kad per pastaruosius šešis mėnesius alkoholį vartojo kelis ar keletą kartų per savaitę. Beveik pusė (48,59 proc.) tiriamųjų nurodė, kad nerūko, tačiau 24,94 proc. tiriamųjų rūko kasdien, todėl galima sakyti, kad jie turi rūkymo įprotį (priklausomybę). Dažniausiai minimos alkoholio vartojimo priežastys: noras atsipalaiduoti, apsvaigti, nenoras išsiskirti iš draugų. Rizikos grupei gali būti priskiriami jaunuoliai, kurie nurodė vartojantys alkoholį dėl noro pasijusti laimingesniais (13,88 proc.) ir užmiršti savo problemas (13,62 proc.).

**Rekomendacija.** Pastaruoju metu aktyviai įgyvendinant narkotikų prevenciją mokykloje, daugiausia skiriamas dėmesys stipriųjų narkotikų vartojimo prevencijai, mažiau kreipiant dėmesį į alkoholio ir rūkymo prevenciją. Siūloma didesnę dėmesį ugdymo institucijoje skirti alkoholio ir rūkymo prevencijai. Apibendrinus kokybinio tyrimo rezultatus, išryškintos pačio jaunimo siūlomos prevencijos priemonės: tvarkos griežtinimas, švietimas bei atitinkamų organizacijų kūrimas. Prioritetas yra teikiamas tvarkos griežtinimui: nuo siūlymų alkoholį prekiauti tik nuo 21 metų iki visiškai jo išėmimo iš apyvartos. Jauni žmonės siūlo drausti vartoti alkoholį ir rūkyti viešose vietose, labai griežtai bausti pardavėjus parduodančius jaunimui alkoholį, cigaretes ir pan.

Kokybinio tyrimo duomenų analizė atskleidė jaunimo žemo savęs vertinimo problemą. Jaunimas įžvelgia šias nepasitikėjimo savimi priežastis: išsilavinimo stoka, tėvų nepalaikymas, aplinkinių neigiamas vertinimas, patyčios, bandymas siekti žinisklaidos suformuotų stereotipų.

Taip pat tyrimo rezultatai atskleidė, jog 14-29 metų jaunuoliai mažai fiziškai aktyvūs. Šios problemos priežastys: nesudarytos sąlygos sportinei veiklai, modernios technologijos neskatina judėjimo, nesirūpinimas savo sveikata, mokymosi institucijose per mažai dėmesio kreipiama fizinio aktyvumo skatinimui, pasyvus gyvenimo būdas.

Vertinant jaunimo mitybos įpročius, paaiškėjo, jog dalis jaunimo neturi susiformavę taisyklingos mitybos įpročių. Kokybinio tyrimo rezultatai atskleidė šias jaunimo netinkamos mitybos priežastis: noras būti lieknam, prasta maisto kokybė, žalingi įpročiai, reklamos įtaka (moksleivių tarpe); nekokybiškas maistas, laiko stygius, stresas, finansų stoka, reklama, užimtumas, auklėjimo spragos ir kt. (19 -29 m. jaunimo tarpe).

**Rekomendacija.** Daugiau dėmesio skirti gyvenimo įgūdžių ugdymui mokymosi įstaigose, vykdyti šviečiamąjį darbą su žiniasklaidos atstovais, kad jaustų didesnę atsakomybę už jaunų žmonių problemų sprendimą. Taip pat vykdyti šviečiamąjį darbą visuomenėje propaguojant sveiką mitybą ir sveiką gyvenimo būdą.

Kiekybinio tyrimo rezultatai atskleidė, jog jaunimas nesijaučia saugus savo gyvenamojoje teritorijoje. 70,59 proc. dalyvavusių jaunų žmonių savo kaimynystę suvokia kaip gana rizikingą. Dauguma tiriamųjų žino apie kaimynystėje vykstančius nusikaltimus, nelegalias veiklas, kurios mažina kaimynystės saugumą, arba atspindi jos nesaugumą. Kokybinio tyrimo rezultatai padėjo nustatyti šias problemas susjusias su jaunų žmonių artimiausia aplinka: saugumas, pramogų stoka, prasta infrastruktūra, bendravimo stoka, nedarbas.

**Rekomendacija.** Rūpintis/užtikrinti miesto saugumą, gerinti policijos darbą. Remti, palaikyti, viešinti nevyriausybinės organizacijas, skatinti jų veiklos plėtrą. Jaunimo siūlo šias artimiausios aplinkos gerinimo priemones: Įstatymų tobulinimas, miesto infrastuktūros gerinimas, laisvalaikio organizavimas, piliečių aktyvumo skatinimas, darbo vietų kūrimas.